

9 777335 828003

mesačník o filmovom dianí  
(nielen) na Slovensku

[www.filmsk.sk](http://www.filmsk.sk)

**film**

**sk**

04 —

2018 ▶ 2,50 €



rozhovor: Juraj Jakubisko    téma: Ako vznikajú filmové štatistiky

recenzia: Backstage — Hmyz — Kvetinárstvo — Sloboda —

Tlmočník — Vnútorne slnko / Lumière — Obávaný —

Prezident Blaník — The Florida Project







film.sk

mesačník o filmovom dianí  
(nielen) na Slovensku / 19. ročník

Vydavateľ:

Slovenský filmový ústav

Adresa redakcie:

film.sk / Slovenský filmový ústav  
Grösslingová 32 / 811 09 Bratislava  
tel.: 02/57 10 15 25  
fax: 02/52 73 32 14  
e-mail: filmsk@sfu.sk

Šéfredaktor:

Daniela Bernát

Redakcia:

Zuzana Sotáková

Redakčná rada: Peter Dubecký

[ generálny riaditeľ SFÚ ]

Rastislav Steranka

[ riaditeľ NKC – SFÚ ]

Marián Brázda

[ vedúci edičného oddelenia SFÚ ]

Miroslav Ulman

[ odborný referent Audiovizuálneho

informačného centra SFÚ ]

Simona Nótová-Tušerová

[ tlačová tajomníčka SFÚ ]

Andrea Biskupičová

[ vedúca predajne Klapka.sk ]

Štefan Vraštiak

Jazyková redakcia:

Jaroslav Hocheľ

Design & grafická úprava: p & j

Tlač: Dolis, s. r. o.

Uzávierka čísla 4/2018: 29. 3. 2018

Snímka na titulnej strane:

Dubček – Filmpark

Objednávanie Film.sk:

L.K. Perzeman, Zuzana Žáková

tel.: 02/49 11 12 02,

e-mail: zakova@predplatne.sk

Film.sk vychádza s podporou MK SR.

ISSN 1335 – 8286

Názory redakcie sa nemusia zhodovať  
s názormi prispievateľov.

Akokoľvek rozmnožovanie textu, fotografií, grafov  
vrátane údajov v elektronickej podobe len  
s predchádzajúcim písomným súhlasom vydavateľa.  
© Slovenský filmový ústav



3	<u>myslím si</u>
4 — 5	<u>téma:</u> Ako vznikajú filmové štatistiky na Slovensku
6 — 7	<u>aktuálne:</u> Týždeň slovenského filmu
8	<u>aktuálne:</u> Visegrad Film Forum v Bratislave
9	<u>Správy z filmového diania</u>
10 — 11	<u>aktuálne:</u> Akým ministrom kultúry bol Marek Maďarič?
12 — 13	<u>novinky:</u> Dubček podľa Laca Halamu
14 — 18	<u>rozhovor:</u> Juraj Jakubisko
19	<u>zásadné filmy / moje obľúbené slovenské filmy</u>
20 — 21	<u>premiéry</u> v kinách
22 — 33	<u>recenzia:</u> Backstage / Hmyz / Kvetinárstvo / Sloboda / Tlmočník / Vnútorne slnko
34 — 35	<u>recenzia:</u> Lumiére / Prezident Blaník / Obávaný / The Florida Project
36	<u>ako ďalej, absolvent?</u>
37 — 38	<u>ohlasy:</u> 25. MFFK Febiofest
39 — 40	<u>zažili sme:</u> Leos Carax na Febiofeste
41	<u>filmové publikácie</u>
42 — 43	<u>dvd nosiče / čo robia</u>
44 — 45	<u>tv tip</u>
46 — 47	<u>kalendárium špeciál</u>
48	<u>tipy mesiaca</u>
49	<u>svet spravodajského filmu:</u> Týždeň vo filme
50	<u>profil:</u> Juraj Mojžiš
51	<u>výročia / stalo sa za 30 dní</u>
52	<u>pohľad zvonka</u>

## Jaroslav Hocheľ,

filmová publicistka

— Kniha Martina Palúcha *Cenzúra a dokumentárny film po roku 1989* rozpráva o javoch pripomínajúcich cenzúrne praktiky charakteristické pre totalitné režimy aj s adekvátnymi hodnoteniami. Teda väčšinou adekvátnymi. Autor sa vracia aj k filmu Dušana Hudeca *Miluj blízneho svojho*, ktorý riaditeľ STV Richard Rybníček svojho času odmietol odvysielat'. (Napokon bol odvysielaný ako súčasť diskusnej relácie *Pod lampou*.) Ako sa neskôr ukázalo, skutočnou príčinou nebol antisemitský výrok jedného z protagonistov filmu: vietor fúkal zo strany KDH, ktorému sa nepáčilo poukázanie na to, že povojnový pogrom na židov v Topoľčanoch uskutočnili zbožní katolíci.

— O desaťročie neskôr RTVS bez problémov odvysielala dokumentárny film Vladimíra Štrica *Povstanie. Slovensko 1939 – 1945*; historik Martin Mocko v súvislosti s ním použil výrazy „jednostrannosť hodnotení, obchádzanie dôležitých faktorov a ďalšie argumentačné nedostatky“. Autorom predlohy bol historik Martin Lacko, ktorý dlhodobo dáva najavo svoju príchylnosť k (neo)ľudáctvu a extrémistickým hnutiam. Rovnako „bezproblémová“ *Garda* Ivana Ostrochovského si zasa vyslúžila od historikov hodnotenie: „... účelová, niekedy až primitívna manipulácia s faktami... mechanické preberanie dobovej propagandy...“

— Palúch sa snaží objektívne zachytiť dianie súvisiace s týmito titulmi, no jeho autorský hlas niekedy prekvapí: „Je zaujímavé, ako historici mlčali v prípade sporu týkajúceho sa filmu *Miluj blízneho svojho*, kde im zjavne opačný nepomer respondentov ako v dokumente *Garda* neprekážal.“ Nebolo to náhodou preto, že kým prvý film o historickej pravde *vypovedal*, druhý ju *skresľoval*? Ešte prekvapujúcejší je tento Palúchov postoj: „... sme radi, že nielen vedenie RTVS sa v prípade citovaných filmov [*Povstanie* a *Garda* – doplnil J. H.] postavilo v prospech verejnej služby a podalo tak tvorcom „pomocnú ruku“ pri obhajobe ich autorského stanoviska.“ Jedno poredadlo hovorí, že keď dvaja robia to isté, nie je to to isté. V prípade spomínaných filmov to bolo naopak: Rybníček svojím zákazom a Mika svojou podporou robili zdanlivo niečo iné, ale v skutočnosti to isté – zo servilných pohnútok či pod rúskom „plurality názorov“ pritakali neprijateľnému relativizovaniu hodnôt.

— V demokratickej spoločnosti si každý môže natočiť film, aký chce, ale niet dôvodu, aby dokumenty s pochybným vyznením podporovala verejnoprávna televízia. Ostrochovský sa v súvislosti s reakciou historikov na *Gardu* vyjadril: „Ak pisatelia listu tvrdia... že niektoré pravdy sú dôležitejšie ako iné, tak to považujem za návrat normalizácie do nášho rozmýšľania o našich dejinách a identite.“ Myslím si, že žiadna pravda nemôže byť dôležitejšia ako iná, lebo pravda je len jedna. Tá „iná“ pravda sa zvyčajne nazýva „lož“. ◀



— text: Daniel Bernát —

# PÁTRANIE PO (SPRÁVNÝCH) ČÍSLACH

**V mesačníku *Film.sk* sa pravidelne stretávate aj s rôznymi štatistikami, ktoré sa týkajú slovenského audiovizuálneho prostredia. Pripravuje ich Miro Ulman z Audiovizuálneho informačného centra Slovenského filmového ústavu. Aké údaje spracúva, ako pri tom postupuje, s kým spolupracuje a čo všetko sa dá z výsledných štatistík dozvedieť?**

— Ak hovoríme o filmových štatistikách na Slovensku, netreba si predstavovať početné tímy ľudí, ktoré sa venujú výhradne tejto činnosti. V niektorých krajinách to tak naozaj je, ale ak chceme rozkryť pozadie vzniku štatistík v tunajšom prostredí, Miro Ulman je najvhodnejším sprievodcom. Venuje sa im totiž ako jeden z mála a zohráva v tejto oblasti kľúčovú úlohu. Údaje, ktoré spracúva, pritom nekoluju len v domácom prostredí, Ulman ich poskytuje aj rôznym medzinárodným organizáciám. Ako uvádza, k základným patria pravidelné štatistiky, ktoré robí pre Európske audiovizuálne observatórium (European Audiovisual Observatory – EAO), MEDIA Salles a UNESCO. „Observatóriu poskytujem údaje, ktoré sú spracúvané do európskej filmovej databázy Lumiere, obsa-  
hujúcej predovšetkým distribučné informácie k filmom. Je to vlastne jediný zdroj, kde sa dá pozrieť návštevnosť konkrétnych titulov v rôznych krajinách. Druhým výstupom je publikácia EAO Focus, prezentovaná každoročne na filmovom trhu v Cannes. Obsahuje základné ukazovatele, ako sú návštevnosť kín, hrubé tržby, najnavštevovanejšie filmy v jednotlivých krajinách, údaje o digitalizovaných kinách a podobne. Je to jedinečný prehľad o stave kinematografie v rámci celého sveta,“ vysvetľuje Ulman. „Pre MEDIA Salles spracúvam štatistiky do Európskej filmovej ročenky, ide o obdobné údaje ako v prípade observatória, ale v menšom rozsahu. A raz za dva roky robím aj štatistiku pre UNESCO, ktorá sa okrem základných ukazovateľov zameriava aj na oblasť koprodukcii či jazykových verzii filmov.“

## Zber údajov

— Odznela tu informácia o niekoľkých druhoch štatistík, pristavme sa teda pri tej distribučnej. V tomto smere Ulman úzko spolupracuje s Úniou filmových

distribútorov SR. „Únia filmových distribútorov zbiera z kín výsledky filmov, ktoré sú zaradené v pláne premiér ÚFD. Zber sa uskutočňuje na dennej báze podľa skutočných výsledkov,“ ozrejmuje zástupcovia ÚFD. „Plán premiér je hlavným zdrojom informácií o pripravovaných filmoch a tvorí sa cez kanceláriu ÚFD. Vychádza z informácií od jednotlivých distribučných spoločností. Do plánu premiér sa zaraďujú filmy členov ÚFD aj filmy nečlenov, ktorí o to požiadajú a splnia určené podmienky.“ Únia teda nezduzuje všetky distribučné spoločnosti na Slovensku a nečlenská spoločnosť (distribučná alebo produkčná) môže požiadať o zaradenie do plánu premiér maximálne pri troch filmoch ročne. Štatistiky získané z ÚFD sú východiskovým materiálom pre Ulmana, ktorý poskytnuté údaje kontroluje a sporné informácie rieši v komunikácii so zástupcami únie. Do medzinárodných organizácií potom posielajú finálnu štatistiku, schválenú Úniou filmových distribútorov. Do Európskeho audiovizuálneho observatória pritom „pod čiarou“ uvádza aj distribučné výsledky slovenských titulov, ktoré nefigurovali v pláne premiér ÚFD, ako to je napríklad v prípade niektorých filmov, ktoré do kín nasadzovali samotní producenti bez spolupráce s distribučnou spoločnosťou.

— Pri štatistikách o slovenských kinách to v niektorých krajinách funguje cez organizácie, ktoré združujú prevádzkovateľov kín a vedú si podrobnú evidenciu o ich počte, druhu, vybavení, návštevnosti a podobne. Na Slovensku síce pôsobí Združenie prevádzkovateľov kín, s ktorým spolupracuje aj Miro Ulman, ale to nezduzuje všetky tunajšie kiná, takže nemôže poskytnúť kompletne údaje. V Slovenskom filmovom ústave je však aj referát evidencie slovenských audiovizuálnych diel a osôb pôsobiacich v audiovizii, ktorý získava dotazníkovou formou aj

údaje o kinách. Návratnosť dotazníkov je v súčasnosti už vysoká, takže sa z nich dajú zostaviť relevantné informácie o stave tohto segmentu. Ulman však pri prieskume prostredia (priebežným sledovaním webových stránok obcí, regionálnych časopisov a podobne) narazí občas aj na nové či neznáme kino, pretože situácia je v tomto smere pomerne neprehľadná. V takom prípade sa snaží kontaktovať prevádzkovateľa a zistiť viac, v prvom rade to, či kino (alebo „kino“) vyberá na projekcie vstupné. Upozorní naň aj pracovníka referátu evidencie, zároveň mu poskytne vlastný zoznam kín a v spolupráci s ním vznikne výsledná štatistika.

## Pozitívny vývoj

— Uvedený referát SFÚ spracúva zo zákona aj zoznam slovenských audiovizuálnych diel, ktoré doň musia výrobcovia povinne zaevidovať. Tento zoznam je veľkou pomôckou aj pre Ulmana, ktorý získava údaje o domácej produkcii z rôznych zdrojov. Neraz je to pre neho náročné pátranie a podobne náročné je overovanie informácií a hľadanie tej najvierohodnejšej (čo platí pri všetkých štatistikách). Celkovo však konštatuje, že spolupráca s externým prostredím pri získavaní podkladových informácií do štatistík je dnes v porovnaní s minulosťou citeľne lepšia. A zároveň tvrdí, že výsledné štatistiky odrážajú pozitívny vývoj v slovenskom audiovizuálnom prostredí. „Tento rok som na medzinárodných fórach dokonca mnohých zaskočil úspechmi slovenského filmu. Nedávno som bol v Bruseli na zasadnutí, kde sa diskutovalo o tom, ako zlepšiť distribúciu, a teda aj návštevnosť európskych titulov v rámci EÚ. Keď som spomenul príklad filmu *Učiteľka*, ktorý sa predal do množstva krajín celého sveta, vysielajú ho aj v lietadlách a pripravuje sa jeho čínsky remake, bolo to dosť prekvapivé,“ spomína Ulman. Štatistiky pritom vypovedajú aj o tom, že pozitívny vývoj slovenskej kinematografie sa v niektorých parametroch vyvíja skokovo. Súvisí to napríklad s digitalizáciou kín, ktorá už niekoľko rokov zohráva zásadnú úlohu v tom, aby mohli kiná premietiť premiérové tituly, pretože éra distribúcie filmov na 35 mm kópiách sa definitívne skončila. Kým v roku 2009 bolo na Slovensku digitalizovaných len 10 kinosál, v roku 2012 ich bolo najmä vďaka výraznej podpore Audiovizuálneho fondu už 112 a vlni až 189. Nepotvrдили sa teda počiatočné obavy, že digitalizácia bude znamenať katastrofálny úbytok slovenských kín. Výrazný bol aj vlnajší medziročný nárast návštevnosti slovenských kín, keď do nich prišlo o 18 percent viac divákov než v roku 2016, čo bol najvyšší nárast v rámci Európskej únie. Nevraviac o tom, že sa o to do veľkej miery zaslúžili domáce filmy – ich podiel na celkovej návštevnosti presahoval 21 percent, kým v roku 2016 bol len 6,6-percentný. Minulý rok bol v tomto smere extrémom, ktorý sa asi tak skoro nezopakuje. Dlhodobu však kontinuálne rastie napríklad počet filmových predstavení. Kým v roku 2000 ich bolo približne 54 000, v roku 2008 už viac než 96 000, päť rokov nato takmer 125 000 a vlni presiahol 191 000.

## Pohľady za hranice

— Ak si vezmeme kategóriu medziročného porovnania návštevnosti v okolitých krajinách, Česko zaznamenalo v roku 2017 podľa predbežných údajov MEDIA Salles 2,5-percentný pokles (no v roku 2016 to bol významný nárast) a do tamojších kín prišlo viac než 15 miliónov divákov. V Maďarsku vlni zaznamenali zhruba 2,1-percentný nárast návštevnosti v porovnaní s rokom 2016, keď tam nastal takisto významný nárast (a ešte významnejší bol v roku 2015). V Poľsku zaznamenali vlni 8,7-percentný nárast návštevnosti, pričom tá tam od roku 2014 pravidelne výrazne stúpa. Rakúsko vlni evidovalo mierny pokles návštevnosti, no v posledných piatich rokoch sa tam návštevnosť udržiava v rozmedzí 15 až 16 miliónov divákov; výnimkou je len rok 2016, keď stúpila nad 16 miliónov. Na Ukrajine vlni prišlo do kín približne o 3,4 percenta divákov viac než v roku 2016, keď došlo k výraznému zvýšeniu návštevnosti v porovnaní s rokom 2015 (a aj vtedy bol medziročný nárast značný).

— Už bola reč o krajinách, kde vznikajú filmové štatistiky v úplne iných podmienkach ako na Slovensku a venuje sa im neporovnateľne viac ľudí. Ako vyhotorený príklad uvádza Ulman Francúzsko a tamojšie centrum CNC (Le Centre national du cinéma et de l'image animée). „Jeho pracovníci sú schopní sledovať napríklad návštevnosť vybraných titulov v jednotlivých regiónoch a mestách, pričom v tomto výskume zohľadňujú počasie alebo sviatočné dni. Vedia, že v ten a ten deň bol dajme tomu v Toulouse výrazný pokles návštevnosti kín a že za tým mohla byť prietrž mračen. Majú aj mapu rozloženia všetkých kín v celom Francúzsku, kde sa zobrazuje, ako vyzerajú, môžete si tam pohodlne filtrovať jednosálové a viacsálové kiná, filmové kluby, kiná v sieti Europa Cinemas, generovať štatistiky na základe rôznych kritérií... Stretlo sa to s takým pozitívnym ohlasom, že prevádzkovatelia kín chceli do mapy zahrnúť aj fotografie zamestnancov,“ hovorí Ulman. „Na poslednom zasadnutí EFARN-u (European Film Agency Research Network) dokonca hovorili, že vypracovali algoritmus na predpovedanie distribučných výsledkov konkrétnych filmov. To môže byť zaujímavý nástroj aj pre reklamné spoločnosti.“ A v tejto súvislosti je rozhodne zaujímavá informácia, že Ulman rokuje so CNC o vytvorení mapy slovenských kín. Nešlo by o kúpu licencie na ich program, CNC chce nadviazať spoluprácu s ďalšími európskymi krajinami a rozširovať mapu kín, Slovensko by mu teda poskytlo údaje a po ich zapracovaní by mohlo využívať túto časť mapy. ◀



— text: Zuzana Sotáková —

foto: Continental film, Forum Film SK, ASFK —

# V hlavnej úlohe slovenský film

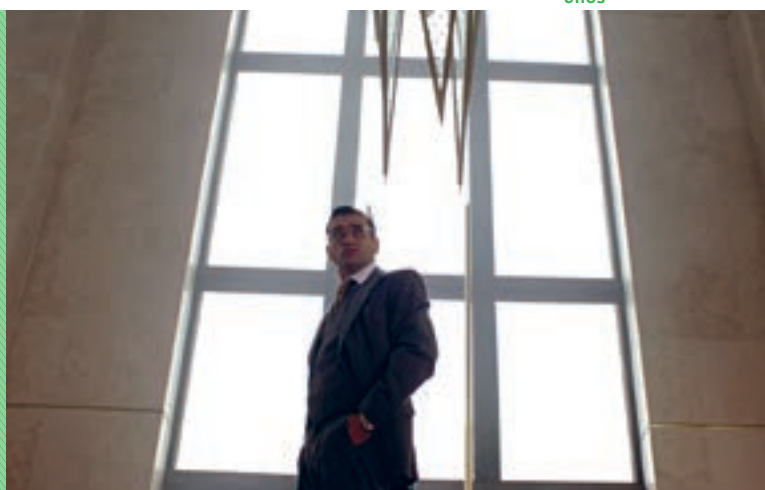
Pre domácu kinematografiu divácky aj festivalovo úspešný uplynulý rok pripomenie v apríli bilančná prehliadka Týždeň slovenského filmu. Od 9. do 15. apríla uvedie vo viacerých slovenských mestách bohatý program, zložený z filmových projekcií, besied a odborných panelových diskusií. Štvrtému ročníku prehliadky bude predchádzať slávnostné odovzdávanie národných filmových cien Slnko v sieti.

— „Keby mi niekto pred rokom povedal, že Slovensko bude mať najväčší medziročný percentuálny nárast počtu divákov a hrubých tržieb v kinách krajín Európskej únie, štyri domáce filmy v TOP 10, z toho dva na samom vrchole, a na domáce filmy príde do kín takmer 1,5 milióna divákov, povedal by som mu, aby ten krásny sen sníval ďalej. Nie je to však sen, ale realita,“ hovorí programový riaditeľ prehliadky Miro Ulman. Medzi najnavštevovanejšími filmami, ktoré figurujú aj v programe prehliadky, sú tituly *Všetko alebo nič* (r. M. Ferencová), *Čiara* (r. P. Bebjak) či *Únos* (r. M. Čengel Solčanská). „Rok 2017 bol však pre slovenskú kinematografiu mimoriadne úspešný nielen doma, ale i v zahraničí. Slovenské filmy sa zúčastnili na takmer všetkých prestížnych medzinárodných filmových festivaloch s výnimkou Benátok. Zároveň sa vlni hrali v tridsiatich šiestich krajinách na piatich kontinentoch,“ pokračuje Ulman. Na festivale v Rotterdame mala premiéru dráma *Špina* (r. T. Nvotová), na Berlinale získal film *Piata loď* (r. I. Grófová) Krišťáľového medveda a koprodukčná snímka *Cez kosti mŕtvych* (r. A. Holland,

K. Adamik) *Strieborného medveda* – Cenu Alfreda Bauera. Významné bolo aj uvedenie roadmovie *Out* (r. Gy. Kristóf) v súťaži Un Certain Regard na festivale v Cannes. Úspechy sa dostavili i na MFF Karlove Vary, kde *Čiara* získala cenu za najlepšiu réžiu a minoritná slovenská koprodukcia *Křižáček* (r. V. Kadrnka) Krišťáľový glóbus za najlepší film. Vo Varšave udelili novinári Cenu FIPRESCI rodinnej dráme *Nina* (r. J. Lehotský), cenu za scenár na festivale Tribeca získala česko-francúzsko-slovenská snímka *Baba z ladu* (r. B. Sláma), no a tunajšie filmy sa dostali aj do Locarna či Toronta.

## Na celom Slovensku naraz

— V ponuke Týždňa slovenského filmu bude celkovo 30 celovečerných hraných, dokumentárnych a animovaných titulov, dva stredometrážne dokumenty *Hotel Úsvit* (r. M. Rumanová) a *Varga* (r. S. Maletz), dva úspešné študentské filmy *Atlantída, 2003* (r. M. Blaško) a *Magic Moments* (r. M. Buchelová) a pásmo krátkych filmov. Podľa organizátorov je Týždeň slovenského



Únos —



Špina —



Vábenie výšok —

filmu príležitosťou pre divákov dopozerat' v kine to, čo minulý rok nestihli, ale pre návštevníkov pripravili aj čerstvú novinku. V premiére totiž uvedú historickú drámu *Laca Halamu Dubček* o významnej osobnosti československých dejín, ktorá prehliadku otvorí.

— „Po predchádzajúcich ročníkoch sme si uvedomili, že v momente, keď odovzdávanie filmárskych cien pritiahne pozornosť celého Slovenska, sa prehliadka skončí a potenciálni diváci už nemôžu víťazné filmy nikde vidieť,“ vysvetľuje prezident Slovenskej filmovej a televíznej akadémie Martin Šulík zmenu dramaturgie, keď slávnostné udeľovanie cien Slnko v sieti, ktoré sa koná 6. apríla, po prvý raz predchádza samotnej prehliadke. Šulík zároveň avizuje zmenu termínu konania prehliadky v regiónoch Slovenska. Kým vlni sa tam dostala až po skončení bratislavskej časti, tentoraz je program vo všetkých desiatich mestách (Bratislava, Banská Bystrica, Kežmarok, Košice, Martin, Nitra, Spišská Nová Ves, Trenčín, Trnava, Žilina) nastavený na jednotný termín.

grafii diskutovať na panelových diskusiách venovaných filmovej vede (Martin Ciel, Katarína Mišíková), hranému (Radovan Holub, Zuzana Mojžišová), dokumentárnemu (Mária Ferencuhová, Andrea Slovákova) a animovanému filmu v roku 2017 (Juraj Krasnohorský, Eva Šošková).

— Na cenu Slnko v sieti za výnimočný prínos slovenskej kinematografii nadviaže v Kine Lumière výstava prác tohtoročných laureátov – filmových architektov Viliama J. Grusku a Romana Rjachovského. „Výber prác odráža dominanty tvorby oboch architektov. Rjachovský predstavuje svoje výtvarne kultivované návrhy ateliérových stieb, prezentuje svoju jedinečnú schopnosť vyjadriť prostredníctvom členenia priestoru tému príbehu. Gruska sa snaží divákovi sprostredkovať tvorivý proces vzniku filmovej scénografie, zachytiť rozmanité vplyvy na prácu architekta. Výstava je svedectvom nielen o individuálnych snaženiach oboch výrazných osobností, ale čiastočne aj o vývoji slovenskej filmovej a televíznej scénografie,“ uvádza Martin Šulík.

## Nielen pozerat', ale aj diskutovať

— Popri projekciách sa prehliadka zameria aj na filmových profesionálov prostredníctvom viacerých podujatí. Jedným z nich bude seminár o aktivitách a živote filmového kritika a prekladateľa Pavla Branka. V tejto súvislosti sa premietnu dokumenty *GEN: Pavel Branko* (r. J. Rihák) a *Hrdina našich čias* (r. Z. Piussi).

— „Tento rok chceme rozšíriť počet diskusií, ktorými sa snažíme zasadiť pôvodnú tvorbu do širších spoločenských kontextov. Napríklad po projekcii dokumentu Pavla Barabáša *Vábenie výšok* by sme chceli debatovať so špičkovými horolezcami o tom, ako ich tento extrémny šport formoval, po filme *Špina* plánujeme hovoriť so psychológmi o násilí na maloletých, po filmoch *Únos* a *Mečiar zase* o tom, ako filmári reflektujú historické a spoločenské udalosti,“ ozrejmuje zámer organizátorov Martin Šulík. Po projekciách titulov *Všetko alebo nič* a *Čiara* sa bude hovoriť o tom, čo robí divácky film diváckym. Kameraman *Čiary* Martin Žiaran bude mať masterclass v kinosále FTF VŠMU. Odbornejšie sa bude o domácej kinemato-

Z tvorby menovaných osobností sa budú premietat' filmy *Chodník cez Dunaj* (r. M. Luther) a *Smrť pána Goluzu* (r. Ž. Nikolić).

— Prehliadku Týždeň slovenského filmu organizuje Slovenská filmová a televízna akadémia, spoluorganizátormi sú RTVS a Slovenský filmový ústav. ◀



— text: Zuzana Sotáková —

# Obraz filmového obrazu

**Networkingová a vzdelávacia platforma pre študentov Visegrad Film Forum (VFF)**

**aj tento rok prinesie do Bratislavy hviezdy strieborného plátna. Na siedmom ročníku podujatia,**

**ktorý sa bude konať od 17. do 21. 4. na Filmovej a televíznej fakulte Vysokej školy múzických umení ,**

**sa predstavia poľský kameraman Slawomir Idziak, britský strihač Mick Audsley a islandský**

**filmový architekt, supervízor výpravy a lokácií Eggert Ketilsson.**

„Po minuloročnom VFF, keď sme sa venovali téme televíznej tvorby, sme sa tento rok rozhodli upriamiť pozornosť na filmový obraz,“ hovorí pre Film.sk výkonný riaditeľ podujatia Jakub Viktorín. „Prinesieme hostí, ktorí zamerajú svoje prednášky primárne na prácu s kamerou, avšak nebudú to striktné len kameramani. Máme potvrdeného britského strihača Micka Audsleyho, ktorý je známy svojou prácou s režisérmi Terryom Gilliamom či Stephenom Frearsom, alebo art directora z Islandu Eggerta Ketilssona, ktorý má za sebou filmy ako Interstellar či Dunkirk.“ Rozprávať budú aj o tom, ako cez svoju profesiu pomáhajú pri práci kameramana a ako aj vďaka nim vyzerajú zábery tak, ako ich vidíme na plátne. S návštevou Micka Audsleyho bude spojená špeciálna projekcia filmu *12 opíc* (r. T. Gilliam, 1995), ktorý uvedie. Audsley však spoluvytváral rozprávanie aj vo filmoch ako *Nebezpečné známosti* (r. S. Frears, 1988), *Interview s upírom* (r. N. Jordan, 1994), *Harry Potter a ohnivá čaša* (r. M. Newell, 2005) či najnovšie *Vražda v Orient exprese* (r. K. Branagh, 2017). Na konte má ocenenie BAFTA za snímku *Nezvaný* (r. S. Frears, 1993).

Vesmírne sci-fi aj veľkolepú vojenskú drámu má vo svojej filmografii Egger Ketilsson, ktorý mohol svoj talent naplno rozvinúť, keď sa hollywoodske štúdiá začali obzerať na Islande po strhujúcej prírode. Svoje vízie tak mohol vložiť do filmov ako *Lara Croft – Tomb Raider* (r. S. West, 2001), *Batman začína* (r. Ch. Nolan, 2005), *Thor: Temný svet* (r. A. Taylor, 2013), *Interstellar* (r. Ch. Nolan, 2014), *Transformers: Posledný rytier* (r. M. Bay, 2017), *Dunkirk* (r. Ch. Nolan, 2017) či *Star Wars: Sila sa prebúdzá* (r. J. J. Abrams, 2015) a *Rouge One: A Star Wars Story* (r. G. Edwards, 2016).

„Hlavným hosťom VFF bude poľský kameraman Slawomir Idziak. V 80. a 90. rokoch spolupracoval s režisérmi, ktorí vo veľkej miere ovplyvnili smerovanie poľskej kinematografie – s Krzysztofom Kieslowským a Krzysztofom Zanussim. Avšak vyskúšal si prácu nielen v európskom prostredí – určitý čas pôsobil aj v Hollywoode a robil na filmoch ako *Čierny jastrab zostrelý*, *Kráľ Artuš* či *Harry Potter a Fénixov rád*,“ pokračuje Viktorín. Idziak bude svoj workshop zameraný na vizuálnu dramaturgiu

viest na príklade Kieslowského filmu *Tri farby: Modrá*. „Keďže VFF bude už siedmy raz, je štruktúra podujatia viac-menej ustálená. Okrem prednášok pokračujeme v prípadových štúdiách filmov za účasti ich tvorcov a takisto vo výbere toho najlepšieho zo študentskej tvorby našich ôsmich partnerských škôl. Po ročnej prestávke sa znova uskutoční uzavretý workshop, ktorý pre skupinu pätnástich režisérov a kameramanov z rôznych krajín celého sveta povedie Slawomir Idziak,“ ozrejmuje Jakub Viktorín. Zo škôl sa tento rok predstaví pravidelná zostava krajín V4, reprezentovaná zástupcami z pražskej FAMU, WRiTV Katovice, SZFE Budapešť a FTF VŠMU. Do Bratislavy prídu aj študenti z AGRFT Lublana, LMTA Vilnius, ASU Sarajevo a z finskej OAMK Oulu. „Tak ako v predchádzajúcich rokoch uvedú zástupcovia študentov svoje filmy v štyroch blokoch, po ktorých bude vždy nasledovať diskusia,“ pripomína Viktorín. Ten pre Film.sk zároveň zhodnotil minulý ročník, v ktorom sa predstavili britský tvorca masiek a špeciálnych efektov Colin Arthur, talianska architektka a dizajnérka Ludovica Ferrario či výkonný producent HBO pre strednú a východnú Európu Steve Matthews. „Minulý rok hodnotíme veľmi pozitívne, mali sme veľmi dobré ohlasy tak od zahraničných, ako aj od slovenských účastníkov. Je však pravda, že sa nám vlni nepodarilo úplne naplniť svoje ciele. Dokumentarista Sergej Loznica musel svoju účasť zrušiť pre dokončovanie jedného zo svojich filmov tesne pred začiatkom podujatia, no napriek tomu sme účastníkom ponúkli aspoň mierne odškodnenie v podobe špeciálnej projekcie jeho posledného dokumentu *Austerlitz*. Takisto nás mrzelo, že sme nemali v ponuke plnohodnotný workshop, čo tento rok vynahrádzame, myslím, prinajmenšom dvojnásobne prítomnosťou pána Idziaka.“ ◀

## Creative Europe Desk Slovensko informuje



V apríli bude mať program Kreatívna Európa, podprogram MEDIA, niekoľko uzávierok v schémach, v ktorých sa slovenské spoločnosti pravidelne uchádzajú o podporu a aj sú úspešné. Dňa 19. apríla má uzávierku schéma Vývoj – jednotlivé projekty (Výzva EACEA/22/2017). Žiadateľom je produkčná spoločnosť, ktorá musí preukázať, že ako väčšinový producent vytvorila dielo, ktoré už bolo distribuované v komerčnej distribúcii (kiná alebo televízia) minimálne v jednej krajine mimo krajiny pôvodu. Dňa 26. apríla má uzávierku schéma Podpora filmových festivalov (Výzva EACEA/17/2017), a to pre projekty, ktoré sa začnú v období od 1. novembra 2018 do 30. apríla 2019. Stále platí, že dôležitým faktorom pri posudzovaní projektov bude to, ako festival pracuje s publikom a ako zlepšuje mediálnu gramotnosť svojich divákov, a to nielen počas konania festivalu, ale dlhodobo.

Výzva Kinodistribúcia – automatická podpora zatiaľ nebola publikovaná. Podľa predbežných informácií bude publikovaná v máji, posúva sa teda aj jej uzávierka (v minulých rokoch bývala koncom apríla). Všetky žiadosti sa podávajú online, uzávierka je vždy o 12.00. Texty výziev, formuláre a ďalšie náležitosti nájdete na [www.cedslovakia.eu](http://www.cedslovakia.eu) a kancelária Creative Europe Desk je pripravená poskytnúť vám potrebné rady a informácie.

— vs —

## Mladé publikum rozhodne o filmovej cene

Mladí filmoví fanúšikovia sa stretnú 6. mája v Dome kultúry Zrkadlový háj v Bratislave a po piaty raz sa zapoja do medzinárodného hlasovania o cenu za najlepší film o mladých a pre mladých, ktorú zastrešuje Európska filmová akadémia. Do hlasovania sa tento rok zapojí 45 miest v 36 krajinách. Vyberať sa bude z trojice nominovaných titulov, v ktorej je taliansko-švajčiarsky film *La Fuga: Girl in Flight*, fínsky

dokument *Hobbyhorse Revolution* a snímka *Wallay*, ktorá vznikla v koprodukcii Francúzska, Burkiny a Kataru. Na mladých hodnotiteľov v Bratislave čakajú okrem hlasovania i hry, diskusie a workshopy. Pod vedením odborníkov z audiovizuálnej oblasti dostanú aj nové poznatky o zrode filmového diela a o trendoch v súčasnej kinematografii. Deti vo veku od 12 do 14 rokov sa môžu prihlasovať na stránke [www.mladyfilm.sk](http://www.mladyfilm.sk).

## Slováci uspeli na udeľovaní Českých levov

Najúspešnejším filmom 25. ročníka udeľovania cien Český lev, ktoré sa konalo 10. marca v Prahe, sa stala slovenská minoritná koprodukcia *Baba z Iadu* – zvíťazila až v šiestich kategóriách. Ocenenie získala aj slovenská herečka Zuzana Kronerová, ktorá v uvedenej snímke režiséra Bohdana Slámu stvárnila hlavnú úlohu. Česká filmová a televízna akadémia ocenila aj jej spoluúčinkujúcich Pavla Nového a Petru Špalkovú. Samotný Sláma si prevzal sošku za najlepší scenár i réžiu a *Baba z Iadu* uspela aj v kategórii najlepší film. Medzi dokumentárnymi filmami zvíťazil titul *Červená* (r. Olga Sommerová), ktorý takisto vznikol v minoritnej koprodukcii Slovenska. Niekoľko Českých levov si odniesli aj tvorcovia česko-dánsko-slovenskej snímky *Po strništi bos* (r. Jan Svěrák), ktorá dominovala v kategóriách najlepší mužský herecký výkon vo vedľajšej úlohe (Oldřich Kaiser), kamera a zvuk. Ocenenie za mimoriadny prínos českej kinematografii pritom získal strihač Svěrákovho filmu Alois Fišárek, ktorý spolupracoval aj na viacerých slovenských projektoch, ako je napríklad *Rukojemník, ešteBák, Kruté radosti* (všetky v réžii Juraja Nvotu) či *Tango s komármí* (r. Miloslav Luther). Českého leva za strih získala koprodukčná *Špina* slovenskej režisérky Terezy Nvotovej, česko-slovenský film *Křížáček* (r. Václav Kadrnka) zase akademici ocenili za hudbu. Slovenský filmový architekt František Lipták patril do trojice laureátov Českého leva za scenografiu k animovanej snímke *Lajka* (r. Aurel Klimt). Za minisériou Českej televízie *Spravedlnost* stojí slovenský tím Peter Bebjak, Tomáš Bombík a producent Rastislav Šesták, ktorí si

prevzali sošku v kategórii najlepší TV film alebo miniséria. No a Cenu Magnesia za najlepší študentský film získal poslucháč Vysokej školy múzických umení v Bratislave Michal Blaško so snímku *Atlantída, 2003*.

— dan —

## Aktuálne uzávierky:

**Ex Oriente Film Workshop**  
Uzávierka: 24. 4. 2018

— zs —

Ex Oriente Film je medzinárodný workshop pre režisérov a producentov autorských dokumentárnych projektov zo strednej a z východnej Európy. Zameriava sa na oblasť vývoja a financovania projektov. Uskutoční sa v troch kolách: prvé bude v Herste (17. – 23. 6.), druhé na MFDJ Ji.hlava (25. – 30. 10.) a tretie v Prahe (marec 2019). Prihláška a viac informácií je na webovej stránke [dokweb.net](http://dokweb.net).

**ACE Training Days**  
Uzávierka: 25. 4. 2018

Vzdelávacia a networkingová platforma pre začínajúcich a mierne pokročilých producentov zo strednej Európy (Česko, Slovensko, Poľsko). Podujatie je zamerané na témy medzinárodného predaja, online distribúcie či festivalových a trhových stratégií. Uskutoční sa v dňoch 29. 6. až 1. 7. v Prahe. Viac informácií je na webovej stránke [ace-producers.com](http://ace-producers.com).

**Ji.hlava Film Fund**  
Uzávierka: 30. 4. 2018

Ji.hlava Film Fund ponúka podporu vo forme vizuálnej a zvukovej postproducie pre stredometrážne a dlhometrážne dokumentárne a hybridné projekty vo fáze produkcie a postprodukcii, natočené v regióne strednej a východnej Európy s plánovanou premiérou na jeseň 2018. Premiéra dokončeného filmu sa uskutoční v rámci MFDJ Ji.hlava 2018. Viac informácií je na webovej stránke [dokument-festival.cz](http://dokument-festival.cz).

— zs —



# Maďarič audiovízii prospel, tvrdia ľudia z prostredia

Súčasťou ostatných turbulencií na politickej scéne bola aj februárová demisia ministra kultúry

Mareka Maďariča. Podľa vlastných slov ňou reagoval na vraždu novinára Jána Kuciaka a jeho partnerky

Martiny Kušnírovej. Ministrovou nástupkyňou sa už v novej vláde Petra Pellegriniho stala

Lubica Laššáková, my sme sa však vrátili k obdobiu, keď viedol rezort kultúry Maďarič,

a opýtali sme sa zástupcov audiovizuálneho prostredia, ako by zhodnotili

jeho pôsobenie na uvedenom poste.

## Martin Šulík

[ prezident Slovenskej filmovej a televíznej akadémie ]

Marek Maďarič vo svojej práci nadviazal na životaschopné tradície slovenskej kultúry, podporoval pluralitu rôznych myšlienkových i generačných prúdov, umelcom nevnucoval svoje názory, snažil sa im vytvoriť priestor na prácu. Myslel koncepčne. Vytvoril nezávislé štruktúry na rozvoj kultúry: Fond na podporu umenia a Audiovizuálny fond na podporu kinematografie. Pokiaľ mi pamät siahla, nikdy mocensky nezasiahol do ich fungovania – a to je na Slovensku vzácné. Prostredníctvom zmluvy so štátom našiel mechanizmus na podporu pôvodnej dokumentárnej, dramatickej a animovanej tvorby vo verejnoprávnej televízii. Marek Maďarič bol prvý minister, ktorý viedol s filmármi systematický dialóg a načúval ich potrebám. Podporoval snaženia Slovenskej filmovej a televíznej akadémie o pravidelnú reflexiu našej filmovej tvorby a každoročne prevzal záštitu nad Týždňom slovenského filmu. Aj vďaka nemu je Slovenský filmový ústav moderná inštitúcia s novými archívnymi priestormi a digitalizačným pracoviskom na reštaurovanie filmov. Myslím, že Marek Maďarič bol najlepší minister kultúry za posledných 25 rokov.

## Marian Urban

[ prezident Slovenskej asociácie producentov v audiovízii ]

Od roku 2008 sa začali v systéme podpory a rozvoja audiovizuálneho umenia a priemyslu na Slovensku realizovať

zásadné zmeny, kompatibilné s pomermi v najvyspelejších štátoch Európskej únie. Po dlhých rokoch diskusií a formálnych prísľubov od rôznych ministrov kultúry Marek Maďarič presadil systém verejných fondov spravovaných odborníkmi, nominovanými nezávislým prostredím, a paralelne aj financovanie značnej časti týchto fondov z rozpočtových zdrojov. Následne tento systém v upravenej podobe aplikoval aj na ostatné druhy umenia. Výsledkom je mnohonásobné zvýšenie nielen počtu nových audiovizuálnych a iných umeleckých diel, ale aj ich kvality a presahu do európskych i celosvetových kontextov. A toto spolu s aproximáciou autorského zákona s európskymi štandardmi považujem za zásadný prínos koncepčnej práce MK SR pod jeho vedením. Pán Maďarič mal totiž z hľadiska podpory audiovizuálnej tvorby a umenia – v porovnaní so všetkými svojimi predchodcami – najbližšie od slov a vyhlásení ku konkrétnym činom.

## Katarína Kerekesová

[ výkonná riaditeľka Asociácie producentov animovaného filmu ]

Ako hodnotím Mareka Maďariča v pozícii ministra kultúry? To, čo sa ma dotýka a čo môžem posúdiť, je vznik Audiovizuálneho fondu, stabilizácia situácie v RTVS a podpora jej kooperácie s externým prostredím, pozitívna zmena podmienok v súvislosti s poskytnutím dotácie na podporu audiovizuálneho priemyslu, vznik Fondu na podporu umenia. Žiadny minister doteraz nepriniesol audiovízii toľko plusov.

## Zuzana Mistríková

[ prezidentka Asociácie nezávislých producentov ]

Marek Maďarič spravil vďaka svojmu postaveniu v najsilnejšej politickej strane z kultúry sebedomý rezort. Už to nebol minister, ktorý musí pri každom svojom kroku žiadať o pochopenie na „dôležitejších“ ministerstvách. Bol rovnocenným partnerom a využil túto svoju pozíciu na niekoľko dôležitých systémových zmien. Napríklad na vytvorenie verejných fondov na financovanie neštátnej kultúry. Myslím si, že i preto bola reakcia kultúrnej verejnosti na obsadenie tohto postu po jeho odchode taká silná. Pretože to kultúre opäť všetko sebedomie berie.

## Martin Šmatlák

[ riaditeľ Audiovizuálneho fondu ]

Počas pôsobenia Mareka Maďariča vo funkcii ministra kultúry sa Slovensko stalo štandardnou európskou filmovou krajinou. Rozhodujúcou mierou prispel k tomu, že sa naša audiovizuálna kultúra a priemysel dostali z krízového stavu na cestu rozvoja. Vďaka prijatým systémovým riešeniam máme dnes už reálnu šancu, aby to bol dlhodobý udržateľný rozvoj.

## Jozef Kovalčík

[ riaditeľ Fondu na podporu umenia ]

Za takmer tri roky spolupráce s ministrom Maďaričom som mal výlučne pozitívne skúsenosti. Nechal nám úplne voľnú ruku a absolútne do ničoho nezasahoval pri nastavení fungovania Fondu na podporu umenia. Keďže veľmi dobre pozná oblasť kultúry, jej fungovanie a inštitúcie, vždy som si rád vypočul jeho názor na naše plány, zámery či priority. Keď som na medzinárodnej úrovni prezentoval aktuálne dianie v kultúre na Slovensku, zvyčajne ma zo strany zahraničných partnerov zahrnuli komplimentmi alebo aj úprimne závideli. Ak to porovnam s rezortom školstva, kde som pôsobil predtým, vtedy bol v podobných situáciách dominantný zväčša pocit trápnosti. Napriek mnohým problémom pán minister Maďarič vrátil kultúre sebedomie, odvahu a mnohým tvorcom aj perspektívu. Koniec koncov, stačí sa pozrieť na zmeny a výsledky za posledných desať rokov. Kto rozumie tejto oblasti, vie, aké sú. Pán Maďarič zostane ministrom kultúry, aj keď už nie je vo funkcii.

## Peter Dubecký

[ generálny riaditeľ Slovenského filmového ústavu ]

Väčšina kultúrnej obce bude asi súhlasiť s názorom, že Marek Maďarič bol najlepším ponovembrovým ministrom kultúry. Prečo? Za desať rokov dokázal odštátniť finančné zdroje a rozhodovacie procesy v kultúre presadením troch samostatných fondov: Audiovizuálneho fon-

du, Fondu na podporu umenia a Fondu na podporu kultúry národnostných menšín. Významne pozdvihol a zákonne ukotvil ich finančnú kondíciu. Bol ministrom, ktorý rešpektoval postavenie a činnosti organizácii v zriaďovateľskej pôsobnosti MK SR. Bol to aj minister, ktorý často navštevoval divadelné a filmové predstavenia, vernisáže či koncerty. A napríklad knižný veľtrh v Budapešti bol jasným a skvelým príkladom „exportu“ slovenskej kultúry do zahraničia. Marek Maďarič bol rešpektovaný a obľúbený minister kultúry, najst jeho nasledovníka je neľahká úloha.

## Maroš Šlapeta

[ prezident Asociácie slovenských filmových strihačov ]

To, aký minister je na čele rezortu, v ktorom pôsobíme, je pre našu prácu veľmi dôležité. Na tejto stoličke už sedeli básnici, herci, ale aj moderátori. Odchádzajúci minister Marek Maďarič bol prvým slovenským ministrom, ktorý vyšiel z filmárskeho prostredia. A myslím, že to celá filmárska obec aj pocítila. Počas jeho pôsobenia sa podarilo urobiť viacero krokov na zlepšenie fungovania tohto prostredia a v celom rezorte sa našťartovalo mnoho systémových riešení, z ktorých budeme, ako dúfam, naďalej ťažiť. Nechcel by som sa vyjadrovať k politickému rozmeru jeho ministrovania, no pre fungovanie rezortu je dôležité i to, aby mala osoba ministra politickú váhu. V prípade Mareka Maďariča sa zrejme aj vďaka tomu stalo – asi takisto prvý raz –, že rezort kultúry nebol úplne na chvoste, ako nutné zlo až po silových rezortoch, financiách, hospodárstve atď. Všetkým je určite jasné, čo som mal na mysli spomenutými systémovými riešeniami: predovšetkým fungovanie Audiovizuálneho fondu a jeho zásadný dosah na celé prostredie audiovízie, ďalej treba spomenúť stabilizovanie RTVS a aj to, že minister Maďarič vždy hájil verejnoprávny koncept tejto inštitúcie. Dúfajme, že do ministerského kresla zasadne opäť človek, ktorému kultúra nebude ukradnutá a bude sa jej schopný zastať.

## Lukáš Teren

[ prezident Asociácie slovenských kameramanov ]

Za pôsobenia Mareka Maďariča na poste ministra kultúry vznikol Audiovizuálny fond (AVF), ktorý výrazne pomohol slovenskému filmu. Kameramani sú priamo naviazaní na producentské prostredie, ktoré sa v posledných rokoch aj vďaka MK SR a AVF uberalo pozitívnou cestou. Vďaka tomu, že filmová tvorba je na vzostupe, pribudli pestrejšie možnosti filmových žánrov, vyrába sa väčšie množstvo slovenských aj koprodukčných filmov a kameramani tak majú viac príležitostí venovať sa svojej práci na Slovensku. Špeciálne posledný rok motivoval aj slovenských divákov, aby začali viac dôverovať domácej filmovej tvorbe, čo môžeme vidieť na rekordnej návštevnosti kín. Aj preto očakávame, že Maďaričov nástupca nadviaže na dobre rozbehnutú cestu podpory slovenského filmu. ◀





— text: Zuzana Sotáková —  
— foto: Filmpark —

# Prvý hraný film o Dubčekovi

**Pred päťdesiatimi rokmi stál Alexander Dubček na čele významných spoločensko-politických zmien. Začal praktizovať ideu „socializmu s ľudskou tvárou“, až kým tento zápal nezahasila invázia vojsk Varšavskej zmluvy do ČSSR. Do kín prichádza historická dráma Dubček režiséra Laca Halamu, ktorá je vôbec prvým hraným filmom o tejto osobnosti našich dejín.**

— „Film je rozprávaný v troch časových líniah. Hlavnou je rok 1968 – euforické obdobie, ktoré aj zásluhou Dubčeka naplnilo obyvateľov vtedajšieho Československa novými nádejami na obrodzenie spoločnosti, zlepšenie života a nápravu chýb 50. rokov, až po dni okupácie, ktoré tieto nádeje zničili,“ ozrejmuje pre Film.sk režisér Laco Halama. „Druhou líniou je obdobie 70. rokov, keď je Dubček úplne spoločensky degradovaný, prenasledovaný a žije ako bežný robotník so stigmu – podľa normalizátorov – pôvodcu ‚rozvratu‘. Treťou líniou je osudný 1. september 1992, keď sa stane autonehoda, na ktorej následky zomiera. Práve prelínanie týchto rovín nám umožňuje rozvíjať dramatickú líniu a prehĺbovať psychologické prežívanie hlavného hrdinu.“ Halama ďalej vysvetľuje, že „najväčší priestor dostáva obdobie pražskej jari, ktoré prejde do leta plného rokovaní a stretnutí Dubčeka s Brežnevom, predznamenávajúcich konflikt

a agresiu voči Československu zo strany jeho spojencov. Táto línia sa uzatvára moskovskými rokovaniami a návratom delegácie našich predstaviteľov z Moskvy 27. augusta 1968.“

— Snímka, ktorá sleduje tak vývoj samotného Alexandra Dubčeka, ako aj našej spoločnosti, pracuje i s archívnymi materiálmi. Tie však podľa Halamu iba ilustrujú dobovú atmosféru a ich podiel na celkovej dĺžke filmu je minimálny. „Archívy sú vyberané veľmi precízne. Sú strihané so zámerom umocniť dramatickú zápletku a ich objem je okolo päť percent celkovej stopáže. Pri prehľadávaní archívov sa nám dokonca podarilo nájsť niekoľko doteraz nikdy nepublikovaných záberov z noci, keď sa začala okupácia.“

— Divákov bude príbehom sprevádzať ako rozprávač samotná postava Dubčeka. „Dôvodov na tento krok bolo viac. Jednak autor scenára Viliam Klimáček definoval

tento rozprávačský postup ako prvok introspekcie a sebareflexie. Vychádzalo to aj z knihy Ľuboša Juríka Rok dlhší ako storočie, kde Dubček takisto rozvíja úvahy a hodnotenia svojho života s odstupom, v situácii, keď leží v nemocnici po autonehode v roku 1992. No a z pohľadu rozprávania filmu je takáto subjektívizácia asi najlepšou definíciou a argumentom pre našu ‚licentia poetica‘. Je teda jasné, že náš film je umeleckou fikciou, ktorá má diváka dnešnej doby presvedčivým spôsobom zoznámiť s ľudským rozmerom Dubčeka ako dnes už historickej postavy,“ opisuje režisér, ktorý do hlavnej úlohy obsadil priamo bez kastingu herca Adriana Jastrabana. „Musím povedať, že jeho obsadenie bolo čisto intuitívne. Keď sme spolu s kameramanom Petrom Keliškom debatovali na túto tému a padlo jeho meno, obaja sme sa takmer okamžite stotožnili s týmto výberom. A po prvom osobnom stretnutí s Adrianom som vlastne vylúčil ďalšie hľadanie,“ hovorí Halama a vyzdvihuje Jastrabanovo nadšenie, profesionálny prístup, vôľu dať sa viesť, ale aj jeho zachovanie si vlastného tvorivého prístupu. Okrem neho sa vo filme predstavujú Táňa Radeva ako Dubčekova manželka Anna, Stano Král ako Gustáv Husák či ukrajinský herec Vladimír Nečeperenko ako Brežnev.

— Vznik filmu iniciovala vzhľadom na 50. výročie udalostí roku 1968 verejnoprávna televízia. Nakrúcalo sa v auguste a októbri 2017. „Pri takom rozsahu vnútorného času príbehu sme chceli mať možnosť pracovať s exteriérom a odlišiť scény z rôznych období svetlom a vegetáciou. Film

mal celkovo devätnásť natáčacích dní a okrem jediného exteriéru na južnej Morave boli všetky lokácie na Slovensku. Tou ‚zahraničnou‘ lokáciou bolo kúpalisko v Kyjove, kde sme našli skokanský mostík a bazén, ktorý sa najviac blížil tomu v Santovke, kde vznikla známa fotografia Dubčeka,“ poznamenáva režisér, ktorého doplnila producentka za RTVS Zuzana Balkóová: „Pomerne veľkou výzvou pre tvorcov a produkciu bolo nájsť špecifické lokácie, akými sú ‚Kremel‘ či sídlo ÚV KSČ, tak, aby zodpovedali predstave o týchto priestoroch a zároveň rozpočtu filmu. Hoci ide o film z rokov, ktoré ešte nevnímame ako dávnu minulosť, v rámci výpravy je to už čistá dobovka.“ Hudbu k Dubčekovi skomponovala Ľubica Čekovská.

— „Patrím ku generácii tzv. Husákových detí, detí normalizácie. Meno Dubčeka sa spomínalo spôsobom ako Voldemort v Harrym Potterovi – ‚veď vieš kto‘ –, len s tým rozdielom, že on dostal nálepku človeka, na ktorého treba zabudnúť. Verím, že film priblíži dnešnému mladému divákovi dobu tesne predtým, ako zacvakla posledná zámka na klietke normalizácie, ktorá trvala viac ako dvadsať rokov a jej stopy sú ešte v nás,“ hovorí Balkóová. Dramaturg RTVS Roman Brat dodáva: „Tento film je určený všetkým generáciám, ktoré sú schopné reflektovať dejiny. Celkom určite ľuďom, ktorí zažili pražskú jar. Oni si oživia spomienky. Film by som odporučil aj mladým ľuďom. Hádám si uvedomia, že Dubček a jeho generácia nie sú len postavami z histórie, o ktorých sa učia v učebniciach.“ ◀

**Dubček ( r. Laco Halama, Slovensko, 2018 )**

**CELKOVÝ ROZPOČET FILMU:** 842 885 eur bez DPH (podpora Audiovizuálneho fondu: 250 000 eur bez DPH, podpora RTVS: 492 885 eur bez DPH) **DISTRIBUČNÉ NOSIČE:** DCP





# Film ako zmysel života i prekliatie

— text: Daniel Bernát —  
foto: Miro Nôta —

**Viacere z jeho filmov si získali priazeň publika i festivalové uznanie. Už jeho prvé diela z obdobia „zlatých šesťdesiatych“ patrili k najvýraznejším reprezentantom československej kinematografie. Režisér Juraj Jakubisko sa v apríli dožíva osemdesiatky. A stále pracuje. Stretli sme sa v Štúdiu 727 v Bratislave, kde vznikali testovacie zábery pre voľné pokračovanie populárnej Perinbaby.**



**Začnime detstvom, to je veľká téma, ktorá človeka sprevádza celým životom. Do akej miery sa vo vašich filmoch premieta skúsenosť z detstva?**

Vo filme som použil mnohé veci, ktoré som si priniesol z detstva – pesničky, zvyky, zážitky. Často sa to pripisovalo mojej fantázii, no boli to len zvláštne spomienky, hoci občas trochu pretavené. Napríklad v *Zbehoch a pútnikoch* je scéna svadby a máme tam krásnu veľkú posteľ, pod ktorú sa vešajú zvončeky. Presne tak sa to robilo v Kojšove – vždy o polnoci zobral ženích nevestu, odišli do spálne, hudba stíchla a všetci počúvali, ako tie zvončeky pod postelou zvoní. Pre mňa to bola inšpirácia, i keď som to vo filme napokon zaonačil tak, že na posteli ležia dve akoby súložiacie mŕtvolky a situácia tak nadobúda iný charakter. Východiskový impulz je však reálny. Raz sa ma ľudia z Kojšova pýtali: Jurku, a čo je to ten magický realizmus? Hovoril som im, že to môže byť upravená spomienka aj niečo, čo si vymyslím a neexistuje to. Ako keď som mal vo filme scénu svadby, pribehli tam deti a priniesli ruku, ktorá komusi odpadla ako suchý konár zo stromu. Oni mi na to: Ale, Jurku, čo ty si nepamätáš? Veď táto mala takú rakovinu a potom jej odpadla ruka, ktorá bola aj v krčme vystavená, aj do kostola ju odniesli. Vidíte, niekedy si hovorím, že som si situáciu vymyslel, a ono to aj vyzerá ako výplod fantázie, ale skutočnosť je taká, že som to prežil. Množstvo podobných zážitkov opisujem v knihe *Živé striebro*.

**Kedy do vášho života vstúpilo kino a film?**

Prvý raz ma rodičia vzali do kina ako dieťa na americký film *Zlodej z Bagdadu*. Prepašovali ma tam medzi sebou, v klobúku a s nalepenými fúzmi. Pamätám si, že v tom filme boli úžasné triky. Na začiatku išli ženy, ktoré niesli na hlavách obrovské nádoby, potom sa sklonili nad plochou vykladanou kameňmi, čo viedla do rieky, a vyliali z tých nádob farbu, ktorá sa roztiela a vytvorili sa z toho titulky filmu. Dlhoo som premýšľal, ako sa taký zázrak dá urobiť. V tom filme som videl aj lietajúce koberce. Na základe tohto zážitku som poprosil babičkinu sestru, ktorá žila v Amerike a posielala nám odtiaľ všelijaké veci, aby mi zohnala aspoň jeden malý lietajúci koberec. Film bol americký, preto som vyhodnotil, že lietajúce koberce majú tam. Čo som ja vtedy vedel o Oriente? Než som sa však dostal prvý raz do kina, mal som už veľa skúseností s košickým divadlom, kam ma brávala suseda uvádzačka. Videl som tam účinkovať aj jedného človeka, z ktorého som mal hrôzu. A keď som oveľa neskôr pripravoval film *Zbehovia a pútnici*, spomenul som si na neho pri hľadaní vhodného predstaviteľa Smrti. Nevedel som vtedy ani jeho meno, no zohnal som ho, dal som mu vyholiť hlavu, včlenil som ho do filmu a jeho fotka obehla svet. Tým hercom bol Augustín Kubán.

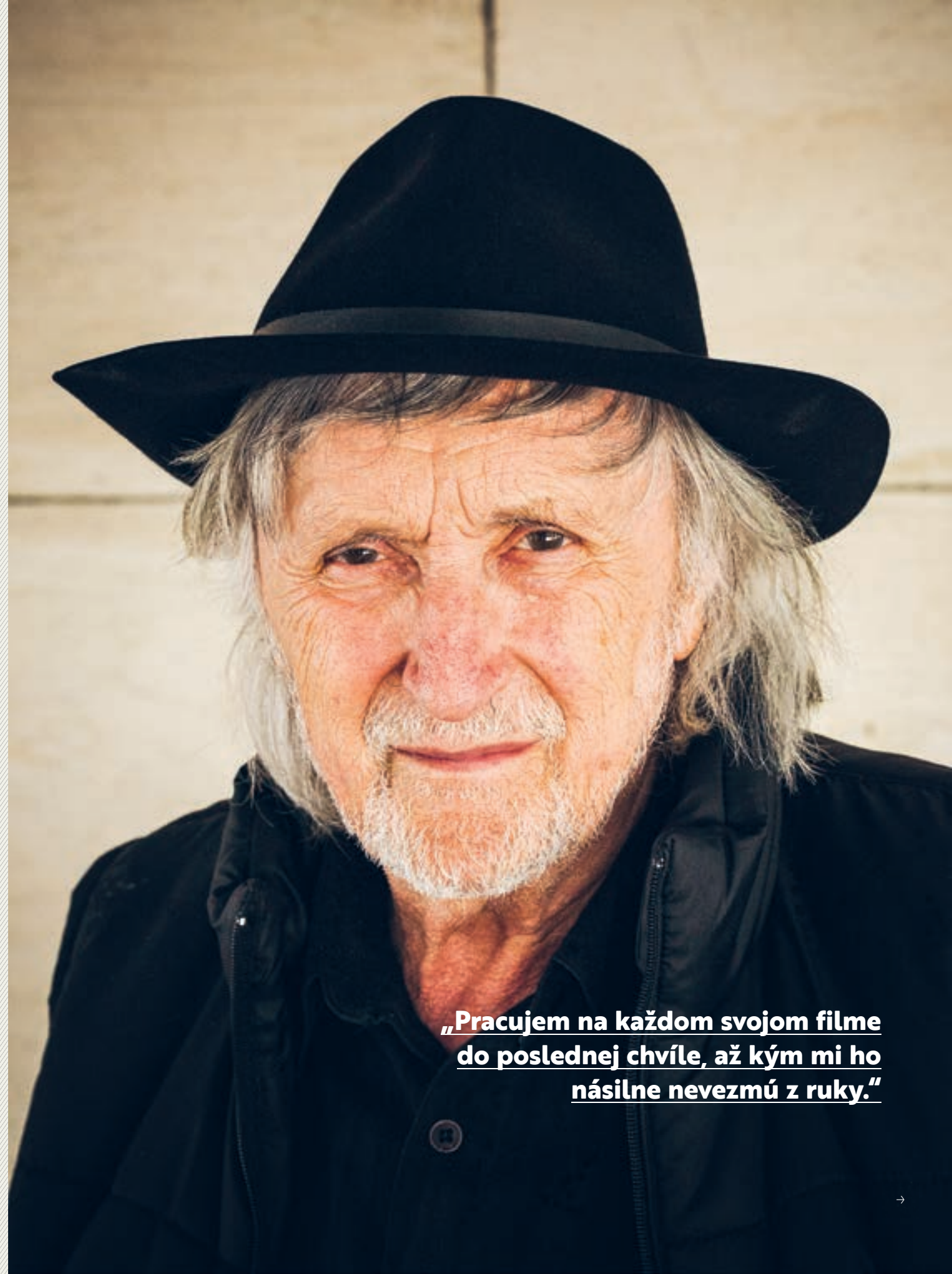
**Spomínate Zbehov a pútnikov, jeden zo svojich prvých filmov. V nich sa však neobjavuje len tvorivosť, hravosť, veselosť a originálne spomienky, ale aj temnejšie prúdy spojené so smrťou, krutosťou, bezvýchodiskovosťou... Tieto motívy takisto pramenia z detstva?**

Tieto motívy tam sú a človek si ich najviac uvedomuje s odstupom času, keď je už starší. Ako mladí sme sa smrti tak trochu posmievali v domnení, že je ďaleko. Mne však veľmi skoro zomrela matka, ktorá mala tuberkulózu. Keď umierala, bol pri nej aj farár, ona sestru a mne rozdelila veľkú čokoládu, pohladila nás... Nepocitovali sme to ešte ako bezprostredný závan smrti. Keď som však na dvore búchal palicou po listí, lebo som predsa len tušil, že sa čosi deje, ale nerozumel som tomu, susedy ma okríkli, čo tam tak búcham, že to pôjdu povedať mojej matke. Ja som im odvetil, že matka umiera, a odrazu všetky stíchli, prišli ku mne a začali ma hladiť. Pochopil som, že smrť je čosi tajomné, a pocítil som silnú emóciu. A všimnite si, že smrť hrá v mojich filmoch veľkú úlohu už od toho prvého. V *Kristových rokoch* som zašiel tak ďaleko, že som sa vybral nakrútiť scénu pohrebu do svojho rodného Kojšova. V *Zbehoch a pútnikoch* som smrť dokonca stelesnil, ukázal som, že na svete existuje a melie prstami ako mlynčekom. Nakoniec však hovorí: Bože, prečo si ma poslal, veď tí ľudia sa zabijajú sami. Už vtedy to bola téma, nad ktorou som intenzívne premýšľal. V *Zbehoch a pútnikoch* bola Smrť napokon zničená a zničená bude aj vo filme, ktorý práve robím, no už to nebude z recesijných dôvodov. Trochu inak a vážnejšie sa na svet a smrť pozerám aj v projekte filmu *Epos Slovanov*, ktorý mám pripravený. A v projekte *Tretie pohlavie* sa zase zamýšľam nad reinkarnáciou. Už vo filme *Dovidenia v pekle, priatelia* som hovoril, že nie prvý raz sme na svete a nie naposledy.

Takže sú dve témy, ktoré ma od začiatku neopustili a vždy sa vedomo alebo podvedome vracajú. Jednou je otázka smrti a druhou je žena, ktorá vstúpi medzi dvoch mužov, spôsobí zvrät a všetko napokon rozhodne. Mám rád tento ženský zásah do diania. Súvisí s tým aj erotika, láska, ktorá je takou silnou mocou ako smrť a môže človeka nielen naplniť krásnymi pocitmi, ale aj priviesť k zúfalstvu. Láska a smrť sú v podstate dve strany jednej mince.

**No a silnú pozíciu majú vo vašich filmoch autobiografické prvky...**

Áno. Už v *Kristových rokoch* sú dvaja hrdinovia – jeden je maliar, druhý letec. Ja som v mladosti staval modely lietadiel, na vojenčine som lietal a skákal s padákom, čo bolo úžasné nielen pre nejakú vášeň po dobrodružstve, ale najmä preto, že som videl svet, videl som ho z rôznych pohľadov a malo to aj svoju estetickú hodnotu. Ak si vezmete film *Sedím na konári a je mi dobre* – tam sú dvaja kumpáni, jeden svetobežnícky komediant, druhý usadlejší sedliak. Aj ja som sa pýtal samého seba, či som radšej nemal zostať na dedine a kosiť žito. Vo *Vtáčkoch, sirotách a bláznoch* som dokonca predviedol takú mladícku drzosť, že som začal film slovami: Ja, Juraj Jakubisko, mladý slovenský režisér, budem vám rozprávať príbeh... Pri *Tisícročnej včele* som si uvedomil, že magický realizmus je vlastne to, čo robím celkom prirodzene a zdá sa mi to všedné, kým ostatní to vnímajú ako čosi originálne. V tom filme je napríklad scéna orania a orie sa tak ako v kaž-



**„Pracujem na každom svojom filme do poslednej chvíle, až kým mi ho násilne nevezmú z ruky.“**



dom druhom slovenskom filme. No odrazu sa čosi blíži. Môže to byť krdel vtákov, ukáže sa však, že to nie sú obyčajné vrabce, ale netopiere. Drobná úprava a hneď má film iné vyznenie.

#### Ako u vás vyzerá proces vzniku filmu?

Keď začínam robiť film, vždy mám o ňom jasnú predstavu, naplňam ho svojimi víziami a využijam pri tom aj svoje spomienky. Zároveň preň hľadám vhodné prostredie, kde by som ho mohol realizovať, čo je takisto inšpirujúce a zásadne to vplyva na konečnú podobu scenára. Potom prichádzajú herci, ktorí môžu podniknúť úpravy scenára. Film je pre mňa nepretržitá práca, permanentný vývoj. Preto aj študentov učím, aby nezačínali nakrúcanie záverečnými scénami filmu, lebo v priebehu realizácie prídu nové nápady a inšpirácia, ktoré umocnia záver príbehu. Po nakrúcaní prichádza strih, ďalší dôležitý výrazový prostriedok, ktorý zrýchli dej a umocní konečné vyznenie. Spomenúť treba aj prácu s hudbou, ktorá je v mojich filmoch dominantná hlavne preto, že nie je ilustračná ani opisná. Naopak, niekedy dokonca kontrastuje s obrazom. Uvediem ako príklad *Nejasnú správu o konci sveta*, na ktorej robili skladatelia Jan Jirásek a Ondřej Soukup. K scéne útoku vlkov mi predstavili hudbu, ktorá dunela všetkými možnými nástrojmi. Mne sa také riešenie z pohľadu hudobnej dramaturgie nepozdávalo. Pripomínalo to tendenčné pochody Víťazného februára. Pritom príbeh sa odohrával v nábožnej gréckokatolíckej komunite, a tak mal divák napadnutie dediny vlkami vnímať ako trest boží. Navrhol som preto do tejto scény patetické pravoslávne chorály. Spojenie krásnej, slávnostnej a vznešenej harmónie s brutálnym útokom vlkov vytvára emóciu, ktorá prestáva byť hudobnou ilustráciou, stáva sa myšlienkou. Film a jeho výrazové prostriedky, to je pre mňa nekonečný proces tvorby, ktorý musí byť invenčný od prvého momentu až po koniec, a to vo všetkých zložkách, pretože ide o syntetické umenie. Pracujem na každom svojom filme do poslednej chvíle, až kým mi ho násilne nevezmú z ruky.

#### Spomínali ste študentov. Čo im ešte prizvukujete?

Keď som študoval na FAMU, myslel som si, že experimentom je moja skúsenosť s filmom. Až po čase som zistil, že experimentom bola skúsenosť pedagógov so mnou. Otakar Vávra bol klasik, ktorému nevoňali experimenty. Učil remeslo, ale to remeslo je vždy dôležité. Paradoxom bolo, že jediným zástancom mojich často bláznivých nápadov bol staručký pán profesor Wasserman. Chcem tým povedať, že konkrétny prístup k filmovej tvorbe nesúvisí s vekom.

Učím študentov spočiatku najmä teóriu. Potom ich čím ďalej, tým viac nabádam k vlastnému pohľadu na svet tak, aby nestrácali osobnosť. Zároveň im pomáhám prekonávať konkrétne prekážky. Mladí adepti (a to neplatí len pre aktuálnu generáciu) na prahu svojej profesie zabúdajú na psychológiu diváka a často im nie je ani poriadne rozumieť. Potom je tu práca s hercom. Kedysi bolo divadlo laboratóriom filmu a herci boli takí vycibrení, že všetko perfektne ovládali. Dnes

sa vo filmoch i v televízii objavuje množstvo nesekulárnych amatérov, ktorých bude musieť táto generácia naučiť herectvu. Samozrejme, pri prvých filmoch sa stávalo aj mne, že sa hercom ich rola alebo nakrúcaná scéna nepozdávala. Idú s kožou na trh, tak na to majú právo. Napríklad Pavel Nový, ktorého som obsadil do filmu *Postav dom, zasad' strom*, neveril, že za socializmu sa dá kraďnúť tak ľahko, ako je to v scenári. Doviezol som ho k poľu, kde družstevníci vykopávali zemiaky, a povedal mu: Obleč si tieto montérky, choď k nim a dones vrece zemiakov. Zdráhal sa, ale napokon to urobil. Za pol hodiny sa vrátil s plným vrecem a ešte sa čudoval, že mu pri krádeži aj pomáhali.

#### Postav dom, zasad' strom je zaujímavý prípad. Bol to váš návrat k celovečernému filmu po období, keď ste sa mu nemohli venovať...

*Postav dom, zasad' strom* som nakrútil deväť rokov po tom, čo ma odstavili do Krátkeho filmu, a opäť som narazil. Vraveli, že prezentujem negatívneho hrdinu a hlásam: Kto neokrada štát, okrada rodinu. Už to zase vyzeralo tak, že ďalší film nenatočím. Lenže stalo sa čosi neuveriteľné. *Postav dom, zasad' strom* premietli prezidentovi Husákov, ktorý si to celé pozrel, po skončení projekcie sa otočil a povedal: Ktorému zlodejovi ten film vadí? A naraz nebolo zloдея. Vzápätí som dostal pas a s filmom ma dokonca poslali na festival do Holandska. Keď sme spomínali knihu *Živé striebro*, teraz chystám jej pokračovanie, kde píšem aj o príbehu Koliby – čo všetko tam vzniklo, ako sa tam menili ľudia a čo robili... Vezmite si, že na internete sú vymazané údaje o tamojších funkcionároch aj mená ich obetí.

#### O čom ešte bude?

O období normalizácie, o tom, ako niektorí tvorcovia bojovali o prácu, ako sme kvôli cenzúre vkladali do filmov „bielych psíkov“, konfrontovali sa s vedúcimi, ktorí strážili priechodnosť filmov, ako odo mňa chceli, aby som si zmenil meno... Alebo o veľkej ctižiadostivosti, ktorá znamenala aj podstupovanie rizika, riskovanie v záujme toho, aby vznikol dobrý film. Pretože filmárčina nie je len zamestnanie, je to poslanie. Pozrite sa, ako dopadol Havetta, keď ho vyhodili z Koliby a nesmel už na večné časy nakrúcať filmy ani robiť v televízii. On stratil zmysel života. A aj pre mňa bol film zmyslom života, ktorému som dával všetko. Pohlcoval i môj osobný život a v tom je prekliatie tejto ctižiadostivosti. Pozriem sa – vedľa mňa sa váľa môj malý syn. Začnem čosi písať, a keď sa pozriem znova – syn je už veľký ako ja. Tvorba filmu je niečo, na čo sa upnete a neviete sa toho zbaviť, aj keď máte množstvo iných záľub a zručností. No práve vďaka filmu som zažil veľký a krásny svet s množstvom osobností, videl som svet, ktorý je v pohybe, bol som na dne aj obdivovaný... A ako vnímam réžiu? Je to taká interpretácia vlastných myšlienok, aby im aj ostatní rozumeli, pričom zmyslom je naplniť diváka úžasom. To by asi mohlo byť moje krédo. ◀

## Martin Augustín

[ výtvarník ]

Nedávno sa mi stala nevšedná vec. Spojili sa mi príbehy ľudí, ktoré sú veľmi podobné a ktoré usmerlili moje myšlienky. Najprv som sa s manželkou zúčastnil na dražbe športových dresov v prospech detí poznačených nešťastným osudom, organizovanej nadáciou Slniečko na ceste. Stretol som tam pána Jozefa Metelku – hendikepovaného športovca, svetového šampióna, ambasádora nadácie, ktorý mi ukázal niečo, čo bolo pre mňa ako zdravého človeka doposiaľ skryté. Poznanie, ktoré som si neuvedomoval. Žije s úžasnou silou života bez sebalútosti a navyše s úsmevom na tvári pomáha deťom po vážnych úrazoch. Uvedomil som si, že stojím vedľa veľkého človeka. No neuvedomil som si, že takýchto ľudí je medzi nami neúrekom. Následne som si pozrel film *Slepé lásky* režiséra Juraja Lehotského.

A tu vzniklo to prepojenie blízkych svetov silných ľudí. Nevie, ako si my ostatní uvedomujeme odlišnosť vnímania ich sveta, ale jedno je isté: majú dar, ktorý my nemáme. Vedia cítiť a veriť v tie najobyčajnejšie veci, ako sú láska, pravda, dôvera, blízkosť spriaznenej osoby, čistota života. V ich svete je dotyk silný, v tom našom je nedôveryhodný. Som veľmi rád, že film *Slepé lásky* nám ukazuje skutočné zrkadlo. Len ide o to, aby sme sa doň správne pozerali a videli to, čo je pre nás naozaj dôležité. Hrdinovia filmu to vedia a dotýkajú sa iba tých dôležitých vecí svojho života. Lebo ako povedal môj priateľ Kamil Peteraj: Život je na to, aby sa žil, zo všetkých slabostí, zo všetkých síl. A je úžasné, že aj film *Slepé lásky* potvrdzuje základnú pravdu, že na život sa nesmie rezignovať a musí sa stále, stále žiť.

Som rád, že slovenské filmy majú svoje špecifikum – v témach, v príbehoch, vo vizuálnych a niekedy aj v poetických zobrazeniach, ktoré mám tak veľmi rád a ktorými sa tak ľišia od filmov z iných krajín. ◀



## Miloslav Luther [ režisér ]

V časoch rozrušenej spoločnosti s (ne)predvídateľnou perspektívou sa mi vynoril pred očami *Súmrak bohov* (1969) filmového génia Luchina Viscontiho. Živo si spomínam, ako som ním bol zasiahnutý ako čerstvý študent réžie na pražskej FAMU, rok po dočasnom udusení zápasu o ľudskéjšie a slobodnejšie pomery nielen v Československu. Viacerí kamaráti z detstva a aj môj brat odišli do sveta za svojou bludičkou šťastia. My pozostalí domasedi sme sa ubezpečovali, že nádej sa udusiť celkom nedá a je iba na nás, aby sme ju oživovali. Každý podľa svojich možností a svedomia.

Viscontiho označujú za estéta, lebo vždy patril k prominentnej, kultúrne vycizelovanej spoločnosti. Vyzdvihuje sa jeho výnimočný zmysel pre výtvarnú krásu a detail. Zdanlivo paradoxne sa však vyprofiloval ako jeden zo zakladateľov veristického neorealizmu, kritik systému a presvedčený marxista. Nie náhodou ho vraj provokatér Salvador Dalí označil za komunistu milujúceho luxus. Pre mňa je ako tvorca filmov *Rocco a jeho bratia*, *Smrť v Benátkach*, *Gepard* a ďalších najmä zanieteným psychoanalytikom zákutí ľudskej mysle, vášní, ktoré rozvracajú nielen jednotlivca, ale celú spoločnosť. *Súmrak bohov* odkazuje nielen svojím názvom na epos *Prsteň Nibelungov*, v ktorom sa ríša bohov nekonečnými vzájomnými intrigami napokon zrúti ako domček z karát. Wagnerovo podobenstvo nezadržateľného zániku absolutizmu a Viscontiho freska industriálnej spoločnosti rozvrátenej bojom o moc a majetok, rútiacej sa k najväčšej tragédii ľudstva, ponúkajú apelatívne odpovede aj na ťaživé pochybnosti a otázky dnešných dní.

„Moc je choroba, z ktorej sa nikto nechce liečiť,“ povedal „hrdina“ filmu *Božský* Paola Sorrentina. Prisudzovali sa mu vraždy investigatívnych novinárov a svedkov, únosy... Navonok pôsobil ako spoľahlivý úradník, bol praktizujúci katolík, verný manžel. Napokon bol odsúdený na dlhoročné väzenie, ale najvyšší súd rozhodol, že prípad je už premĺčaný.

Obrazy sveta aj v podobenstvách iných suverénov filmu, akými boli a sú napríklad Fellini, Tarkovskij, Scorsese, Altman, P. T. Anderson, Leigh, Wajda, Vlácil, sú protirečivé, nemoralizujú, zriekajú sa ideologickej manipulácie, nepodsúvajú falošné nádeje, nepodnecujú nenávisť, ale napomáhajú uvedomeniu zložitosti sveta. Nejde len o spoznávanie majstrovstva ich jazyka, toho, ako hovoria, ale najmä o hĺbku ich výpovede, zmyslu toho, čo hovoria. Nabádajú ma premýšľať o reflexii povahy spoločnosti, ktorej som súčasťou ja. ◀



› **5. 4. 2018**

### Apoštol Pavol

‹ **Paul, Apostle of Christ**, USA, 2018, r. Andrew Hyatt ›
 James Faulkner, Jim Caviezel, Joanne Whalley – historická dráma, 107 min., MP 12, Itafilm

### Ohrozené druhy

‹ **Espèces menacées**, Francúzsko/Belgicko, 2017, r. Gilles Bourdos ›
 Alice Isaaz, Vincent Rottiers, Grégory Gadebois, Éric Elmosnino, Damien Chapelle – dráma, 107 min., MN 15, Film Europe Media Company

### Prísľub úsvitu

‹ **La promesse de l'aube**, Francúzsko, 2017, r. Éric Barbier ›
 Pierre Niney, Charlotte Gainsbourg, Didier Bourdon, Jean-Pierre Daroussin, Catherine McCormack – biografický/romantický/dráma, 130 min., MP 12, Film Europe Media Company

### Stratili sme Stalina

‹ **The Death of Stalin**, Spojené kráľovstvo/Francúzsko/Belgicko, 2017, r. Armando Iannucci ›
 Steve Buscemi, Jason Isaacs, Oľga Kurylenko, Jeffrey Tambor, Simon Russell Beale – komédia, 106 min., MP 12, CinemArt SK

### The Florida Project

‹ **The Florida Project**, USA, 2017, r. Sean Baker ›
 Bria Vinaite, Brooklynn Prince, Willem Dafoe, Valeria Cotto, Christopher Rivera, Caleb Landry Jones – dráma, 111 min., MP 12, ASFK

### › 12. 4. 2018

### Besnenie

‹ **Rampage**, USA, 2018, r. Brad Peyton ›
 Dwayne Johnson, Jeffrey Dean Morgan, Will Yun Lee, Malin Åkerman, Joe Manganiello, Jack Quaid – akčný/dobrodružný, 107 min., MP 12, Continental film

### Deň čo deň

‹ **Every Day**, USA, 2018, r. Michael Sucsy ›
 Justice Smith, Maria Bello, Angourie Rice, Debby Ryan, Colin Ford, Owen Teague – romantický, 95 min., MP 12, Forum Film

### Fakjú pán profesor 3

‹ **Fack ju Göhte 3**, Nemecko, 2017, r. Bora Dagtekin ›
 Elyas M'Barek, Katja Riemann, Jella Haase, Sandra Hüller, Max von der Groeben, Uschi Glas – komédia, 120 min., MP 12, CinemArt SK

### Obávaný

‹ **Le Redoutable**, Francúzsko, 2017, r. Michel Hazanavicius ›
 Louis Garrel, Stacy Martin, Bérénice Bejo, Grégory Gadebois, Tanya Lopert, Micha Lescot, Lola Ingrid Le Roch – biografický/dráma/komédia, 107 min., MN 15, Film Europe Media Company

### Vnútorné slnko

‹ **Un beau soleil intérieur**, Francúzsko 2017, r. Claire Denis ›
 Juliette Binoche, Gérard Depardieu, Valeria Bruni Tedeschi, Nicolas Duvauchelle, Josiane Balasko, Xavier Beauvois – dráma, 94 min., MN 15, ASFK

### › 19. 4. 2018

### Dubček

‹ Slovensko, 2018, r. Laco Halama ›
 Adrian Jastraban, Táňa Radeva, Vladimír Hrabal, Jiří Zapletal, Radoslav Šopík, Volodymir Nečeperenko – historická dráma, 86 min., MP 12, Forum Film

### Dve a pol kačky

‹ **Duck Duck Goose**, USA/Čína, 2018, r. Christopher Jenkins ›
v slovenskom znení: Roman Pomajbo, Zuzana Šebová, Marek Fašiang, Lukáš Latinák – animovaný, 91 min., MP, Bontonfilm

### Gauguin

‹ **Gauguin – Voyage de Tahiti**, Francúzsko, 2017, r. Edouard Deluc ›
 Vincent Cassel, Tuheï Adams, Malik Zidi, Pernille Bergendorff – biografický, 102 min., MN 15, Film Europe Media Company

### Manžel na skúšku

‹ **Overboard**, USA, 2018, r. Bob Fisher, Rob Greenberg ›
 Anna Faris, Eva Longoria, John Hannah, Eugenio Derbez, Swoosie Kurtz – romantická komédia, 112 min., MP 12, Forum Film

### Mesiac Jupitera

‹ **Jupiter holdja**, Maďarsko/Nemecko/Francúzsko, 2017, r. Kornél Mundruczó ›
 Zsombor Jéger, Merab Ninidze, György Cserhalmi, Mónika Balsai, Sándor Terhes – sci-fi dráma, 123 min., MN 15, ASFK

### Môj syn

‹ **Mon garçon**, Francúzsko/Belgicko, 2017, r. Christian Carion ›
 Guillaume Canet, Mélanie Laurent, Marc Robert – triler/dráma, 84 min., MN 15, Film Europe Media Company

### Pepík

‹ **Pepa**, Česko, 2018, r. Ján Novák ›
 Michal Suchánek, Petra Špalková, Jakub Kohák, Filip Blažek, Alice Bendo tragikomédia, 90 min., MP 12, Continental film

### Súboj pohlaví

‹ **Battle of Sexes**, Spojené kráľovstvo/USA, 2017, r. Jonathan Dayton, Valerie Faris ›
 Emma Stone, Steve Carell, Andrea Riseborough, Natalie Morales, Sarah Silverman, Alan Cumming, Bill Pullman – komédia, 121 min., MP 12, Bontonfilm

### Vadí nevadí

‹ **Truth or Dare**, USA, 2018, r. Jeff Wadlow ›
 Lucy Hale, Tyler Posey, Violette Beane, Sam Lerner – horor, 103 min., MP 12, CinemArt SK

### › 26. 4. 2018

### Avengers: Nekonečná vojna

‹ **Avengers: Infinity War**, USA, 2018, r. Anthony Russo, Joe Russo ›
 Robert Downey Jr., Chris Evans, Chris Hemsworth, Mark Ruffalo, Scarlett Johansson, Jeremy Renner, Elizabeth Olsen, Paul Bettany – dobrodružný/akčný/sci-fi, 155 min., MP 12, Saturn Entertainment

### Abrakadabra

‹ **Abracadabra**, Španielsko, 2017, r. Pablo Breger ›
 Maribel Verdú, Antonio de la Torre, Priscilla Delgado, Javier Antón – dráma/komédia/fantasy, 96 min., MN 15, Film Europe Media Company

### Až na dno

‹ **Submergence**, USA, 2017, r. Wim Wenders ›
 Alicia Vikander, James McAvoy, Alexander Siddig, Reda Kateb, Alex Hafner, Audrey Quoturi – dráma, 111 min., MP 12, CinemArt SK

### Blokoti

‹ **Blockers**, USA, 2018, r. Kay Cannon ›
 Leslie Mann, John Cena, Ike Barinholtz, Kathryn Newton, Graham Phillips, Sarayu Blu – komédia, 102 min., MN 15, CinemArt SK

### Dve nevesty a jedna svadba

‹ **Dvě nevěsty a jedna svatba**, Česko, 2018, r. Tomáš Svoboda ›
 Anna Polívková, Jaroslav Plesl, Ester Geislerová, Eva Holubová, Bohumil Klepl – romantická komédia, 89 min., MP 12, Magic Box Slovakia

### Gangsterdam

‹ **Gangsterdam**, Francúzsko/Holandsko, 2017, r. Romain Lévy ›
 Kev Adams, Manon Azem, Côme Levin, Hubert Koundé, Mona Walravens – komédia, 100 min., MN 15, Film Europe Media Company

### Johanka Superstar

‹ **Jeannette, l'enfance de Jeanne d'Arc**, Francúzsko, 2017, r. Bruno Dumont ›
 Lise Leplat Prudhomme, Jeanne Voisin, Lucile Gauthier – muzikál, 115 min., MP 12, Film Europe Media Company

### Ľavou vpred!

‹ **Vorwärts immer!**, Nemecko, 2017, r. Franziska Meletzky ›
 Jörg Schüttauf, Josefine Preuß, Jacob Matschenz, Hedi Kriegeskotte, Marc Benjamin – komédia, 98 min., MN 15, Film Europe Media Company

### Máme pápeža!

‹ **Habemus papam!**, Taliansko/Francúzsko, 2011, r. Nanni Moretti ›
 Michel Piccoli, Jerzy Stuhr, Renato Scarpa, Franco Graziosi, Camillo Milli – dráma/komédia, 102 min., MN 15, Film Europe Media Company
< **OBNOVENÁ PREMIÉRA FILMU**

### Medzipristátie

‹ **Voir du pays**, Francúzsko/Grécko, 2016, r. Delphine Coulin, Muriel Coulin ›
 Soko, Ariane Labed, Ginger Romàn,

Karim Leklou, Andreas Konstantinou – dráma, 102 min., MN 15, Film Europe Media Company

### Nieкто to rád zahalené

‹ **Cherchez la femme**, Francúzsko, 2017, r. Sou Abadi ›
 Félix Moati, William Lebghil, Camélia Jordana, Anne Alvaro, Predrag „Miki“ Manojlović – komédia, 88 min., MP 12, Film Europe Media Company

### Profesori zločinu

‹ **Smetto quando voglio**, Taliansko, 2014, r. Sydney Sibilia ›
 Edoardo Leo, Valeria Solarino, Valerio Aprea, Paolo Calabresi, Libero De Rienzo, Stefano Fresi, Lorenzo Lavia – akčný/komédia/krimi, 100 min., MN 15, Film Europe Media Company

### Profesori zločinu: Masterclass

‹ **Smetto quando voglio: Masterclass**, Taliansko, 2017, r. Sydney Sibilia ›
 Edoardo Leo, Valeria Solarino, Valerio Aprea, Paolo Calabresi, Libero De Rienzo, Stefano Fresi, Lorenzo Lavia – akčný/komédia/krimi, 118 min., MN 15, Film Europe Media Company

### Profesori zločinu: Veľké finále

‹ **Smetto quando voglio: Ad honorem**, Taliansko, 2017, r. Sydney Sibilia ›
 Edoardo Leo, Valeria Solarino, Valerio Aprea, Paolo Calabresi, Libero De Rienzo, Stefano Fresi, Lorenzo Lavia – akčný/komédia/krimi, 94 min., MN 15, Film Europe Media Company

### Tom of Finland

‹ **Tom of Finland**, Finsko/Švédsko/Dánsko/Nemecko, 2017, r. Dome Karukoski ›
 Pekka Strang, Jakob Oftebro, Werner Dähn, Thorsteinn Bachmann, Jessica Grabowsky, Jimmy Shaw – životopisná dráma, 116 min., MN 15, ASFK

### Ženou z božej vôle

‹ **Die göttliche Ordnung**, Švajčiarsko, 2017, r. Petra Volpe ›
 Marie Leuenberger, Maximilian Simonischek, Rachel Braunschweig, Sibylle Brunner, Marta Zoffoli – komédia/dráma, 96 min., MN 15, Film Europe Media Company



— text: Matej Sotník / poslucháč audiovizuálnych štúdií na FTF VŠMU

— foto: Bontonfilm —

# Backstage chce poúčať mladých

Námet na tanečno-hudobný film **Backstage** napísal Dušan Rapoš, no je príjemným prekvapením, že snímka režisérky **Andrea Sedláčkovej** sa dokázala vymaniť z jeho autorského tieňa. Hoci výsledok so sebou prináša niekoľko problémov.

— Rapošovo meno budí skepsu. Jeho posledný film *Muzikanti* bol podobného žánrového razenia ako *Backstage*, no zabaviť sa na ňom dalo jedine vtedy, ak divák prijal istú jeho subverzívnu líniu, ktorá mu pomohla vyrovnáť sa s exponovaným gýčom. V prípade filmu *Backstage* však môžete na Dušana Rapoša zabudnúť.

— Tunajší festivalový arthouse začal v uplynulých rokoch šťastne koexistovať s potrebným žánrovým filmom. *Backstage* prenáša síce štandardne, teda neinovatívne, ale uspokojujú schémy tanečného filmu do zmysluplného tvaru. Okrem atrakcie pre nástročné má však aj ambíciu kritizovať pozlátkovú kultúru.

A sčasti sa mu aj darí obhájiť si túto nadhodnotu. Možno práve tento titul začne budovať tradíciu relatívne kvalitných hudobných/tanečných filmov, aká tu zatiaľ nie je.

— Tanečná crew West Coast zo Svitu je až na syna mečiarovského privatizéra tvorená postavami ako zo sociálnej drámy. Nájdeme v nej nemého vlakového výpravcu Huga (Ondrej Hraška), ktorého vychoval starý otec, alebo sirotu Mary (Mária Havranová). Nikto z nich však nevyzerá ako „socka“, všetci sú krásni a dokonale nastajlovaní.

— West Coast chcú preraziť a zúčastniť sa na kastingu na pozvanie producenta televíznej tanečnej šou (Roman Luknár). Nevytušia v ňom archetyp podlého mamonára, ktorý dobre vie, že drsný príbeh je pre papučových divákov viac než talent.

— Andrea Sedláčková sa (ne)férovou súťažou zaoberala už vo svojom predošlom filme *Fair Play* (2014) o športovom dopingu v socialistickej Československu. Zákulisná linka príbehu *Backstage* odhaľuje, ako sa v skutočnosti rozhoduje porota pri televíznych formátoch, burcujúcich slovenskú verejnosť od polovice prvej dekády tohto storočia. A rozhoduje sa na objednávku šéfa. Film kriticky, no bez akejkoľvek funkčnej satiry odhaľuje, akú rolu zohráva v tejto bubline bulvár – zo súťažiacich robí instantné hviezdy. Toto je síce na filme chvályhodné, no celý kritický rámec neprekračuje rovinu opisu, Sedláčková len poukazuje na zloduchov v zábavnom priemysle a na novinárske hyeny. Takéto konštatovanie nie je ničím novým. Napriek tomu môže v kompozične koncízne vystavanom sujete

pootvoriť oči cieľovke – za obdobnú snahu môžeme považovať autorský dokument Mira Rema *Cooltura* (2016), taliansky dokumentarista Erik Gandini o tom zase nakrútil pôsobivú *Videokráciu* (2009), kde odkryl fungovanie televízneho impéria Silvia Berlusconiho v plnej šírke.

— Snaha o realistické vykreslenie dnešnej mládeže sa cení; napokon, aby sa tínedžeri vo filme videli, potrebujú z druhej strany cítiť akési porozumenie v podobe aspoň letmo ohmatanej reality. To, že film o subkultúre tanečníkov breakdancu redukuje vulgarizmy na výrazy typu „debil“, až tak neprekáča, zato sa v ňom vyskytuje alkohol aj marihuana.

— Proti realizmu kráča ukážka intímneho života mladých. Mary žije s lídrom skupiny (Tony Porucha), ktorý má iritujúco piskľavý hlas, v akomsi romantickom karavane s grafitmi niekde v lese. Nezlomí ich žiadny podraz ani nevera, do hodinky sú vždy opäť svoji. Naopak, zlomený Hugo sa musí z nešťastnej lásky urgentne opiť, čo znamená ihneď, kráčajúc v teplákoch s fľašou vodky po Prahe, asi aby nezaprel ekonomicky zle situovaného chlapca z lazov. Motív lásky ako „povinná jazda“ sa vo filme *Backstage* nevydaril.

— Sedláčková chce so spoluscenáristkou Nadou Clontz najmä poučovať, a to naozaj často. Hneď v expozícii nastoluje morálnu premisu, keď vyhrávajú tí horší, lebo neboli násilní. Príbeh vždy rýchlo pokračuje, v tempe niet priestoru pre mladícku melanchóliu a niet v ňom ani miesta pre ticho, ktoré aj v hudobných filmoch účinne rytmizuje rozprávanie. *Backstage* je príliš rýchly aj príliš hlučný.

— Banda vyrazí do Prahy a postup do stavežatej obnažuje spomínané marketingové vzorce strážcov sledovanosti (televízia) i čítanosti (bulvár) a otvára priestor na moralizovanie. Film síce kritizuje hru na city, no sám ju používa (v jednej zo záverečných scén sa to prejaví najflagrantnejšie), čo ambíciu angažovanosti trochu podkopáva. Snímke sa však napriek tomu darí naplniť elementárny žánrový vzor, spoza ktorého v konečnom dôsledku vystupuje pomerne sympatický apel na lepší (tzn. menej komerčný) svet. ◀



**Backstage** (Slovensko/Česko, 2018) RÉŽIA Andrea Sedláčková

SCÉNÁR Nada Clontz, A. Sedláčková KAMERA Tomáš Juriček, Tomáš Stanek STRIH Adam Dvořák HUDBA Viktor Hazard, Jan P. Muchov

HRAJÚ Ben Cristovao, Mária Havranová, Tony Porucha, The Pastels, Ondrej Hraška, Judit Bárdos, Roman Luknár,

Ivana Chýlková, Kryštof Hádek MINUTÁŽ 90 min. HDNOTENIE ●●¼ DISTRIBUČNÁ PREMIÉRA 15. 3. 2018



— text: Eva Filová / filmová publicistka

— foto: PubRes —

# „Poslední trik pana Schwankmajera“

François Truffaut použil v knihe rozhovorov s Alfredom Hitchcockom nezabudnuteľný a trúfalý bonmot, že „režisér po sedemdesiatke, pokiaľ ešte nakrúca, prežíva niečo, čo by bolo možné nazvať kritickou imunitou“.

Dnes sa už kult režisérov, tzv. *politique des auteurs*, veľmi nepeštuje a vzhľadom na zvyšujúcu sa priemernú dĺžku života a zlepšujúcu sa fyzickú a intelektuálnu kondíciu populácie by sa aj uvedená veková hranica dala zdvihnúť na osemdesiatku.

Avizovaný „posledný“ film Jana Švankmajera **Hmyz** môže spôsobiť sklamanie – otázne je, či oprávnene.

Pre znalcov Švankmajerovej filmografie bude *Hmyz* pôsobiť dosť diétne, v zmysle striedmej animácie i výtvarnosti, a dosť ťarbavo a urozprávané, v dôsledku preváženia dialogickosti a divadelnosti nad poetikou a „silou imaginácie“. Zmizlo aj čaro spojené s tajomstvom, s prekvapivou pointou, čo pôsobilo ako magnet pre oko diváka a fungovalo to pri každom opätovnom pozretí jeho starších filmov. Čím to je, že *Hmyz* pôsobí skôr ako „veľký chorý film“ – „nevydarené majstrovské dielo“ dobrého režiséra, ktoré dojíma nadbytkom úprimnosti, ako ho zadefinoval Truffaut v spomenutej knihe rozhovorov? Ide vôbec o nevydarený film?

*Hmyz* sa odohráva v troch línách, troch vrstvách. Jeden svet je vložený do druhého a druhý do tretieho: filmový štáb nakrúca film o ochotníkoch a ich premene, ochotníci nacvičujú hru bratov Čapkovcov *Zo života hmyzu* (1922) a prevtelením sa do rolí sa menia na hmyz – stávajú sa predátormi, potravou či miznú v živočíšnom svete. Metamorfóza, ktorá je inšpiračným zdrojom animácie, má u Švankmajera výsadné postavenie – nie však v zmysle konštrukcie iluzívneho sveta, naopak, v zmysle rozkladu, deštrukcie, antiilúzie, odkrývania odvrátenej strany javov a ich skrytých mechanizmov. Práve táto subverzivnosť vo vzťahu k ilúzii sa stala príznačnou pre Švankmajerovu poetiku. Aj náhodný okoloidúci (Petr Čepek) je vmanipulovaný do úlohy Fausta (*Lekce Faust*, 1993), zo zákulisia sleduje drevené bábkky oživené rukami bábkvodiča/ky a príchodom na javisko sa aj on stáva bábkou s veľkou drevenou hlavou na vodiacej tyči. Herec tak doslova vrástol do svojej úlohy. Ochotníci v *Hmyze* poctivým štúdiom „Stanislavského metódy“ – formy psychického, ba až fyzického vžitia do postavy – doslova zmutovali na hmyz.

U Švankmajera, ktorý začínal ako bábkvodič v Divadle masiek a v krátkom filme Alfreda Radoka *Johanes doktor Faust* (1958), je všetko rovnako dôležité – postava aj rekvizita, herec aj bábkka. Už vo svojom prvom filme *Poslední trik pana Schwarzwalldea a pana Edgara* (1964) nasadil hercom veľké drevené hlavy

a mechanizovanými, opakujúcimi sa pohybmi ich pretvoril na bábkky. Aj ochotníci vo filme *Hmyz* žijú typizované životné roly (učiteľ a manžel – „vášnivý entomológ a pedant so sadistickými sklonnami“, neverná manželka – „sufražetka s hysterickým ladením, zápasniaca s obezitou“, dobrý človek – milenc...), ako ich Švankmajer opísal vo filmovej poviedke *Hmyz* z roku 1971, a v rukách režiséra-stvoriteľa sa stávajú živými bábkami v kostýmoch – hoci bez vodiacich tyčí, drôtov či nití.

Švankmajer sa teda vracia k vlastným začiatkom, k brutalite a ťarbavosti ľudového bábkového divadla, na ktorého tradíciu nadviazal, keď odmietol exportnú lúbivosť Jiřího Trnku, Hermíny Týrlovej a ich nasledovníkov. Drsná a absurdná je aj komediálna moralita bratov Čapkovcov – alegória ľudského sveta, človečskej malosti, chamtivosti, primitivizmu, egoizmu, práva silnejšieho, kolobehu života a smrti. „*Dráma medzi stebkami trávy, hmyzí boj a chrobačie mravy*“ (Druhé dejstvo: Koristníci) sú prenosné do sveta ľudí, do každej doby či politiky. Len či práve snaha o moralizovanie neoslabuje obrazotvornosť? Môže ísť moralita ruka v ruku s východiskami surrealizmu: podvedomím, snami, pudmi a obsesiami?

Podľa ôsmeho bodu *Desatora* (1999), ktoré sa bonusovo nachádza na DVD filmu *Šílení* (2005): „*Zásadne si vyberte témata, ke ktorým máte ambivalentní vzťah. Tá ambivalence musí byť dostatočne silná (hlubinná), nezvratiteľná, abys mohl kráčet po jejím ostří a nepadat na jednu nebo druhou stranu, nebo naopak padat na obě strany zároveň. Jedině tak se vyhněš největšímu prohřešku: filmu à la thèse.*“ A tu sa môžeme vrátiť k dojemnému nadbytku úprimnosti, spočívajúcemu v odhalení procesu nakrúcania a vyrábania trikov, zákulisia, času odychu a snovej práce – k momentu, keď už nestačí autorská explikácia a úvodné slovo, ktoré pribudli už vo filmoch *Šílení* a *Prežiť svoj život* (2010), ale treba viac a pekne po lopate. ◀



**Hmyz** ( Česko/Slovensko, 2018 ) SCENÁR A RÉŽIA Jan Švankmajer

KAMERA Jan Růžička, Adam Olša STRIH Jan Daňhel ÚČINKUJÚ Jaromír Dulava, Kamila Magálová, Jan Budař, Jiří Lábus, Ivana Uhlířová, Norbert Lichý MINUTÁŽ 98 min. HODNOTENIE ●●● DISTRIBUČNÁ PREMIÉRA 15. 3. 2018



# Jama

## Opis filmu, ktorý opisuje kopanie jamy

— text: Martin Ciel / filmový teoretik  
— foto: Filmtopia —

**Traja chlapi kopú jamu a rozprávajú o blbostiach. Prší. Prekopú sa do vlhkého podzemia mesta. A ďalej špekulujú o starnutí, peniazoch, motorkách, skinhedoch, radiátoroch, čínskych napodobeninách... Štúdia rutiny, nulová dramtizácia. Kvetinárstvo.**

Autorský film Rubena Desiera sa odohráva v Belgicku, hlavnými postavami sú slovenskí Rómovia. Najprv dvaja, rozprávajú sa, kopú, spia a jedia, fajčia. Uzavretá miestnosť, zatvorený obchod s kvetmi, akýsi záhyb časopriestoru. Potom sa k nim pridá tretí, dynamiku situácie to však nijako nenaštrtuje. Ani jeho odchod. Unavujúca monotónnosť, mlčanie prerušované jednoduchými, banálnymi dialógmi. Nič viac a nič menej. Divák nemá takmer žiadne indície, musí dedukovať, čo vlastne robia, o čo im ide, aký je plán... A je vôbec nejaký?

Ruben Desiere film koncipoval ako záznam udalosti. Začína ju opisovať niekde v strede a film sa končí súčasne s jej koncom. Udalosť je zmena počiatočného stavu na stav koncový, deje sa v čase. Zmenu vyvoláva konanie postáv. Desiere je v opise prísne referenčný a explicitný. Dôsledne vychádza z logiky reality, akoby bol jeho film dokumentárnym záznamom. Ale tak to, samozrejme, nie je. Práve preto, že ide o príbeh síce nudný, ale o to dlhší, hrá Desiere s divákom pomerne rafinovanú hru. Jeho opis nie je kontinuálny. Vynecháva informácie, kusy časopriestoru sa strácajú, preskakuje, vyvoláva dojem, že udalosť sa deje (že sa niečo udialo) aj v čase, keď bola vypnutá kamera. Nekomentuje, nevysvetľuje. A to je dobre. Pretože pozerat sa sedemdesiatosem minút na troch hlupákov by bolo mimoriadne otravné, ale neustále byť nútený uvažovať nad ich motívami, minulosťou a budúcnosťou môže byť zaujímavé.

Nakrútené je to veľmi dobre. Civilne a autenticky. Autor vynikajúco pracuje s hereckými predstaviteľmi, pôsobia prirodzene a úprimne, mimika a nestrojené gestá sú presvedčivé. Necháva zábery s nimi doznieť, nikam sa neponáhľa, scény otvára pomaly a postupne. Vyvoláva pocit kópie života, reality. Možno toto je ten filmový realizmus, prienik do podstaty zobrazovaného javu, do jeho racionálnych a emocionálnych momentov? Nevie. Nie som si istý, pretože v tomto prípade sa autor do svojej opisnej metódy úplne zamiloval a film občas sklzáva do (vzhľadom na estetickú štruktúru celku) ťažko ospravedlniteľnej emocionálnej repetitívnosti. Ale možno i to je zámer, vyjadriť bezduchosť smutnej, beznádejnej situácie sveta imigrantov.

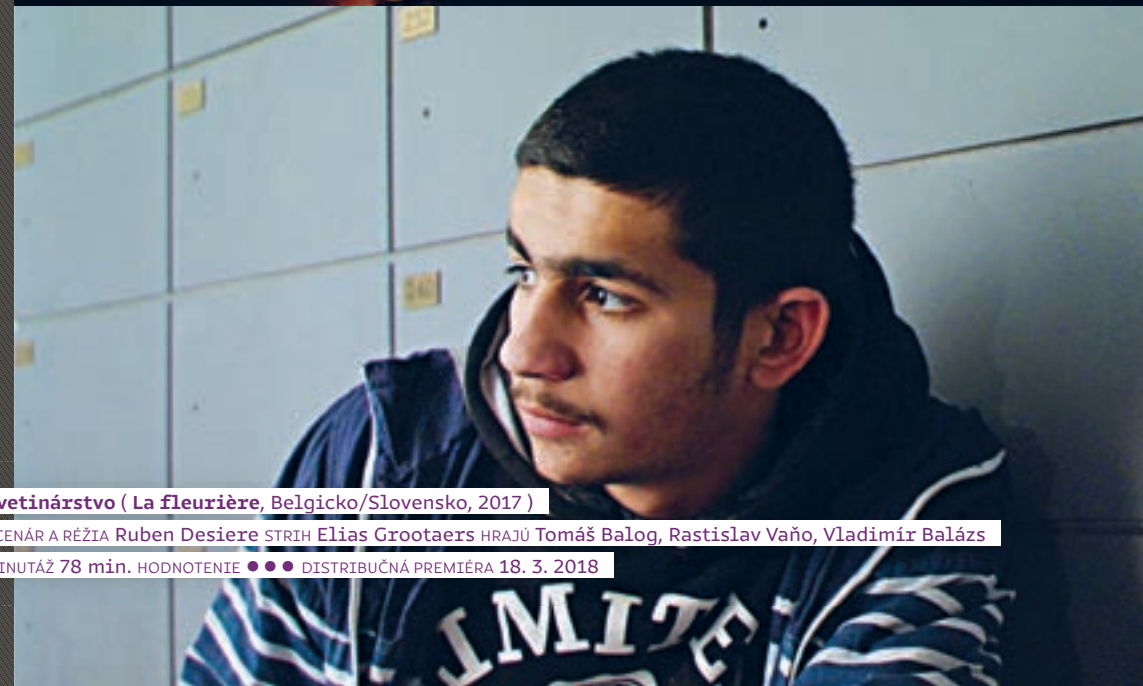
No, poďme ďalej. Ťažko je o takomto minimalistickom filme bez nejakých formálnych ozvláštnení písať nejakú inovatívne, takže to bude ako podľa príručky.

Kamera, svetlo, kompozícia: výborné. Nejde ani tak o zmysel pre detail a pozoruhodne premyslenú kompozíciu záberov, to sa už viac-menej očakáva. Hlavne ide o to, že kamera ako výrazový prostriedok je tu (pochopiteľne) plne podriadená „dokumentačnému“ zámeru a aj pôsobí jednoducho, záznamovo, ale výnimočne pracuje so svetlom a tieňom. V kvetinárstve sa dialógy niekedy dejú tak, že z druhej postavy vidíme len tieň, leitmotívom je záber kopy hlíny vynesenej z jamy a jej tieňový odraz na stene. To je aj jediný náznak štylizácie v tomto filme. Nejde len o využívanie hry slnečného svetla (ak náhodou neprší), ale aj o využívanie elektrickej lampy na znejasnenie či spresnenie situácie v podzemných záberoch. A odrazu jej lúča vo všadeprítomnej vode. Jednoducho povedané, atmosféra obrazu je naozaj prirodzená, herci si sami nosia reflektor, ktorý je z hľadiska deja funkčnou a nevyhnutnou rekvizitou.

Strih je jednoduchý, tzv. neviditeľný, nenápadný. André Bazin by mal radosť. Žiadne náznaky čarovania s montážou, žiadne vymýšľanie, ozdoby, nič, zbytočnosti preč. Len tie časové výpustky, presné, nech si divák domyslí, ale i tie sú také nenápadné, že si ich občas ani nemusíte všimnúť. Mimochoďom, musia byť. Reálne by takáto udalosť trvala niekoľko týždňov, my ju uvidíme za spomenutých sedemdesiatosem minút. Realizmus.

Aj práca so zvukom, s hudbou a ruchmi je precízna. Hudba len z mobilov, ruchy neustávajúce, dôsledné, dokumentárne pôsobiace, reálne, vlaky a hukot mesta, znervózňujúce kvapky dažďa.

A na záver záver: v posledných minútach filmu sa to všetko zmení! Funkčne. Nemení sa, našťastie, poetika, ale strih, rytmus a farebnosť. Tá prestane byť tlmená, tempo sa dramaticky zrýchli. Vzhľadom na predchádzajúce sú posledné minúty, naozaj je to len pár záberov, úplnými bakchanáliami, orgiami farieb a akcie. Pekná formálna pointa. ◀



**Kvetinárstvo ( La fleurière, Belgicko/Slovensko, 2017 )**

SCENÁR A RÉŽIA Ruben Desiere STRIH Elias Grootaers HRAJÚ Tomáš Balog, Rastislav Vaňo, Vladimír Balázs

MINUTÁŽ 78 min. HODNOTENIE ●●● DISTRIBUČNÁ PREMIÉRA 18. 3. 2018



# Sloboda plynie pomaly, no premyslene

Koprodukčná nemecko-slovenská psychologická dráma **Sloboda** môže byť príťažlivá pre tunajšieho diváka najmä prostredím Bratislavy a kvalitnými hereckými výkonmi nemeckých hercov.

— Nora má štyridsať rokov, manžela a dve deti – chlapca a dievča. Živí sa rovnako ako jej muž právom a celá rodina sa naozaj nemôže na nič sťažovať. Proste klasický nemecký život. Lenže ako to poznáme nielen z kinematografie, okolie vníma najmä tú pozlátku a pod povrch sa dostanú len tí najbližší. Skúmateľom fiktívnej rodiny Meinertovcov sa stáva režisér a scenárista Jan Speckenbach a dáva nám nahliadnuť dovnútra ženy, manželky a matky Hany, paralelne i jej muža Filipa a čiastočne aj ich spoločných detí Leny a Jonasa.

— Nora sa jedného krásneho upršaného berlínskeho dňa rozhodne, že rodinu opustí a začne si konečne žiť „slobodný“ život. Divák sa ocitá in medias res, spoznáva Noru až po odchode z domu a nitky s minulosťou si musí spájať postupne počas jej výletu do Bratislavy. To, že sa Nora rozhodne navštíviť práve našu metropolu, je vec náhody. Vo Viedni si ešte pred cestou užije možno prvý nezáväzný sex po dlhých rokoch. Či je jej cesta iba krátkodobý rozmar, alebo začiatok nového života, nevie po celý čas ani divák, ani Nora. V porovnaní so zamlčovanou minulosťou vieme o Norinom postupnom vnútornom prerode presne to, čo ona. Ľahšie sa s ňou tak dokážeme stotožniť, ale na osvetlenie jej pravých motívácií si budeme musieť počkať až do silnej záverečnej retrospektívnej sekvencie. Ale aj po nej ostane visieť vo vzduchu viacero otázok.

— *Sloboda* je pomaly, ale premyslene plynúci psychologický film, stojaci na výkone ústrednej herečky. Johanna Wokalek (*Baader Meinhof Komplex, Naboso*) si scenár prečítala veľmi pozorne a svojej postave rozumie. Kto jej však rozumie menej, je postava jej manžela Filipa. Zavalitý štyridsiatnik považuje nerozbitnosť rodiny za skalopevnú istotu a na zmiznutie manželky nedokáže adekvátne reagovať. Zúfalým pokusom dokázať sebe samému a najmä deťom, že je dostatočne aktívny, je jeho vystúpenie v televízii. Prestrihávaním medzi oboma dejovými líniami sa divák dostáva do značnej výhody v porovnaní s postavami. Nora netuší, ako sa dokázala jej rodina v Berlíne so situáciou vyrovnáť, a Filip s deťmi si nemôžu byť istí ani tým, či je Nora nažive.

— Téma úteku matky od rodiny nie je žiadnym prelamaním spoločenského tabu. V minulosti

zožala najviac slávy snímka *Kramerová verzus Kramer* s Dustinom Hoffmanom a Meryl Streep v hlavných úlohách. Streep si niečo podobné zopakovala s Robertom De Nirom vo filme *Zalúbiť sa*, takisto civilne poňatom. Relatívne nedávno dokonale zahrála ženu prepádajúcu sa do mimomanželského vzťahu Kristin Scott-Thomas v *Rozchode* (r. Catherine Corsini). Je chvályhodné, že každá z menovaných snímok vrátane *Slobody* zobrazuje problém rozdielnym spôsobom. Noru neženie za slobodou spaľujúca túžba, jej motivácie sa dozvedáme v priebehu deja a naplno sa prejavia v spomínanej záverečnej retrospektívnej sekvencii „poslednej večere“ s rodinou. Spoločné majú uvedené filmy dobre a uveriteľne napísané postavy a prirodzenú spätosť s realitou. Divák si tak môže povedať, že buď sa s podobným prípadom stretol, alebo sa niečo podobné môže stať ak nie priamo jemu, tak povedzme jeho susedom.

— Slovenského diváka čaká pri filme *Sloboda* významný bonus – reálie dnešnej Bratislavy. S tým je späté aj obsadenie niekoľkých dôležitých úloh slovenskými hercami. Rozhodne sa nedá povedať, že by Ondrej Kovaľ a Andrea Sabová robili našej hereckej škole hanbu. Problém je skôr v scenári, ktorý im vkladá do úst okato jednoduchú angličtinu a ani s prízvukom to nie je na výbornú. Možno aj preto vyznieva komunikácia postáv v Berlíne dôveryhodnejšie ako bratislavské konverzácie medzi Norou a našincami.

— Jan Speckenbach sa nevyhýba ani symbolike, za čo má body navyše (babylonská veža v prvej sekvencii a v čisto symbolickom závere alebo pitie vody z Dunaja). Na druhej strane sa snaží nalákať festivalové poroty prostredníctvom jednej z vedľajších dejových línii, venovanej migrantom. Tá je v konečnom dôsledku nedotiahnutá a relatívne nadbytočná. Ale to je vec názoru. Áno, aj Nora sa stáva migrantom, v čom tkvie jediná, i keď celkom dôležitá paralela s Filipovou profesiou právnikom, ktorý obhajuje agresorov voči imigrantom. Johanna Wokalek bez problémov zatienuje všetky menšie nedostatky filmu (pocitová dĺžka je rozhodne väčšia ako tá reálna). Bude to práve jej postava, čo utkvie divákovi na dlhší čas v pamäti. ◀

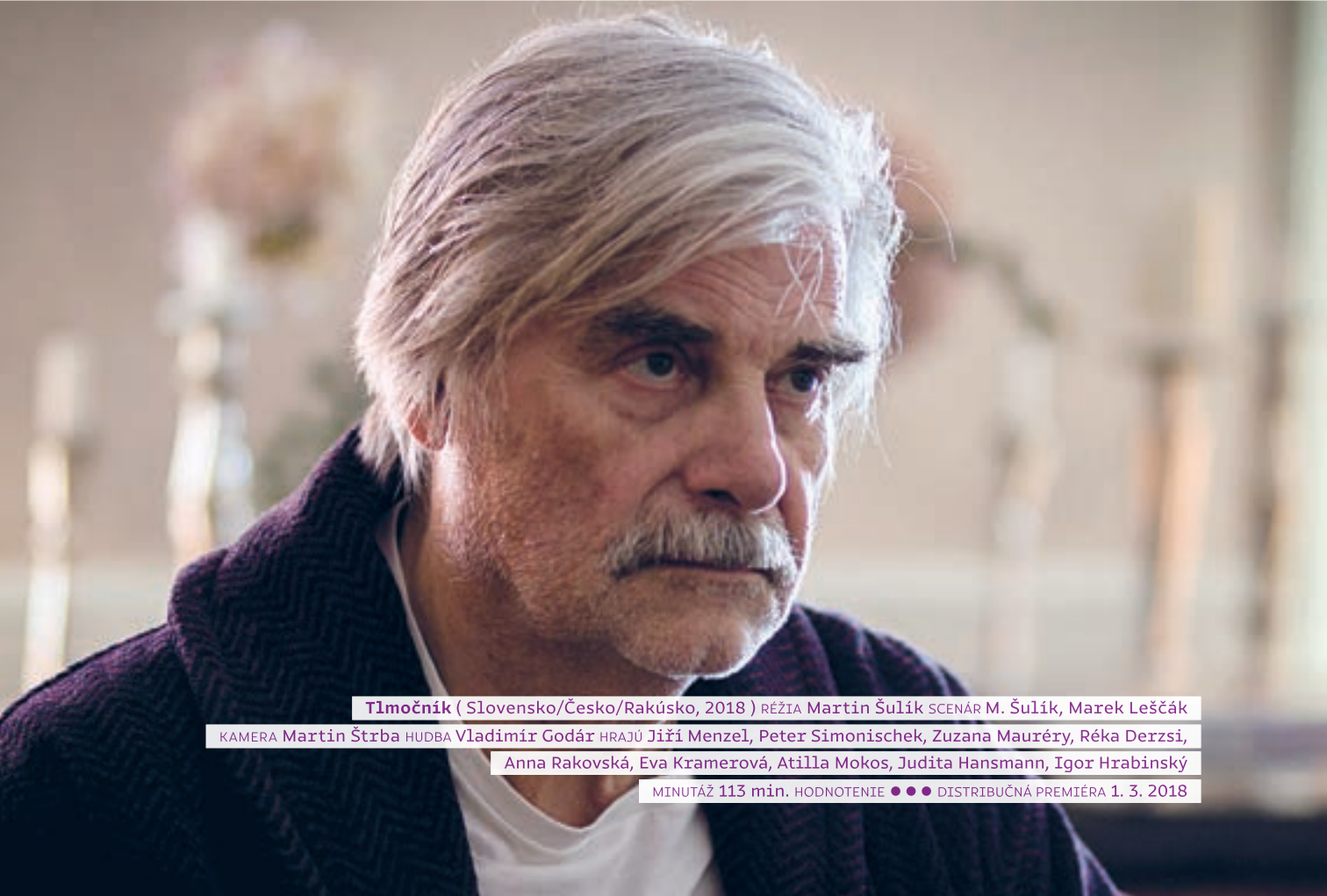


**Sloboda** ( *Freiheit*, Nemecko/Slovensko, 2017 ) SCENÁR A RÉŽIA Jan Speckenbach KAMERA Tilo Hauke

HRAJÚ Johanna Wokalek, Hans-Jochen Wagner, Inga Birkenfeld, Andrea Sabová, Ondrej Kovaľ, Rubina Labusch, Georg Arms

MINUTÁŽ 94 min. HODNOTENIE ●●●¼ DISTRIBUČNÁ PREMIÉRA 22. 3. 2018





**Tlmočník** (Slovensko/Česko/Rakúsko, 2018) RÉŽIA Martin Šulík SCENÁR M. Šulík, Marek Leščák

KAMERA Martin Štrba HUDBA Vladimír Godár HRAJÚ Jiří Menzel, Peter Simonischek, Zuzana Mauréry, Réka Derzi, Anna Rakovská, Eva Kramerová, Atilla Mokus, Judita Hansmann, Igor Hrabinský

MINUTÁŽ 113 min. HODNOTENIE ●●● DISTRIBUČNÁ PREMIÉRA 1. 3. 2018

# O vine a transcencii

— text: Katarína Mišíková / filmová teoretička

— foto: Garfield film, Bioscop —

„Definujeme sa prostredníctvom toho, na čo si kolektívne spomíname a na čo zabúdame,“ píše kultúrna antropologička Aleida Assmann v práci *Miesta pamäti*. Pamäť ako kľúčový aspekt osobnej identity jednotlivca i kolektívnej identity kultúrneho spoločenstva a potreba vyrovnávať sa s traumou minulosti sú nosnými témami filmu *Tlmočník* Martina Šulíka. Je to tragikomické roadmovie o dvoch zostarnutých mužoch, ktorí ožívujú traumy holokaustu. Jeden je syn židovských obetí, druhý syn veliteľa SS, ich kata.

— Vari všetky Šulíkovy hrané filmy kládli otázky o kolektívnej identite a o vzťahu prítomnosti k minulosti a tradícii. *Tlmočník* to robí nepochybne priamočiarejšie, menej poeticky i menej ironicky ako tie predošlé, avšak s jasným vedomím, že – povedané s historikom Jacquom Le Goffom – sprítomňovanie minulosti je vždy vedené potrebami dneška. Vojnová trauma presahuje aktuálnu spoločenskú diskusiu o náraste extrémizmu a pokračujúcom vojnovom konflikte hneď na prahu Európskej únie. Rezonuje v oblasti humanitných vied v interdisciplinárnom odbore pamäťových štúdií a rovnako aj v umení. Filmy ako *2 alebo 3 veci, ktoré o ňom viem* Malteho Ludína a knihy ako *Smrť v bunkri* Martina Pollacka (práve tá bola jedným z tvorivých východísk *Tlmočníka*), sugestívne osobné diela generácie synov nacistov, formulujú tému z podobných pozícií, aké hneď po vojne naznačil Karl Jaspers v eseji *Otázka viny*: Ako sa vyrovnáť s traumou na strane vinníkov?

— Šulík so spoluscenáristom Marekom Leščákom túto jaspersovskú otázku preformulujú: „Myslíte si, že syn vraha to má ľahšie ako syn obeť?“ Roadmovie je naratívom premeny, ktorou postavy prechádzajú prostredníctvom poznania ako výsledku fyzickej i duševnej púte. Táto premena je v *Tlmočníkovi* rámčovaná dvoma hlavnými motívmi: motívom putovania (epizodické rozprávanie, ako aj vizuálny leitmotív drogových záberov diaľnic) a motívom očisty (vo fyzickej rovine Georgovým ponorením sa do liečivých kúpeľných vôd, v symbolickej rovine zase jeho výstupom na kalváriu, pozdĺž ktorej sa tiahne masový hrob). Šulík tieto tragické motívy poľudšťuje komickým kontrastom medzi hlavnými postavami. Bolestínsky Ali je potomok židovských obetí, ktorý sa odmieta odstrihnúť od minulosti: rovnaký trenčkot a aktovku nosí isto celé roky, ani na opakované naliehanie susedy nevypratá pivnicu, nechce sa ponoriť do termálnej vody, aj desať rokov po manželkinej smrti ustiela jej stranu posteľe. Bonvivánsky Georg je potomok odsúdeného nacistického zločinca, ktorý celé roky uteká pred rodinnou minulosťou a nevie sa vyrovnáť s problematickým vzťahom k mužovi, ktorý bol zároveň milujúci otec i nemilosrdný vrah. Napriek odlišnostiam ich však čosi spája. Ali pracoval ako tlmočník, Georg ako učiteľ jazykov. Ich dialóg na ceste je vedený snahou

o tlmočenie histórie vo vzťahu k súčasnosti a potrebou prispôsobenia interpretácie hľadisku toho druhého. Každý preklad predstavuje stratu časti pôvodných významov, ale aj nachádzanie významov nových.

— Minulosť je vo filme sprostredkovaná spomienkami pamätníkov, obrazovými a písomnými dokumentmi z verejného i zo súkromného archívu a osudmi vedľajších postáv, ktoré dodnes nesú vlastný diel viny. Táto vina má rôzne podoby a *Tlmočník* tematizuje najmä jaspersovskú kategóriu viny metafyzickej, ktorá vychádza zo základnej solidarity človeka s ľudstvom a zo zodpovednosti za akékoľvek bezprávie, a to bez ohľadu na to, či ten-ktorý človek má alebo nemá možnosť zabrániť mu. Práve takú vinu doposiaľ popieral Georg, ktorý nemá podiel na otcových zločinoch, no napriek tomu ho ťažia. Na konci cesty však oboch hrdinov čaká lepšie porozumenie samých seba prostredníctvom vzťahu k tomu druhému.

— Zatiaľ čo vzájomná dynamika hlavných postáv má dobre vybudovaný oblúk a napriek ironickej interpretácii Aliho Ungára Jiřího Menzelom aj uveriteľné herecké stvárnenie, chýba tu skutočné vnútorné napätie, trebárs prostredníctvom ambivalentnejšieho vykreslenia postavy Georga a jeho motívácií. Menej presvedčivé je aj prepojenie centrálného vzťahu s vedľajšími motívmi, a to z hľadiska naratívneho (napr. epizóda svadby síce dokresľuje Georgov charakter a predznamenáva tému rodičovských zlyhaní prenášaných na deti, ale dramaturgicky z príbehu vyčnieva), z hľadiska vedenia hercov (napr. obsadenie populárnej komičky do úlohy masérky pôsobí v jej interpretácii skôr nemiestne ako komický) i vizuálnych motívov (najmä doslovné metafory mŕtvych zvierat). Tieto motívy majú občas zdôrazniť absurdný humor príbehu, ten však funguje najlepšie v momentoch vyjavujúcich absurdný paradox nesprostredkovateľnej viny: napríklad keď Ali takmer láskavo kŕmi senilného bývalého arizátora, zatiaľ čo ten spomína na hromadné vraždenie, keď si Ali s Georgom vynadajú do antisemitského prasaťa a sionistického nadčloveka, keď Georgovo čítanie správy o masakre sprevádzajú zábery na nahé figuríny a reklamy na zľavy, ba aj v dramatických momentoch prekvapujúcej pointy a katarzného pátosu finále. ◀



# Hľadanie vnútorného slnka podľa Claire Denis

„Slová, slová, slová,“ odvrkol pred viac ako štyristo rokmi Hamlet. Toto ironické odvrknutie je aktuálne i dnes, stačí sa pozrieť na situáciu v slovenskom parlamente. A zároveň je „vnútorným slnkom“ novej snímky Claire Denis. Nečudo, veď ide o inšpiráciu knihou *Fragmenty milostného diskurzu* filozofa a lingvistu Rolanda Barthesa, pre ktorého sa práve slová stali kľúčovým objektom záujmu. V tomto prípade ide o „slová, slová, slová“ v kontexte milostných vzťahov.

— Hlavnou hrdinkou filmu *Vnútorné slnko* je rozvedená maliarka Isabelle. Má zdravú dcéru, skvelú prácu, ktorá ju očividne naplňa, pomerne nekonfliktný vzťah s bývalým manželom, množstvo priateľov a aj napriek svojim rokom vyzerá stále mladistvo a pekne. Jediné, čo jej v živote chýba, je stabilný vzťah a láska. Jej život akoby bol len sériou nepodarených milostných dobrodružstiev so sebeckými ženatými mužmi.

— Sebeckto. Postarší bankár si potrebuje neustále dokazovať, aký je skvelý v posteli, a porovnávať sa s predchádzajúcimi Isabellinými milencami. Na verejnosti si pre zmenu dokazuje svoju „nadradenosť“ šikanovaním čašníka. Je hrubý, domýšľavý a otravný, avšak práve jeho „hnušáctvo“ hrdinku priťahuje. Pre herca je každý milostný vzťah len jednorazovou záležitosťou a namiesto práce rozpitváva svoje emocionálne problémy, pretože on je stredom vesmíru. Obaja spomenutí muži podvádžajú svoje manželky. Isabellini kolegovia sa neustále chvastajú svojimi znalosťami, majetkami a skúsenosťami. Dokonca aj z ezoterického terapeuta sa vykluje sebec, zneužívajúci trápenie pacientky. Nevinná však nie je ani Isabelle. Jediného muža, s ktorým jej je dobre, odoženie pre banálne triedne výhrady, ktoré jej vsugeroval iný egocentrik. Zároveň sa počas celého filmu zaujíma len o svoje problémy. Starala sa vôbec o svoju dcéru?

— Míňanie sa. Takéto postavy nemajú žiadnu šancu splynúť „v jedno telo a jednu dušu“. Nerozumejú si, každá akoby žila v nejakom súkromnom vesmíre, v zajatí svojich vlastných záujmov, preferencií, obrazov, predsudkov a túžob. Slová sa tu nestávajú prostriedkom obojstrannej komunikácie a diskusie, ale neporozumenia a monologického tárania. Jediné, čo potrebujeme, je jedno pozorné ucho a uistenie úst, že konáme správne. Sme osamelí, ale nedokážeme vystúpiť sami zo seba a skutočne sa otvoriť druhým, ich ideám, volaniam. A tak všetci voláme do tmy a „vnútorné slnko“ sa nám vzdáľuje. Zbližovanie sa nekoná, vzťahy získavajú podobu „odstredivky“. Azda aj preto sledujeme len frag-

mentárne, elipsovité rozprávanie, v ktorom sa nikto nezaobera kauzalitou, ale sériou konfrontácií, ktoré zobrazujú rôznych mužov a rôzne podoby vzťahov.

— Claire Denis sleduje túto vzťahovú odyseu s pobavením, pochopením i ľútosťou. To, čo by mohlo byť melodramou alebo romantickou komédiou, končí niekde na pomedzí. Azda každému čo i len trochu empatickému divákovi je jasné, že v strednom veku už tak ľahko nenatrafíte na tú „správnu partiu“. Nesieme si so sebou poriadne veľkú batožinu, ktorá nám ničí chrbticu a bráni v pohybe – zvyky, rutinu a predstavy, ktorých sa nechceme vzdať. Snaha nájsť spriaznenú dušu, niečo, čo vydrží, nás zasa núti tlačiť na pílu a hľadať ideál, ktorý neexistuje. Výsledné neporozumenia však môžu mať – a v tomto filme často aj majú – komickú podobu, či už ide o pocity trápna, nepochopené slovné hračky, výzvy, spovede, alebo čokoľvek iné.

— Hľadanie „vnútorného slnka“ sa končí neúspechom, pretože jediné miesto, kde ho hrdinka očividne nehľadá a nepestuie, je v nej samej. Isabelle pritom rozhodne nie je hlúpa, emocionálne zakrpatená či všedná, je len stratená. O tom, že hrdinka má vnútorné slnko v sebe, nás presvedča nielen rozprávanie a plagát, ale aj low key osvietenie, ktoré spôsobuje, že bledastá žiara vychádza priamo znútra hrdinky. Denis teda upozorňuje na toto vnútorné slnko aj štylistickými postupmi.

— Jej film zobrazuje, ako prebiehajú „sexuálne tančky“ a slovné zvädzanie medzi partnermi, ako vznikajú nedorozumenia, ako žiadame od druhých potvrdenia správnosti nášho konania, aké obrazy si o druhých vytvárame a ako na základe týchto obrazov konáme. Claire Denis sa zároveň vyjadruje k triednym konfliktom a s pomerne veľkou dávkou drsnosti demaskuje snobizmus umeleckého prostredia. Aj v tomto prípade tak ide o výnimočný, svojbytný a originálny počín, ktorý pokiaľ zasiahne diváka skúsenosťne a pocitovo, môže patriť k nezabudnuteľným zážitkom. ◀

— text: Marcel Šedo / poslucháč  
audiovizuálnych štúdií na FTF VŠMU — foto: ASFK —



**Vnútorné slnko (Un beau soleil intérieur, Francúzsko, 2017) RÉŽIA Claire Denis**

SCENÁR C. Denis, Christine Angot KAMERA Agnès Godard HUDBA Guy Lecomte HRAJÚ Juliette Binoche,

Xavier Beauvois, Sandrine Dumas, Gérard Depardieu MINUTÁŽ 94 min.

HODNOTENIE ●●●¼ DISTRIBUČNÁ PREMIÉRA 12. 4. 2018



## Dedičstvo Lumièrovcov

— text: Tomáš Hudák / filmový publicista —

Thierry Frémaux, riaditeľ Institut Lumière a festivalu v Cannes, zostavil kolekciu približne stovky krátkych filmov, ktoré na prelome 19. a 20. storočia vytvorili Louis Lumière a jeho kameramani. Frémaux všetky filmy opisuje a zasadzujú do kontextu, ukazuje ich historickú a umeleckú hodnotu – to, že nie sú iba „náhodnými“ zábermi, a sprístupňuje málo známe (a reštaurované) rané filmy širšiemu publiku.

Okrem toho, že vidíme filmy samotné, je zaujímavé aj ich čítanie. Na jednej strane film *Lumière* niekedy sklzáva k pátosu alebo mýtizácii. Hneď v úvode zaznie: „Louis a August Lumièrovci sa snažili vytvoriť novú utópiu – pohyblivú fotografiu.“ Frémaux potom relatívne často zdôrazňuje, čo všetko Lumièrovci urobili ako prví: napríklad „skoro detail“ desať rokov pred Griffithom, *Príchod vlaku* je „prvý film, ktorý divákov vydesil“, *Prvé kroky* (dieťaťa) sú „prvý triler v dejinách filmu“ a film s dvoma bojovníkmi kenda z Japonska sa uvádza slovami: „Vymyslel Lumière aj filmy o bojovom umení?“ Samozrejme,



— foto: Film Europe Media Company —

je v tom trochu nadsádzky, no zároveň je to zbytočné.

Na druhej strane nám však Frémaux ukazuje, v čom sú lumièrovské filmy zaujímavé. Často upozorňuje na kompozíciu obrazu alebo mizanscènu, vypichuje detaily, ktoré naznačujú, ako precízne kameramani pri natáčaní uvažovali. Vo filmoch nachádza vplyvy maliarov ako Cézanne alebo Renoir, všiema si, ako v istých momentoch pripomínajú Chaplina alebo Viscontiho. V neposlednom rade pripomína, že každý film je dokumentom doby. Vďaka lumièrovským filmom tak môžeme vidieť, ako vyzerali rôzne svetové mestá pred 120 rokmi, aké väčšie či menšie udalosti sa odohrali, alebo nám umožňujú nahliadnuť do života ľudí od detských hier po pracovný deň v meste. ◀

**Lumière** ( Francúzsko, 2017 ) RÉŽIA A SCENÁR Thierry Frémaux  
STRIH Th. Frémaux, Thomas Valette MINUTÁŽ 90 min.  
HODNOTENIE ●●● DISTRIBUČNÁ PREMIÉRA 29. 3. 2018

## Produkt na mieru českému divákovi

— text: Adam Straka / poslucháč  
audiovizuálnych štúdií na FTF VŠMU —

Dalo sa očakávať, že úspech seriálu internetového portálu Stream.cz (spadá pod český webový gigant Seznam) s názvom *Kancelár Blaník* presvedčí tvorcov o výhodách vzniku celovečerného filmu. Ich rozhodnutie bolo správne a v prvých týždňoch po premiére film kraloval českým distribučným štatistikám.

*Prezident Blaník* humorne konfrontuje skutočných kandidátov na českého prezidenta, čím zaujme mnohých ľudí, keďže voľba prezidenta bola v posledných mesiacoch hlavnou spoločenskou témou. Popri kreatívnej transformácii politickej situácie je snímka provokatívna, atakuje hranice morálky, kandidátov priamo uráža a vysmieva sa im, čo jej však ako správnej politickej satire nemožno vyčítať. Najväčším problémom je osvojená estetika, ktorá v podobe internetového seriálu mala opodstatnenie, no na ploche celovečerného filmu irituje. Rýchlosť strihu testuje divákovu mieru únosnosti a prvoplánové zvraty poukazujú na zanedbanú dramaturgiu, ktorá musela ustúpiť rýchlosti. Potlačenie remeselnej kvality bolo



— foto: ASFK —

zjavné aj z oznámenia termínu distribučnej premiéry filmu, naplánovanej na 1. februára, čo bolo len necelý týždeň po zverejnení výsledkov volieb.

*Prezident Blaník* je však v prvom rade politická satira a humor vo filme zväčša funguje. Ťaží predovšetkým z absurdných politických situácií, ktoré sú z tohto hľadiska vďačným materiálom. Tvorcovia na čele s režisérom Marekom Najbrtom vytvorili úspešný produkt pre domáceho diváka a súvisia s tým pozitíva i negatíva. Ide o aktuálny a vtipný film, ktorý však nemôže osloviť na zahraničnom trhu, má obmedzenú životnosť a podpriemernú kvalitu remeselného spracovania. ◀

**Prezident Blaník** ( Česko, 2018 ) RÉŽIA Marek Najbrt SCENÁR Tomáš Hodan, Robert Geisler, Jan Bartes, Benjamin Tuček, M. Najbrt KAMERA Jan Baset STŘÍŽEŠKÝ, Havel Parkán, Martin Štěpánek HUDBA Midí Lidi HRAJÚ Marek Daniel, Michal Dalecký, Halka Třešňáková, Jakub Železný, Tomáš Sedláček, Ladislav Špaček, Tomáš Klus, Miloš Zeman MINUTÁŽ 95 min. HODNOTENIE ●● DISTRIBUČNÁ PREMIÉRA 15. 3. 2018

## Obávaný i milovaný Godard

— text: Nina Šílanová  
/ filmová publicistka —

Tvorca oscarovej snímky *The Artist* Michel Hazanavicius prichádza s filmom *Obávaný*, v ktorom sleduje krátke životné obdobie režiséra Jeana-Luca Godarda. Námet filmu vychádza z autobiografie herečky Anne Wiazemsky, stvárňujúcej hlavnú postavu v Godardovom titule *Čiňanka*.

Paríž, rok 1967. Jean-Luc (Louis Garrel) podlieha nielen hereckému, ale aj ženskému čaru mladej a krásnej Anne (Stacy Martin), s ktorou sa krátko po nakrúcaní filmu *Čiňanka* ožení. Kritika však jeho nový film neprijme a v Godardovi to vyvoláva pochybnosti o ňom samotnom aj o jeho filmárskych schopnostiach. Na pozadí týchto udalostí sa v máji 1968 odohrávajú v parížskych uliciach štrajky, do ktorých sa Godard horlivo zapája a hľadá v nich ďalšiu inšpiráciu. No aj tam naráža na nepochopenie zo strany revoltujúcich kolegov. Mnohí mu vyčítajú jeho francúzsko-švajčiarsky buržoázny pôvod a neocenujú ani jeho snahu o nový formálny prístup v kinematografii. Režisérovo rozhorčenie vrcholí požia-



— foto: Film Europe Media Company —

dvakou na zrušenie 21. ročníka festivalu v Cannes a stáva sa z neho neznesiteľný, arogantný a egocentrický muž. Život s ním začína byť zložitý aj pre samotnú Anne...

Hazanavicius vzdáva hold dnes už 87-ročnému Godardovi, a to nielen obsahom, ale aj formou a kompozíciou svojho diela, vychádzajúc z invenčnosti filmov francúzskej novej vlny. Vtipne pracuje so strihom, hrá sa s farbami, s delením do kapitol, ale najmä je neuveriteľne výstižný herecký prejav Louisa Garrela. Ten v presných detailoch zobrazuje Godarda ako neznesiteľného, no geniálneho tvorcu, večne pochybujúceho, nepokojného a znepokojujúceho. Film *Obávaný* poteší nielen zarytých cinefilov. ◀

**Obávaný** ( *Le Redoutable*, Francúzsko, 2017 ) SCENÁR A RÉŽIA Michel Hazanavicius KAMERA Guillaume Schiffman STRIH Anne-Sophie Bion HRAJÚ Louis Garrel, Stacy Martin, Bérénice Bejo, Eric Marcel, Grégory Gadebois, Lola Ingrid Le Roch MINUTÁŽ 107 min. HODNOTENIE ●●●½ DISTRIBUČNÁ PREMIÉRA 12. 4. 2018

## Hra bez pravidiel

— text: Lea Pagáčová —

Slnečný štát Florida prilákal už nejedného významného prázdninového životného štýlu, keď plynutie času prestáva byť dôležité a stres nahrádzajú prchavé momenty šťastia. Príjemná klíma, rozvinutý cestovný ruch či plavková móda, to všetko priťahuje vracajúcich sa turistov, dôchodcov alebo tých, čo unikajú pred studenými mesiacmi zimy. *The Florida Project* zobrazuje dve strany mince, využívajúc perspektívu detí aj dospelých.

Bobby je správca motela, v ktorom netvorí väčšinu hostí turisti, ale ľudia v núdzi. Za dverami fialovej budovy sa skrývajú rôzne príbehy. Bytový komplex a okolie je živým organizmom, podlieha neustálym zmenám a vývoju. Počas horúcich letných prázdnin sa po pustých priestoroch dovolenkového zariadenia potlika skupina šesťročných samorastov s Moonee na čele a zúfalo hľadá zábavu. Princípmi detskej hry sa riadi aj mladá mamička Halley, tá však musí čeliť následkom.

Režisér Sean Baker nahradil obraz Floridy preplnenej all-inclusive rezortmi perifériou, kde sa kedysi



— foto: ASFK —

vyhľadávané motely krikľavých farieb premenili na miesta squaterov alebo prilákali nízkymi cenami domácich „dovolenkárov“ s malým príjmom. Napriek voľne plynúcemu času film účinne koncentruje pozornosť divákov, a to vďaka detailne vykreslenej atmosfére pri využití postupov vlastných dokumentárnemu filmu. Pochybnosti týkajúce sa morálky či životného štýlu zmäkčujú pastelové farby a detská perspektíva, založená na princípoch hry, fantázie a magickosti. Pohľad na pohodlný, no otupujúci stereotyp, naplnený kultúrou televíznych šou, opalovania sa pri bazéne či sledovania ružovej oblohy pri západe slnka, sa tak stáva znesiteľnejším a atraktívnejším pre väčšinu divákov. A to bez redukcie myšlienky. ◀

**The Florida Project** ( USA, 2017 ) RÉŽIA, STRIH Sean Baker SCENÁR S. Baker, Chris Bergoch KAMERA Alexis Zabe HRAJÚ Willem Dafoe, Bria Vinaite, Brooklynn Kimberley Prince MINUTÁŽ 111 min. HODNOTENIE ●●●● DISTRIBUČNÁ PREMIÉRA 5. 4. 2018



# IVANA HUCÍKOVÁ



Vo Film.sk sa vraciame k staršej rubrike Ako ďalej, absolvent?, aby sme predstavili začínajúcich filmárov, zistili, aké skúsenosti získali počas štúdia a s akými predstavami a ambíciami vstupujú do profesionálneho života. Tentoraz prinášame vyjadrenia absolventky Ateliéru dokumentárnej tvorby FTF VŠMU Ivany Hucíkovej.

— Zo začiatku to bol pre mňa trochu chaos. Nemala som potuchy, ako sa film robí, a naivne som si myslela, že ma to sledovanie filmov, nejaká kniha alebo pedagóg naučí. Už prvé praktické cvičenia ma však prefackali. Prišla som na to, že film je proces, ktorý sa dá naučiť len praxou. A pre mňa to bol skutočne päťročný proces, kým som sa od naivných a ťažkopádnych cvičení posunula k niečomu, s čím som ako tvorca bola vo výsledku naozaj spokojná. Najväčším pozitívom školy bolo, že poskytla priestor, aby sme si vyskúšali všetko, čo nás zaujímalo. Každý rok sme museli odovzdať minimálne jeden krátky film, čo bolo užitočné a prínosné práve v procese vývoja našich autorských schopností. Za to najcennejšie na štúdiu jednoznačne považujem individuálny prístup pedagógov z ateliéru dokumentárnej tvorby, ktorí sú sami aktívnymi tvorcami a ich ochota pomáhať študentom bola a stále je stopercentná.

— Dokumentaristi mali na škole vždy tak trochu nešťastie v tom, že nepredstavovali pre ostatné ateliéry až takú atraktívnu možnosť spolupráce. Produkčným sa často nechcelo pracovať s námetmi, ktoré sa môžu každú chvíľu zmeniť podľa vývoja situácie alebo protagonistu filmu. Kameramani nepovažovali dokumenty za dostatočne technicky náročné na to, aby na nich mohli ukázať pestrú škálu svojich schopností. Samozrejme, našli sa aj takí, pre ktorých bol dokument omnoho väčšou kreatívnou výzvou ako napríklad hraný film a ktorí vedeli do spolupráce vložiť naozaj všetko. Z ľudí, ktorí boli na škole skutočne nadšení pre dokument, musím vyzdvihnúť hlavne strihačov a strihačky z nášho ročníka. Bol to naozaj veľmi silný ročník a spoluprácou s nimi som sa naučila mnoho praktických vecí o strihovej skladbe alebo filmovom jazyku, ktoré som neskôr vďačne využila.

— Po absolvovaní školy sa mi podarilo chvíľku pracovať vo filmovej produkčnej spoločnosti a tiež ako režisérka a producentka na voľnej nohe. So spolužiakmi z dokumentu Terejou Michalovou a Martinom Tokárom sme sa spoločne pustili do práce na Martinovom celovečernom dokumente

S úctou, Váš sociálny systém, pri ktorom som si vyskúšala úlohu producentky. Film sa nám podarilo dostať na medzinárodný workshop Ex Oriente a minulý rok získal na pitching fóre East Doc Platform v Prahe cenu amsterdamského festivalu IDFA. Za najcennejšiu a zároveň najťažšiu profesionálnu a osobnú skúsenosť po ukončení štúdia považujem absolvovanie desaťmesačnej filmovej stáže UnionDocs Collaborative Studio 2017 v New Yorku. Bol to úplne iný level vo všetkých oblastiach. V rámci programu sme spoločne s ďalšími 11 účastníkmi z USA a iných krajín sveta vyvíjali, produkovali a dokončovali osem dokumentárnych projektov. Pritom sa brali do úvahy naše predchádzajúce praktické skúsenosti a zároveň nás podporovali v tom, aby sme si skúsili niečo, s čím sme dovtedy až takú skúsenosť nemali. Takto sa mi podarilo spolupracovať na dvoch krátkych dokumentoch nielen v úlohe režisérky, ale aj v pozícii kameramanky a strihačky. Táto skúsenosť mi ukázala, že práca dokumentaristu môže byť naozaj rôznorodá a každá nová zručnosť, ktorú nadobudnem, je len prínosom. Zároveň ma moje skúsenosti zo zahraničia utvrdili v tom, že aj mladí filmári zo Slovenska majú svetu čo ponúknuť a určite sa v ňom nestratia.

— Momentálne sa chystám späť do New Yorku na aprílový filmový festival Tribeca, kde bude mať svetovú premiéru jeden z projektov, na ktorom som vlani v rámci stáže pracovala. Na krátky dokument *Into My Life* som naozaj hrdá, pretože to bola skutočne tvorivá výzva po všetkých stránkach. Po premiére v New Yorku pôjdeme s filmom ešte do Toronta na festival HotDocs a snáď prejavia záujem aj nejaké európske festivaly. Čo sa týka mojich vlastných projektov, mám vo fáze vývoja dva dokumentárne – jeden na Slovensku a jeden v USA. Podľa toho, ako sa mi v blízkej budúcnosti podarí dokončiť ich vývoj, sa ukáže, ktorému z nich sa budem najbližšie venovať. ◀

— spracovala: Zuzana Sotáková —

# Film si pýta klub ako dieťa mlieko

MFFK Febiofest má 25 rokov. Na stenách Kina Lumière je umiestnená výstava fotografií, ktorá reflektuje predchádzajúce ročníky. Za tie roky je pohľad dozadu možný a žiaduci. Čo z neho plynie, to posúdia iní.

Ja sa pozerám na tohtoročných sedem dní (presne na 15. až 21. marec). A stalo sa veľa (a viac!).

Ide vskutku o bohatý a pozorný festival.



Režisér Arnaud Desplechin získal na Febiofeste Výročnú cenu ASFK. —

— Vo štvrtok večer prichádzam do naplnenej sály. Sadám si skraja. Žena vedľa ma ponúka orieškami. Iba poďakujem. Aké milé. Potom zaspala. Pozeráme *Hmyz*.

— *Hmyz* otvoril festival. *Hmyz*, to znamená, že:

a) ochotníci skúšajú divadelnú hru a nie veľmi sa im chce/darí, b) herci hrajúci *Hmyz* hovoria v súkromných medailónikoch o snoch, c) režisér sa prihovára, d) štáb pracuje na nakrúcaní filmu.

— Reflexívnosť sa stáva kľúčovou. Nie je však len o odhalenom zákulisí, príprave rekvizít, vynachádzavej práci zvukárov, akomsi filme o filme, ktorý je organicky včlenený do filmu hlavného. Myslím, že badateľná je aj reflexia intímnejšia. V priehľadnosti filmu sa zračí Švankmajerov pohľad na jeho osobu a myseľ. Sám seba sa pýta: Kde sa berie to niečo, čo je umelecké? Odkiaľ to vyvierá? Je to vôbec vo mne? Čo robí bezprostredné odhalenie tvorivého procesu s onou „umeleckosťou“? (...) Film ako originálny a zrelý autoportrét umelca, ktorý starne, skúša, mylí sa, zabúda. Okrem iného, samozrejme.

— Na druhý deň sa pár premietaní odsúva. Kolidujú s protestom na Námestí SNP. Febiofest sa postavil Za slušné Slovensko. Avantgardní Divosi vo mne znejú ešte v skandujúcom dave.

— Febiofest prezentuje 127 filmov. Najkratší má minútu, najdlhší vyše tri hodiny. Filmy v sekcii Slovenská filmová krajina sa premietajú v (pred)premiérach a za účasti tvorcov. Súčasné neslovenské filmy vnikajú do kina iba na kratučký moment. Premietajú sa nanajvýš dvakrát. To v zabehnutej sekcii Klubový film dnes a v sekcii Bez limitov. Jasně, najdu sa také, ktoré sa chystajú do slovenskej kinodistribúcie, iné však nie. Preto sú vzácne, napríklad nasledujúce dva.

— V auguste 2017 ich ocenil locarnský festival Zlatým leopardom. Jedného získal film *3/4* v súťaži prvých a druhých filmov. Druhého si vyslúžila *Mrs. Fang* v medzinárodnej súťaži. Formálne tiché a nevtieravé filmy sa do mňa vpísali pre svoju osobitú mágiu a nenútenú (prírodnú) intenzitu.

— Bulharské *3/4* sú o rodine. Zachytené je tu for-



movanie neistoty, základného pocitu, ktorý sa vo svojej čistote a krehkosti objavuje (ešte ako cudzí a nepomenovaný element) v živote súrodencov – brata a sestry. Film osciluje medzi dokumentárnym a hraným. Tvorcovia citlivo pozorujú. Otvárajú sa nedokonalostiam konkrétneho človeka. A čo sa stane, stane sa. Otcovú nedokonalosťou je necitlivosť k tomu, čo si žiadajú jeho deti. To je mu však predpísané. Druhou rovinou je nedokonalosť okamihu. Tú nepredpíše nikto. Niki (resp. Nikolaj, nehercom sú ponechané ich skutočné mená) sa štvorá na strechu, je prislabý, no keď sa mu to podarí, hneď zabúda, prečo sa tam chcel dostať. Reálne sa nudi pred kamerou pre potreby príbehu. Aj keď film prestupuje nepokoj, mám príjemný pocit. — Mrs. Fang, žena pripútaná k posteli alzheimerom. Toto sú finálne dni jej života. Jej zomieranie je nutné. Nie desivé, taká je celková nálada, no blízke. Každodenné lovenie rýb pokračuje, ľudia posedávajú

hlasí. Nemyslí si, že film je protivojnový, ba priam naopak. Pýta sa, prečo má zlo vo filme toľko priestoru. Kde sa zlo vzalo? Má zmysel? Ako ho poraziť? Na niečo existuje odpoveď, niečo zostáva otvorené. — Súťažnú sekciu vytvorili štyri pásma po päť krátkych filmov z krajín V4 a Rakúska, odtiaľ jej názov V strede Európy. Tretí rok funguje bez zmien. Hlavnú cenu si odniesol poľský *Prach*. Premietnutý bol ako prvý v prvom pásme. To mohlo byť pre štyroch členov poroty trochu frustrujúce. *Prach* nastavil latku a v ich očiach ju zjavne nič neprekonal. A tak vyhral film, v ktorom anestetická kamera zďaleka hľadí na smrť tela bez tváre. Na proces konca. — Divácku cenu získalo študentské cvičenie – mockument *I Want to Believe* z VŠMU. Nečudo, divákov si film držal. Žiaľ, nestotožňujem sa s väčšinou. Myslím si, že film ako mockument nefunguje, resp. nefunguje ako hra s divákom. Irónia?



— Slovenský film *I Want to Believe* získal na Febiofeste divácku cenu. —

okolo postele, rozprávajú a je tu i únik k hazardu. Na rodine a blízkych sa rôzne odráža, že sú pri zomieraní prítomní. Dá sa asi povedať, že rovnako aj oni „prežívajú“ zomieranie. Z detailných záberov jej tváre však preniká niečo, čo desivé predsa je. Čierne oči a zuby ako vytesané zo svetlého dreva, až po mne lezu mravce. Čo potom? Čas. Blednutie. Počiatočná silná emócia prechádza v povšimnutie. Áno, myslím na to aj pre tú chorobu. Ale blednutie tu je tak či tak. Život je mračno (pamät je v cloude), ktoré sa pomaly vypršáva. I hladinou rieky dokáže pohnúť, na konci dňa však iba pozorné oko badá rozdiel.

— V nedeľu popoludní prebieha prvé stretnutie projektu Spirituálna dimenzia filmu. V programe sú preň vyhradené vyše štyri hodiny. Hostom je biskup Jozef Haľko. Dostal zoznam filmov a výber padol na Malickovu *Tenkú červenú čiaru*. Po projekcii krátka prednáška. Zapája sa aj otec projektu Peter Michalovič. Nasleduje diskusia, hlási sa Eduard Grečner a nesú-

— A do tretice dokument. Zvláštne uznanie patrí rakúskemu *O! Fortuna! (Work in Progress) I - VI*. — Výročnú cenu Asociácie slovenských filmových klubov si odnáša Peter Dubecký. Sám zakladateľ ASPK a strom rastie. Pre korektnosť ďalšie mená: druhým slovenským laureátom sa stal František Lipták, do Francúzska ceny odniesli Leos Carax a Arnaud Desplechin. — Text ukončím tým, čím sa chcem vrátiť k bezfestivalovej realite. *Kino-Ikon* sa zamerail na tvorbu Jeana Roucha. A keby som si mal len jedno uchovať, chcel by som, aby to bolo dievča, ktoré sa bezcieľne prechádza po Paríži v jednom z jeho filmov. Film voľný a ľahký a odraz reality je veľmi blízko. Aj po polstoročí má silu hovoriť k dnešku. Univerzálny film. Dievča kráča so zlou predtuchou. Ale čoho? A keď som to videl, bolo akosi pokojnejšie. ◀

# Znovuobjaviť pôvodnú silu filmu

— text: Juraj Krasnohorský /  
režisér a producent —  
foto: Miro Nôta —

Hostom 25. ročníka Febiofestu v Bratislave bol aj francúzsky režisér Leos Carax.

Po stretnutí s ním si nedovlím k jeho menu pripojiť žiadne ďalšie prívlastky.

Sám by možno spochybnil aj slovo „režisér“.





— Na masterclass do kinosály VŠMU prišiel 19. marca muž nižšej postavy, ukrytý pod klobúkom a tmavými okuliarmi. Aurou pripomínal Godarda spreď tridsiatich rokov a oblečením postavu Alexa zo svojho filmu *Milenci z Pont-Neuf* (1991), kde jeho dvorný herec Denis Lavant stvárnil bezdomovca. Leos Carax sa na masteclasse vyhýbal očnému kontaktu s kýmkoľvek v sále a každú odpoveď začínal dlhým váhaním, akoby musel vždy vzkriesiť hlas a zozbierať odhodlanie prehovoriť. Jeho vety boli strohé, zato myšlienky jasne formulované. O svojej tvorbe sa nerád rozpráva. A pôvodne chcel byť hudobníkom, no hudba ho vraj nechcela.

— „Zo školy som odišiel, keď som mal 16 rokov, a spravil som si vlastnú filmovú školu. Od 17 do 25 rokov som videl množstvo filmov, dva-tri denne. Začal som nemými filmami a postupne som prešiel až k moderným. Veľmi ma to ovplyvnilo. No keď som začal robiť vlastné filmy, postupne som do kina prestal chodiť. Zdá sa mi, že tá pôvodná sila, ktorú som objavil v starých filmoch, zostala vo mne. Ťažko sa mi znovu pozerá na filmy, ktoré som mal rád v mladosti. Je to ako stretnúť po rokoch svoju prvú lásku. Spomienka samotná je možno krajšia.“ Ako Carax poznamenal, pred nakrúcaním svojho prvého filmu *Keď chlapec stretne dievča* (1984) na žiadnom nakrúcaní nebol. Tento titul a jeho druhá snímka *Zlá krv* (1986) sú vyjadrením jeho vďaka kinematografii, „splatením dlhu lásky“ voči filmu.

## „Najkrajší život je podľa mňa život v hudbe.“

— „Ako dieťa som sa chodil do kina pozeráť na hercov ako Marilyn Monroe či Charles Bronson. Jedného dňa som však pochopil, že za filmom musí niekto stáť – autor. To bolo pre mňa rozhodujúce. Kinematografia je aj dnes ešte pomerne mladá a jej pôvodná sila ešte nie je až tak ďaleko. Ako ju však nájsť pri zmenách technologických prostriedkov filmu? Už nemáme tie obrovské kamery, ktoré sugerovali silu, akoby to boli bohovia. Boh, ktorý sleduje a filmuje herca. Každá filmová generácia musí znovu objaviť tú pôvodnú silu kinematografie.“ Toto zamyslenie Carax zakomponoval aj do svojho ostatného filmu *Holy Motors* (2012), kde sa Oscar (Denis Lavant) sťažuje, že dnes už nevidieť obrovské kamery ako kedysi a pre herca je ťažké nájsť tú pôvodnú silu. Názvom snímky Carax odkazuje aj na „božské telá“ ľudí a hercov.

— Zaujímalo nás, akou metódou pracuje s hercami. „Začínal som mladý a bez skúseností, nikdy som nevidel kameru, nerobil som divadlo, nerežiroval som hercov. Desilo ma to. V tej dobe som navyše len veľmi málo hovoril. Povedal som si, že dôležitá je príprava a najmä správny výber hercov. Keď sa pripravuje film, treba s hercami skúšať kostýmy, nájsť postavu chôdzu..., rozprávaníu s hercami sa teda nedá celkom vyhnúť. Snažím sa ich dostať do akéhosi tunela, ktorý ich privedie až do filmu, takže v momente nakrúcania už nie sú takmer žiadne otázky. Keď chcem filmovať niečiu tvár alebo telo, chcem, aby mi dôveroval, aby mal chuť byť mnou filmovaný. To je všetko. Počas nakrúcania už len sem-tam niečo opravím, ale nie som režisérom hercov.“

— Práca na filme je pre Caraxa v prvom rade o nájdení tých správnych spolupracovníkov. A to je pre neho veľmi náročné, čím vysvetľuje aj veľké časové intervaly medzi jednotlivými filmami (nakrútil len päť celovečerných titulov). Zároveň tvrdí, že aj keby nemal problémy s financovaním filmov, nepredpokladá, že by toho vzhľadom na uvedené skutočnosti nakrútil viac.

— Pre jeho tvorbu bolo zásadné stretnutie s kameramanom Jeanom-Yvom Escoffierom, s ktorým urobil prvé tri filmy, a s už spomenutým Denisom Lavantom. „Keď som stretol Jeana-Yva, mal som 20 rokov a on 30. Stali sme sa akoby bratmi. Jean-Yves bol tým najgeniálnejším kameramanom, akého som stretol. Pre každý film sme sa snažili vymyslieť niečo nové. Spomínam si, že pre Milencov z Pont-Neuf sme chceli, aby sa kamera hýbala ako slák violončela,“ povedal Carax. „Potom sme sa rozišli, on odišiel pracovať do Los Angeles a tam aj zomrel. Odtedy už nenatáčam na filmovú surovinu.“ S Lavantom sa dal Carax dokopy už pri svojom prvom filme a nakrútil s ním takmer všetky. Bol vraj iný ako ostatní, navyše to bol jeho vrstovník a mal podobnú výšku. Nebol si týmto hercom síce istý, ale skúsil to s ním (a podľa nás urobil výborne).

— Z Caraxových vyjadrení vyplýva, že pre pochopenie jeho filmárskych motívácií je najdôležitejšie, že v skutočnosti chcel vždy robiť hudbu. „Najkrajší život je podľa mňa život v hudbe. Taký by som si prial. Život bez finančných problémov, s možnosťou slobodne cestovať so svojou hudbou kamkoľvek. Hudba ma však nechcela,“ vysvetľoval Carax. „Pripadalo mi, že najbližšie k nej má film, konkrétne strih, ktorý sa ponáša na skladanie hudby, orchestráciu. Vraví sa, že niekto má dobrý sluch, ja mám pocit, že mám dobrý ‚sluch‘ na strih. S filmovou surovinou to bývalo vzrušujúcejšie, pretože ste reálne strihali medzi dvomi obrázkami, kým dnes prsto stlačíte gombík. Keby som vedel skladať hudbu a odovzdať ľuďom radosť z nej, nemusel by som ísť zložitou cestou filmu, aby som našiel radosť z hudby.“ A práve s hudbou sa spája viacero silných momentov Caraxových filmov. Spomeňme napríklad tanečný beh Denisa Lavanta vo filme *Zlá krv* na skladbu Davida Bowieho *Modern Love* alebo úžasnú sekvenciu vodného lyžovania na Seine v Paríži vo filme *Milenci z Pont-Neuf*, kde na seba nadväzujú Iggy Pop, Strauss a Šostakovič. Nezabudnuteľné sú aj dve hudobné sekvencie z filmu *Holy Motors*: akordeónový *Entracte* v kostole a pesnička *Who Were We?* v interpretácii Kylie Minogue, ku ktorej Carax napísal slová.

— Sekvencia s Kylie Minogue naznačuje aj režisérovu vášeň pre muzikál. Na Febiofeste prezradil, že jeho ďalší film by mal byť celý spievaný. Jeho témou vraj bude vzťah otca a dcéry, čo sa takisto ukrýva už v jednej zo sekvencií *Holy Motors*. „Keď nájdem herca, herečku alebo kameramana, s ktorým dokážem pracovať, je to vlastne zázrak. Teraz mám pocit, že som našiel ľudí, s ktorými dokážem robiť hudbu. Bude to teda muzikál, a to o zlom otcovi. Súvisí to s pocitom, aké je to, mať dieťa, keď ste si nikdy nemysleli, že nejaké budete mať. Týmto pocitom sa to začína.“ ◀



### Maurizio Viano: Pier Paolo Pasolini a jeho filmy

( preklad Václav Žák z originálu *A Certain Realism. Making Use of Pasolini's Film Theory and Practice*, Casablanca, Praha, 2018, 408 strán )

Dielo chýrneho, formálne neškoleného filmára Piera Paola Pasoliniho (1922 – 1975), intelektuálne podnetného, humanizmom, katolicizmom aj psychoanalýzou ovplyvneného, sociálne zmýšľajúceho umelca s ľavicovými sklonmi a otvorene prezentovanou homosexualitou, analyzuje profesor z americkej Wellesley College. Titulný termín pôvodného vydania „určitý realizmus“ uplatňoval Pasolini ako režisér a teoretik v rámci diskurzu o realizme k filmovému vyjadrovaniu sa „skutočnosťou“ o „skutočnosti“, pričom hodnotu filmovej reality nevyzdvihoval v zmysle jej „zachytenia“, ale v zmysle účinku vyvolaných otázok. Pôvodné vydanie je z roku 1993, obálku aj ISBN českého vydania zverejnilo už v roku 2005 vydavateľstvo Orpheus, potom knihu ohlásilo vydavateľstvo Casablanca na rok 2008 (vtedy odštartovala ich edícia *Filmoví tvůrci*, v ktorej monografiu teraz vydali), no k edičnému činu napokon došlo až po ďalších desiatich zmenách letopočtu. Rozsiahlu monografiu o Pasoliniho tvorbe publikoval v roku 2013 profesor Padovskej univerzity Guido Santato.



### Vladimír Merta: Slyšet neviděné/ Vidět neslyšené

( Galén, Praha, 2017, 393 strán )

Ako tvorca imaginatívnych metaforických textov, excelentný gitarista a meditatívny folkový interpret tvoril Vladimír Merta (\*1946) v „normalizačných“ časoch protipól hodnotovej degradácie, v poprevratovej ére vyvolal kontroverzie skeptickými úvahami o osobnostiach niekdajšej alternatívnej kultúry. Po absolvovaní štúdia réžie na FAMU (1976) sa s filmom tvorivo stretával ako scenárista, režisér a autor hudby animovaných filmov, neskôr ako autor televíznych dokumentov. V knihe o hudbe vo filme, ktorá vznikla podľa jeho prednášok pre študentov FAMU, zlučuje všeobecné princípy a vlastné skúsenosti z komponovania a nahrávania hudby. Venuje sa v nej pestrej sieti tém, ako sú napríklad mágia hudby, jej moc na pozadí doby a zneužitie hudby mocou, melódia reči a fascinácia hlasom, vnímanie hudby telom, hudba tváre, inštrumentácia charakterov, skrytá hudba obrazov, melódia ako príbeh, hudobný smog v animovanom filme, hranice symfonického gýča alebo premeny vnímania zvuku v priestore príbehu. Orientácii v texte pomáhajú menný, názvový a vecný register.



### Ülo Pikkov: Animasofie: Teoretické úvahy o animovaném filmu

( preklad Anna Stejskalová z anglického vydania *Animasophy: Theoretical Writings On The Animated Film*, NAMU, Praha, 2017, 220 strán + DVD príloha )

Medzinárodne uznávaný estónsky tvorca animovaných filmov Ülo Pikkov (\*1976), ktorý pôsobí na Estónskej akadémii výtvarných umení, napísal prístupným jazykom a štýlom prehľadnú teoretickú knihu, v ktorej na základe svojich prednášok učebnicovo analyzuje zložky animovaného filmu (štruktúra, čas, priestor, zvuk, výtvarná stránka, kamera, postavy, realizmus), v historických a teoretických kontextoch opisuje, ako sa animácia vyvíjala, a približuje aj predpoklady tvorby vydareného animovaného diela. K ôsmim z jedenástich kapitol pripojil prípadovú štúdiu, venovanú určitému dielu z estónskej produkcie, ktorá má vo svete dlhodobý kredit (najoceňovanejším tvorcom je Priit Pärn). Týchto osem skúmaných filmov obsahuje DVD priložené k publikácii. O vydanie tejto v češtine prvej publikovanej ucelenej teoretickej knihy o animácii sa ako odborná redaktorka pričínila Kamila Boháčková. Pikkov napísal ku knihe nový úvod a filmová teoretička Eliška Děcká sprievodnú štúdiu, v ktorej v intenciách jej názvu opisuje „dôležitosť prepojenia animačnej teórie s praxou“.





## Záhradníctvo: Nápadník

(Bontonfilm)

Dej filmu *Záhradníctvo: Nápadník* (2017), závěrečné části rodinné ságy scenáristu Petra Jarchovského a režiséra Jana Hřebejka, odohrávajúcej sa v rokoch 1939 až 1959, je situovaný na koniec 50. rokov minulého storočia. Tvorcovia sa tentoraz sústredili viac na generačný konflikt predvojnovéj a povojnovéj generácie než na politické pozadie. Deti a ich rodičia majú vlastnú predstavu o tom, ako nájsť šťastie. Zatiaľ čo prvý film bol melodráma a druhý dráma, tretí je komédia a spôsobom rozprávania má najbližšie k úspešným *Pelíškom* (1999), ktoré trilógia dejovo predchádza. Daniela, postava inšpirovaná Jarchovského matkou, ktorá v *Pelíškoch* chýbala, dozrieva z malého dievčaťa v prvých dvoch častiach trilógie na mladú a zalúbenú ženu. Jej otec Jindřich (postava, ktorú v *Pelíškoch* stvárnil Jiří Kodet) však s jej vzťahom nesúhlasí a robí mladým milencom zo života peklo. Vlní vydal Petr Jarchovský literárne spracovanie celej trilógie s názvom *Záhradníctví* a s podtitulom *Filmový román* (vyšla kniha i audiokniha) a bude zaujímavé porovnať, ako budú príbehy „fungovať“ bez funkcionalistických exteriérov a kostýmov Kataríny Štrbovej Bielikovej. Film je na DVD s obrazom vo formáte 16 : 9, so zvukom DD5.1 a s voliteľnými anglickými titulkami a českými titulkami pre nepočujúcich.

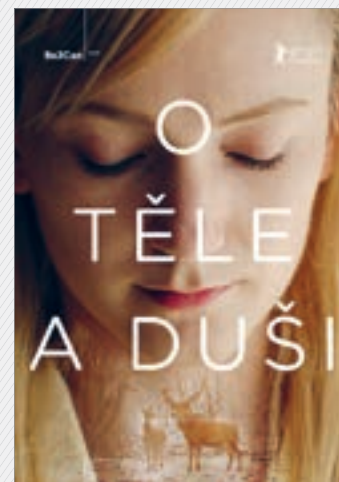
— Miro Ulman —



## matka!

(Magic Box)

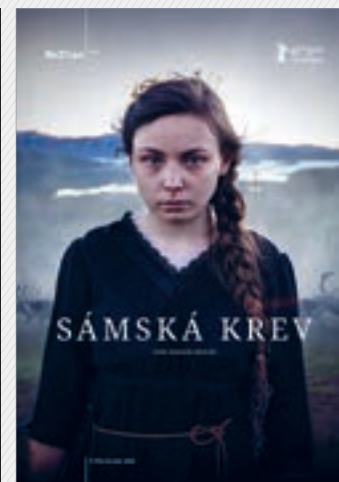
Raz vidieť je lepšie, než stokrát počuť. A pre filmy to platí absolútne. Najmä ak sa vymykajú z obvyklej ponuky našich premiérových kín. Pokúsiť sa stručne a presne zhrnúť príbeh posledného autorského diela Darrena Aronofského by bolo značne nepresné a aj dosť zavádzajúce. Podstatou jeho *matky!* je totiž hra. Hra so žánrami, s formou, s naráciou. Opulentná kadencia metafor, symbolov a podobenstiev. To všetko podporené demonštráciou sebavedomého remeselného zvládnutia všetkých klasických i moderných filmárskych postupov. Kontroverzné vyznenie výsledného tvaru a sklamanie istých diváckych očakávaní patrí takpovediac k veci. Na druhej strane, úporná snaha o výpoveď môže v konečnom dôsledku celkové vyznenie Aronofského snímky oslabovať. Distribuované DVD je z obsahovej stránky totožné s vydaniami v zahraničí a popri originálnom anamorfnom obraze vo formáte 2,39 : 1 a lokálnej podpore v podobe českých titulkov a dabingu ponúka aj dva obsahovo nesmierne prínosné otitulované bonusy. Prvý, približne 30-minútový film o filme, prevedie diváka najdôležitejšími fázami nakrúcania a režisérskou víziou budúceho diela. Druhým bonusom je približne 7-minútová reportáž, ktorá približuje tvorbu pomerne náročných a výnimočných špeciálnych efektov.



## O tele a duši

(Film Europe Media Company/Magic Box)

Festival 12 je DVD edícia divácky náročnejších filmov a za dva roky svojej existencie už priniesla vyše dvoch tuctov snímok. Jej ukončenie v decembri minulého roka, našťastie, neznamená pre tuzemskú distribúciu nosičov domáceho kina „kultúrnu katastrofu“ ani dlhodobú absenciu nekomerčného spektra filmovej, prevažne neamerickéj produkcie. V januári 2018 totiž začala vychádzať edícia Be2Can, ktorá priamo nadväzuje na Festival 12, čo dokazujú aj prvé dva disky. *O tele a duši* je zvláštna industriálno-existenciálna mysteriózna romanca maďarskej režisérky Ildikó Enyedi, ktorá získala Zlatého medveda na Berlinale aj Európsku filmovú cenu za najlepší film roku 2017. Pozvoľne plynúca štúdia zblížovania sa dvoch odlišne hendikepovaných ľudí obsahuje aj „slovenskú stopu“. Predstavielka hlavnej ženskej postavy Alexandra Borbély, takisto ovčená Európskou filmovou cenou, totiž pochádza zo Slovenska. Vizuálna podoba DVD nosičov inovovanej edície zachováva všetky kľúčové prvky tej predošej. V úhľadnom digipacku sa opäť nachádza obligátna štúdia o filme, ktorý je na nosičoch v pôvodnom znení s českými titulkami a nevyhnutná ingrediencia komerčnej produkcie zvaná dabing absentuje.



## Sámska krv

(Film Europe Media Company/Magic Box)

*Sámska krv* je prvým titulom z DVD edície Be2Can. Sámovia, u nás nazývaní skôr Laponci, sú domorodý národ najsevernejších území Škandinávie. Ich tradičný spôsob života, kultúra i jazyk sa pomaly vytrácajú a filmy venované ich histórii či súčasnosti sú v našej distribúcii viacmenej raritou. *Sámska krv* švédskej režisérky Amandy Kernell nie je atraktívnou dobrodružnou historickou typou *Stopár* (r. Niels Gaup). V retrospektívnom pohľade sámskej starenky prináša drámu jednotlivca stigmatizovaného svojím pôvodom v majoritnej spoločnosti „pravých“ Švédov. Štrnásťročná Laponka Elle Marja netuží po ničom inom, len po splynutí s okolím, aby sa neodlišovala. To vedie k erózii väzieb, ktoré by pre ňu mali byť samozrejme a prirodzené. Film prináša popri dramatických peripetiách hlavnej hrdinky ojedinelý a pre tuzemského diváka nepochybne atraktívny ponor do exotickéj kultúry. V ďalšom pláne dokumentuje značne kontroverznú a málo známu kapitolu švédskej histórie. *Sámska krv* je z formálnej stránky vlastne „rozšírenou verziou“ režisérkinho krátkeho filmu *Hora na severe* (2015). Ten sa, žiaľ, na tomto DVD nosiči nenachádza a absenciu ďalších bonusov vyvažuje iba štúdia o filme. Samozrejmosťou je anamorfný obraz, pôvodné znenie a české titulky.

— Jaroslav Procházka —

čo robia



**Katarína Tomková**  
[ producentka ]

Posledné dni ma teší správa, že sme s Ivanom Ostrochovským dostali podporu fondu EURIMAGES na jeho projekt *Posol*. Na podujatí Industry Days v rámci Febiofestu v Bratislave sme odprezentovali nový projekt Juraja Lehotského *Malý* a teším sa aj z piatich nominácií filmu *Nina*, na ktorom sme s Ďurom takisto spolupracovali, na *Slnko v sieti* (príspevok vznikol v polovici marca – pozn. red.). Popri tom stále pracujem na pripravovaných filmoch *Punk je hneď!* Juraja Šlauku a *Dlhý deň* Pala Pekarčíka. A veľmi aktívne sa venujem príprave programu MIDPOINT TV Launch, najmä workshopov v Plzni a Sarajeve.



**Michal Babinec**  
[ kameraman ]

Keďže sa nám nedávno rozrástla rodinka, rozhodol som sa posledné tri mesiace naplno venovať jej a popri tom aj osobnému rodinnému filmovému projektu, kde momentálne končime fázu produkcie. Okrem toho som stihol nabrat' vagón inšpirácie a kopec nových kontaktov na Berlinale Talents, dokončiť grade na krátkom filme *Sushi* (r. Martín Maiztegui), ktorý pred pár týždňami otvoril festival v Medine del Campo. Teraz dokončujem grade na videoklipe kapely Territoire - *Exil* (r. BRBR Films), ktorý bol určite mojím najzaujímavejším projektom roku 2017. V predprodukcii mám dva krátke filmy, jeden v Londýne a druhý na juhu Španielska.



**Richard Staviarsky**  
[ režisér ]

Momentálne pracujem (bude to už tretí rok) na debutovom celovečernom filme *Loli paradíčka*. Práca na filme je veľmi zaujímavá a podnetná, no zároveň vyčerpávajúca a niekedy je to ozaj drina. Je to práca s veľkým množstvom ľudí, preto je dôležité, aby ste sa obklopili tými správnymi empatikmi. A pri nízkorozpočtovom filme zvlášť. Ja som mal to šťastie, že na tomto filme spolupracujem s najbližšou rodinou, čo je podľa mňa veľká devíza. Nachádzame sa v štádiu postprodukcii. Celú zimu som bol teda zatvorený v strižni, čo bol oproti minuloročnej produkcii relax. Už sa neviem dočkať premiéry, ktorú plánujeme niekedy v polovici tohto roka.



# Tvorbu Hanáka a Jakubiska pripomenie aj televízia

— text: Barбора Gvozdjaková / filmová publicistka —  
foto: archív SFÚ/Vladimír Vavrek a Václav Polák —

1

**V rubrike TV tip predstavujeme archívne slovenské filmy zaradené do aktuálneho televízneho vysielania. Tentoraz priblížime snímky najvýraznejších osobností slovenskej kinematografie Dušana Hanáka a Juraja Jakubiska, ktorí tento mesiac oslavujú osemdesiatku. Verejnoprávna televízia odvysielala v apríli na Dvojke tituly *Ružové sny*, *Ja milujem, ty miluješ* a *Sedím na konári a je mi dobre*.**

## Ja milujem, ty miluješ (1980)

*Ja milujem, ty miluješ* je štvrtý celovečerný film režiséra Dušana Hanáka. Rozpráva v ňom príbeh troch zamestnancov železnice, ktorých spoja okolnosti do zvláštneho vzťahového trojuholníka. Snímka vznikla v roku 1980, skončila však v trezore. Ako sa uvádza v *Sprievodcovi klubovým filmom*: „Film, zachytávajúci vnútornú ľudskosť postáv z okraja spoločnosti, sa do kín dostal s deväťročným oneskorením kvôli absurdnému direktívnemu rozhodnutiu o údajnej „ošklivosti“ všetkých postáv a pochmúrnosti ladenia.“

— Na politické súvislosti okolo svojej tvorby spomína režisér v rozhovore pre denník *Sme*: „Moje filmy vznikali v období, keď pre mňa bolo samozrejmosťou, že každý z nich by mal reagovať na problémy spoločnosti. Pravda, aj spoločnosť, teda jej politickí predstavitelia, reagovali na moju tvorbu. Zákazmi. Snažil som sa zachovať si svoju vnútornú nezávislosť, a tak som bol postupne nútený hľadať inú poetiku, nové možnosti zobrazenia skutočnosti. Keď sa *Ružové sny*, ktoré boli do určitej miery aj romancou, s istými problémami predsa len dostali do kín, rozhodol som sa zasa trochu prítvrdiť. Chcel som ukázať takzvaných obyčajných ľudí v ich skutočnom svete, ktorý sa nezhodoval s predstavami ideológov a cenzorov.“

— Za citlivým ponorom do sveta bežných ľudí stojí aj spoluscenárista Dušan Dušek, s ktorým Hanák navštívil každé prostredie, kde sa mal príbeh odohrávať. Osobne si „ohmatali“ aj železničnú poštu, kde strávili niekoľko nočných zmien. Výsledný film zdôrazňuje prirodzenú potrebu človeka mať nablízku iného človeka. Tvorcovia sa rozhodli osôbky z prostredia železnice neidealizovať, zobrazili ich s takmer dokumentaristickou vernosťou. V zdanlivo škaredom objavujú pre divákov skrytú krásu a v beznádeji záblesky nádeje. Dokázali vyzobrať príbeh ľudí, ktorí sa chcú napriek svojej inakosti tešiť zo života a majú svoje túžby.

— Dobové kritiky oceňovali na filme najmä citlivé a autentické stvárnenie postáv. V úlohe Pištu účinkuje poľský herec Roman Kłosowski (postsynchron Leopold Haverl), v úlohe Vinca juhoslovanský režisér Milan Jelić (ktorému prepožičal hlas Stano Dančiak) a trojicu ústredných postáv uzatvára Iva Janžurová ako Viera. Filmový teoretik Martin Ciel v časopise *Film a divadlo* z roku 1989 podčiarkuje: „Vynikajúci výber často až pannooptikálnych typov Hanák ešte zdôrazňuje použitím slangu, nespisovnosti a slovných hračiek... Niektoré charakterizujú postavy, najmä však presne zakotvujú dej v súčasných spoločenských súvislostiach a vzťahoch.“

— Mierne melancholicky ladenú drámu dopĺňa jemná hudba Miroslava Kořínka a civilná, no pritom

poetická obrazová výpoveď kameramanov Jozefa Orta-Šnepa a Alojza Hanúska. Film získal v roku 1989 Strieborného medveďa za najlepšiu réžiu na 39. MFF v Berlíne aj niekoľko ďalších ocenení. Verejnoprávna televízia tento mesiac uvedie aj Hanákovu poetickú romancu *Ružové sny* o láske medzi poštárom Jakubom a rómskym dievčaťom Jolankou s Jurajom Nvotom a Ivou Bittovou v hlavných úlohách.

## Sedím na konári a je mi dobre (1989)

„Keď mi zomrel otec, všetci plakali. Ja idem za rakvou, mám síce slzy v očiach, ale v duchu sa usmievam... Bolo to v čase, keď som začal nakrúcať na *Kolibe* svoj prvý hraný film. Hovoril som si, bože, keď sa mi nepodari, otec bude trpieť viac než ja. Teraz môžem vo filme odvážnejšie experimentovať i riskovať. Už som zodpovedný iba sám za seba. Podobne sa vyznáva postava komedianta v *Sedím na konári a je mi dobre*: Keď mi zomrel otec, ulavilo sa mi. Nikdy mi nedovolil skákať na trapéze. Teraz už budem môcť, dostal som krídla,“ spomína na svoju poetickú baladu režisér Juraj Jakubisko v rozhovore publikovanom v *Hospodárskych novinách*.

— Aj postavy Jakubiskovho filmu hľadajú obyčajné a pritom tak ťažko dosiahnuteľné životné šťastie. Príbeh je situovaný do obdobia po druhej svetovej vojne. Pôvodný názov snímky mal byť *Visím na konári a je mi dobre*, čo prudko zaváňalo odkazom na politicky motivované popravy a cez schvaľovacie orgány to neprešlo.

— Keď dá dve tragikomické postavy Pepeho a Prengela (vynikajúco stvárnené Bolkom Polívkom a Ondřejom Pavelkom) dohromady náhoda (nájdu židovské zlato, ktoré od začiatku predznamenáva tragédiu), rozhodnú sa začať odznova a spoločne. V chaotickej povojnovej dobe sa snažia nájsť si svoje miesto aj vlastnú identitu. Do ich životov však vstúpi mladá Židovka Ester.

— Jakubisko vložil do filmu aj snové prvky, no najlepšie sa mu darí tlmočiť silu vnútorného puta ústrednej trojice postáv a zároveň tu nachádzame výstižné „komentáre“ k minulosti, predovšetkým k povahe komunistického režimu. Kritici na snímke vyzdvihovali Jakubiskovu schopnosť zapojiť do deja magickorealistickej linky, ktoré divákovi predkladajú rôznorodé metafory a alegórie. Dobový recenzent v *Novom slove* poukazuje aj na veľmi funkčne spracovanú metaforustromu ako úniku do očistujúcej a autentickéj sebareflexie. „*Jakubisko patrí medzi tvorcov nadaných výnimočnou obrazotvornosťou i zmyslom pre postihnutie národnej kultúry, dokonca sa dá povedať národnej mentality. Atakuje diváka robustným, neučesaným, nepokojným výrazom, prekvapivým inscenačným riešením aj istotou uhrančivých obrazov, prelínaním reality so svetom predstáv, ba snov,*“ napísal o snímke kritik Jan Jaroš vo *Filme a dobe*.

— Titul *Sedím si na konári a je mi dobre* získal takisto viacero ocenení doma i v zahraničí, napríklad v Štrasburgu alebo v Moskve. ◀

● *Ružové sny* (r. D. Hanák, 1976) Dvojka RTVS, 14. 4. 2018

● *Ja milujem, ty miluješ* (r. D. Hanák, 1980) Dvojka RTVS, 21. 4. 2018

● *Sedím na konári a je mi dobre* (r. J. Jakubisko) Dvojka RTVS, 28. 4. 2018

2





## V hľadáčiku režisérka Claire Denis

Francúzska režisérka, scenáristka a herečka Claire Denis sa v mesiaci, keď oslavuje narodeniny, dostala do hľadáčika kina v A4. Vo fókuse na túto výraznú autorku nájdu diváci jej málo známy druhý film *Kašľať na smrť* (1990), inšpirovaný dielom psychiatra a esejistu Frantza Fanona a jeho opisom psychologickéj resignácie ľudí z kolonizovaných oblastí. Premietat sa bude aj titul *Nechce sa mi spať* (1994). Tentoraz našla Denis inšpiráciu v prípade sériového vraha, ktorý v 80. rokoch zabil v Paríži dvadsať starších žien. Ďalší film, *Dobrá práca* (1999), je príbehom z prostredia francúzskych légii a patrí k vrcholom jej tvorby. Premietat sa bude aj kanibalistická romanca *Trouble Every Day* (2001) a snímka *Vnútorne slnko* (2017), ktorá tento mesiac vstupuje do slovenskej kinodistribúcie.

### ZOOM CLAIRE DENIS

4., 9., 11., 15., 18. apríl ▶ 20.00

Bratislava, A4 – priestor súčasnej kultúry

[www.a4.sk](http://www.a4.sk)



## Výnimočná odpoveď na nepredstaviteľné. Nick Cave & The Bad Seeds na plátne

Minuloročné turné hudobnej formácie Nick Cave & The Bad Seeds, ktoré prišlo po trojročnej prestávke, vyvolalo priam extatické reakcie fanúšikov a kritikov. „Kapele charizmatického Austrálčana sa na koncertoch od Austrálie cez USA až po Európu darilo vytvárať intímnu atmosféru a hlboký vzťah s publikom, zatiaľ čo novinári ich oslavovali najnadšenejšími reakciami, akých sa im počas ich úctyhodnej kariéry dostalo,“ hovorí Miroslav Ulman, ktorý pripravuje cyklus Music & Film v Kine Lumière. Pre fanúšikov tejto kapely sa mu podarilo získať koncertný film *Distant Sky – Nick Cave & The Bad Seeds Live in Copenhagen* (r. D. Branard), ktorý zaznamenáva šou v Royal Arena v Kodani v roku 2017. Zaznel na nej nielen kritikou a fanúšikmi ospevovaný posledný album formácie *Skeleton Tree*, ale i klasické skladby z jej repertoáru. Len 12. apríla bude možné vidieť tento film tak v Bratislave, ako aj v kinách po celom svete. Médiá film komentovali slovami „výnimočná odpoveď na nepredstaviteľné“ (*The Telegraph*), „zábavné a nečakane triumfálne“ (*The Guardian*) či „napäté a búrlivé i nežné a katarzné. Majstrovské“ (*The Independent*).

### MUSIC & FILM: DISTANT SKY

– NICK CAVE & THE BAD SEEDS LIVE IN COPENHAGEN

12. apríl ▶ 19.30, 22.10

Bratislava, Kino Lumière

[www.kino-lumiere.sk](http://www.kino-lumiere.sk)



## Okrúhle jubileum Dušana Hanáka

Režisér a scenárista Dušan Hanák sa v apríli dožíva osemdesiatky, program Kina Lumière bude preto venovaný aj jeho tvorbe. Naplánovaná je pestrá zostava filmov oceňovaného režiséra, v ktorej sa nachádzajú tak celovečerné, ako aj krátke snímky. Kino premietne tituly *6 otázok pro Jana Wericha* (1963), *322* (1969), *Let modrého vtáka* (1974), *Obrazy starého sveta* (1972), *Alcron* (1963), *Ružové sny* (1976), *Učenie* (1965), *Ja milujem, ty miluješ* (1980), *Omša* (1967), *Papierové hlavy* (1995).

### VÝROČIA OSOBNOSTÍ: DUŠAN HANÁK

17., 18., 19., 20., 22. apríl ▶ 18.15

Bratislava, Kino Lumière

[www.kino-lumiere.sk](http://www.kino-lumiere.sk)



## Juraj Jakubisko oslavuje

Režisér, scenárista, kameraman a výtvarník Juraj Jakubisko sa tento mesiac dožíva osemdesiatky a pri tejto príležitosti uvedie Kino Lumière výber z jeho tvorby. Diváci si budú môcť pozrieť nielen jeho celovečerné snímky, ale aj krátke filmy vrátane študentských. Konkrétne to budú tituly *Čekajú na Godota* (1966), *Kristove roky* (1967), *Mlčení* (1963), *Zbehovia a pútnici* (1968), *Vysta-hovalec* (1964), *Vtáčkovia, siroty a blázni* (1969), *Bubeník Červeného kríža* (1977), *Postav dom, zasad' strom* (1979), *Každý deň má svoje meno* (1960), *Dovidenia v pekle, priatelia* (1970/1990). Pred každým dlhometrážnym filmom uvedie kino jeden krátkometrážny titul Juraja Jakubiska.

### VÝROČIA OSOBNOSTÍ: JURAJ JAKUBISKO

24., 26., 27., 28., 29. apríl ▶ 18.15

Bratislava, Kino Lumière

[www.kino-lumiere.sk](http://www.kino-lumiere.sk)

## Festival filmov na tému životného prostredia

Súťažný filmový festival Ekotopfilm – Envirofilm každoročne prináša výber najnovších dokumentárnych filmov z celého sveta. Jeho súčasťou je aj sprievodný program, ktorý tvoria prednášky a diskusie na aktuálne témy trvalo udržateľného rozvoja a ochrany životného prostredia. K podujatiu patrí aj Junior festival, určený pre základné a stredné školy. Festival filmov o trvalo udržateľnom rozvoji vstupuje už do svojho 45. ročníka a jeho cieľom je inšpiratívnym spôsobom meniť správanie spoločnosti vo vzťahu k životnému prostrediu a vytvoriť priestor na otvorenú diskusiu.

### 45. MEDZINÁRODNÝ FESTIVAL

EKOTOPFILM – ENVIROFILM

30. apríl – 4. máj

Bratislava, Banská Bystrica

[www.ekotopfilm.sk](http://www.ekotopfilm.sk)

1 — Vnútorne slnko — foto: ASFK —

2 — Distant Sky — Nick Cave & The Bad Seeds Live in Copenhagen

— foto: Aerofilms —

3 — Ružové sny — foto: archív SFÚ/Václav Polák —

4 — Zbehovia a pútnici — foto: archív SFÚ/Vladimír Vavrek —

— pripravila Zuzana Sotáková —





— odporúča filmová teoretička  
Mária Ferenčuhová —

APRÍLOVÉ  
ŠPECIALITY  
V SLOVENSKÝCH  
KINÁCH

## Lekcie filmovej narácie pre začiatočníkov aj pokročilých

— V aprílovom programe Kina Lumière v Bratislave sa objavujú viaceré tituly, pri ktorých sa mi zakaždým rozbúcha srdce a dostanem chuť pozrieť si ich znova – v niektorých prípadoch dokonca už po siedmy či ôsmy raz. Zrejme všetci máme svoj súkromný zoznam filmov, ktoré sme videli v tom správnom čase: ktoré nás rozochveli alebo nám otvorili oči. Jedným z takýchto filmov bol pre mňa – vtedy ešte študentku strednej školy – Jakubiskov druhý celovečerný film *Vtáčkovia, siroty a blázni*. Dovtedy som totiž nevidela slovenský film, ktorý by podobne hravo kašlal na súdržnú naráciu a rozrušoval dej výbuchmi situačných nápadov či v ktorom by sa celkom prirodzene miešali radosť, humor a nadšenie s dezilúziou, trpkosťou a bezvýhodiskovosťou.



322

— foto: archív SFÚ/  
Margita Polóniová

*Vtáčkovia, siroty a blázni*

— foto: archív SFÚ/  
Vladimír Vavrek

— Medzi hravosťou a trpkosťou oscilujú aj filmy Jakubiskovho rovesníka Dušana Hanáka. Ukazujú však celkom iný autorský temperament: Jakubiskovu živelnosť a neraz i pátos zrazu strieda intelektuálny odstup, vecnosť a nadhľad, nepútanosť zase uväznená príprava. Hanákov hraný debut 322 je z tohto pohľadu energetickým kontrapunktom Jakubiskových *Kristových rokov* alebo už spomenutých *Vtáčkov, sirot a bláznov*. Rôzne polohy oboch výnimočných tvorcov dobre vidno aj pri ich krátkych filmoch, uvádzaných v aprílových retrospektívach pred každým ich dlhometrážnym filmom.

— Z hľadiska filmového rozprávania stojí určite za to viackrát vidieť aj koprodukčný slovensko-francúzsky film Alaina Robba-Grilleta *Muž, ktorý luže*. V ňom totiž to, čo na plátne vidíme, často protirečí tomu, čo počujeme. Vypovedané sa prepadáva samo do seba, aby sa o chvíľu zase vynorilo, odliepa sa od obrazu, „nelicuje“ s ním, takže diváci sú neustále konfrontovaní nielen s otázkou uveriteľnosti a overiteľnosti odbojárskych historiek rozprávača/hlavnej postavy Borisa Varissu, ale aj s možnosťami a funkciami filmového média.

— Možnosti filmového média testuje aj oscarový film maďarského režiséra Lászlóa Nemesa. V roku 2015, po množstve etických i filozofických polemík o zobraziteľnosti či nezobraziteľnosti jednej z najtemnejších a najtragickejších udalostí 20. storočia, masovej genocídy Židov, prichádza Nemes s filmom *Saulov syn*, v ktorom dômyselne inscenuje dokumentárnu nočnú moru s črtami takmer magického rozprávania. Nejde o tradičný historický film, skôr o radikálnu filmovú lekciu. Nemesova takmer konceptuálna práca s hĺbkou poľa a s vrstevnatou zvukovou stopou umožňuje doslova nemožné: bez priameho zobrazenia, neostro, nezreteľne, a predsa presne stvárniť a dať precítiť pekló. ◀

— text: Milan Černák —

## Československo sa dočkalo svojej miss

Filmové týždenníky ako žáner spravodajského filmu sú dnes vzácnosťou. Na Slovensku sa o ne vo svojich zbierkach stará Slovenský filmový ústav (SFÚ), ktorý ich v spolupráci so spravodajskou televíziou TA3 uvádza v jej programe.

V mesačníku *Film.sk* ich čitateľom približuje Milan Černák, ktorý pôsobil ako dramaturg a režisér Spravodajského filmu.

— Historická pamäť býva voči žurnalistom bez ohľadu na médiá, v ktorých pôsobia, krutá. Väčšinu z nich vymazáva z pamäti. Aj medzi filmovými spravodajcami boli takí, o ktorých aj v rozsiahlych *Dejinách slovenskej kinematografie* nájdete zmienku iba ak v hromadnom výpočte kolektívu tvorcov.

— Čitatelia tejto rubriky sa už stretli s menami Štefan Ondrkal, Štefan Orth či Ladislav Kudelka, ktorí od päťdesiatych rokov minulého storočia patrili ku kmeňovým tvorcom filmového žurnálu. Do rovnakého obdobia patrí aj tvorba Michala Rábeka (1926 – 2008). Tento rodák od Nitry prišiel pracovať do Spravodajského filmu, lebo ako syn dedinského krajčírca, ktorý šiel aj farárovi reverendu (!), nemohol ísť študovať na vysokú školu. V žurnále si poctivo odrobil takmer dve desaťročia, bol autorom stoviek šotov a desiatok týždenníkov. Najbližšie mu boli témy z poľnohospodárstva a priemyslu. Popritom napokon vyštudoval diaľkovo právo a filmu dal zbohom – ďalšiu časť produktívneho života strávil ako podnikový právnik.

— Rábekov týždenník č. 31 sa nevymyká z priemeru: lietadlo s vertikálnym vzletom na leteckom dni v Moskve, reportážny fejtón z nedeľného trhu v Bruseli a pohľadnica z Brnčalovej chaty v Tatrách v rámci 1 000 (už) letných kilometrov. Rubrika sa stala natoľko obľúbenou, že sa redakcia rozhodla jarne kilometre predĺžiť aj cez leto. Tak sa kamera pozrela na letnú Sĺňavu (TvF 29) a poprechádzala sa v Slovenskom krase (33).

— Dnes sa úprimne zasmejeme dovolenkovým snom, ktorými boli pred rokmi „exotické“ strediská ako rumunská Mamaia, bulharské Zlaté Piesky či maďarský Balaton (27). Zaujímavé je nasledujúce vydanie (28): okrem reportáže z exportne úspešných sklární v Lednických Rovniach prináša voľbu prvej československej missky, ktorou sa stala neskoršia filmová herečka a televízna moderátorka Betka Štrkulová z Košíc, aj pieseň *Petr a Lucie* v podaní Hany Hegerovej.

— Bratislavčanov zaujme týždenník č. 30. Začal sa archeologický prieskum miest pod stavbou nového mosta a medzinárodná porota architektov udelila ceny „za nové, netradičné riešenie sídliska pre stotisíc obyvateľov“. Išlo o Petržalku – ale nič z tých riešení sa napokon nerealizovalo. Škoda!

— Športovo naladených divákov zaujme rozhovor s hokejovou legendou Stanom Mikitom (32).

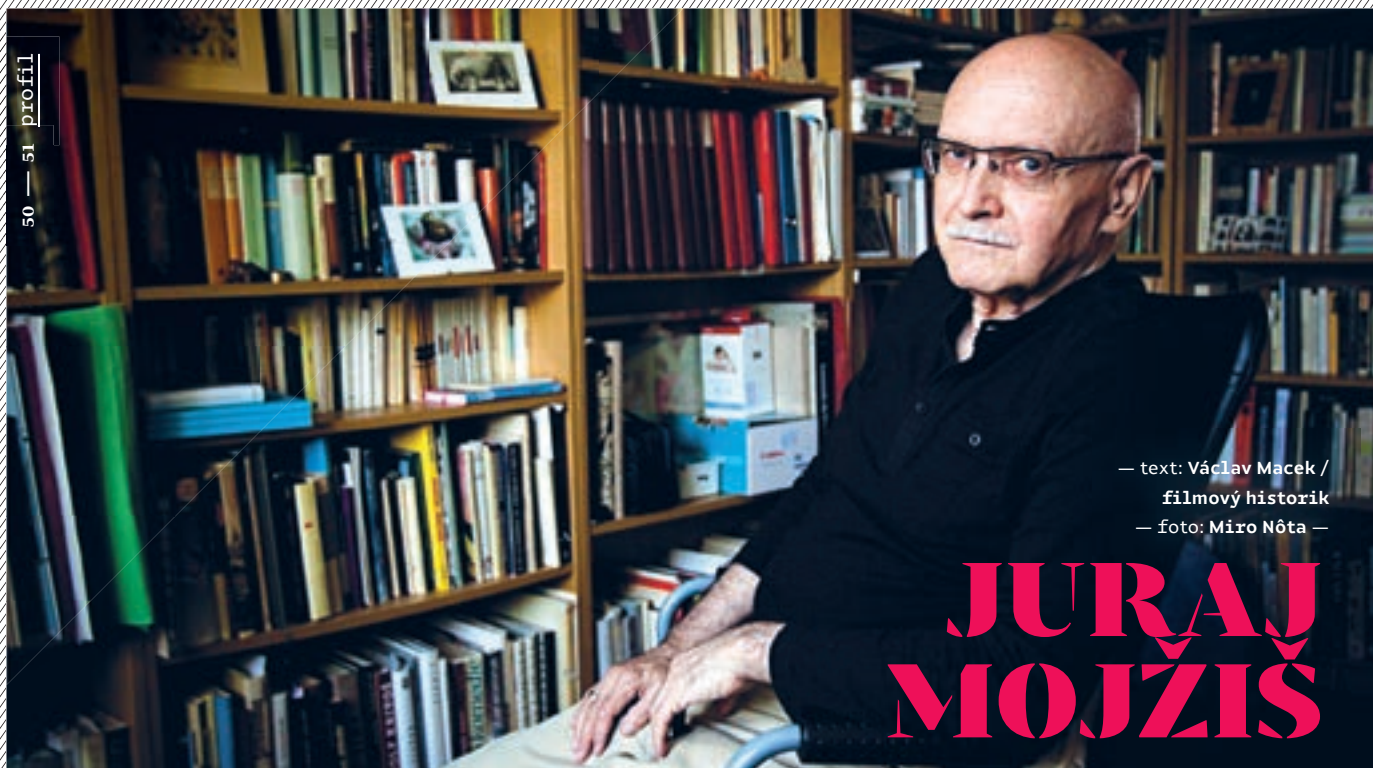
— Týždenník č. 34 je protialkoholický. Pozerajte ho s pohárom mlieka v ruke – uvidíte prečo... ◀

### FILMOVÉ TÝŽDENNÍKY NA TA3 – APRÍL 2018

7. 4. – 14.30 hod. ▶ Týždeň vo filme 27/1967 a 28/1967 (repríza 8. 4. o 16.30 hod.)  
14. 4. – 14.30 hod. ▶ Týždeň vo filme 29/1967 a 30/1967 (repríza 15. 4. o 16.30 hod.)  
21. 4. – 14.30 hod. ▶ Týždeň vo filme 31/1967 a 32/1967 (repríza 22. 4. o 16.30 hod.)  
28. 4. – 14.30 hod. ▶ Týždeň vo filme 33/1967 a 34/1967 (repríza 29. 4. o 16.30 hod.)







— text: Václav Macek /  
filmový historik  
— foto: Miro Nôta —

## JURAJ MOJŽIŠ

**Vilikovský, Johanides, Dušek, Buzássy, Hamada, Brežná, Štrasser atd'. Všetky tieto mená spája fakt, že získali najvýznamnejšie slovenské literárne ocenenie – Cenu Dominika Tatarku. Nebola to náhoda, že jej laureátom sa v roku 2009 stal aj Juraj Mojžiš, ktorého ako jediného ocenili za jeho filmovokritické texty. Odkazuje to okrem iného na literárnu hodnotu jeho diela. Juraj Mojžiš sa tento mesiac dožíva osemdesiatky.**

— K filmu sa nedostal priamo, ale cez štúdium dejín umenia na Filozofickej fakulte UK na konci päťdesiatych rokov. V nasledujúcej dekáde patril k najvýraznejším kritikom aktuálnych pohybov na výtvarnej scéne (spolu s manželkou Ivou Mojžišovou) a cez surrealistickú skupinu sa dostal aj k spolupráci na Uhrovej a Tatarkovej *Panne záračnici* (1966). Po okupácii Československa v auguste 1968 prišiel zákaz práce v oblasti výtvarného umenia – pre jeho nepoddajnú kritickú povahu, ktorá neakceptovala žiadne kompromisy. Musel zmeniť profesiu. Než sa mohol vrátiť k umeniu, povolili mu len prácu v pekárni, až v roku 1974 nadviazal na skúsenosť s *Pannou záračnicou*. Nie priamo, ale cez zamestnanie v televízii, kde pracoval ako scenograf do novembra 1989.

— Necelých dvadsať rokov jeho televíznej práce obsahuje vyše tristo realizácií. Spolu s Romanom Rjachovským patril k scenografom/kostymérom, ktorých si režiséri vyberali najradšej. Mojžišov vorkoholizmus nevypchal ani vtedy, keď sa totalitná moc pokúšala vrátiť spoločnosť do päťdesiatych rokov.

— V roku 1990 stál pred rozhodnutím, či pokračovať v úspešnej televíznej práci, alebo sa vrátiť tam, odkiaľ musel pre okupáciu odísť. Rozhodol sa pre druhú možnosť, obnovil svoju kritickú dráhu, ktorá sa obohatila o nové prvky – najmä o historický rozmer. Súpis Mojžišových publikácií od roku 1990 do súčasnosti nemá v oblasti výtvarnej kritiky obdobu.

— Deväťdesiate roky neobnovili len jednu niť Mojžišovho profesionálneho príbehu, ale otvorili priestor aj novým výzvam. V roku 1990 vznikla katedra filmovej vedy na VŠMU a medzi jej prvých pedagógov sa zaradil aj Juraj Mojžiš. Namiesto praktickej účasti na tvorbe

filmov/televíznych diel sa začal venovať výlučne historicko-kritickej reflexii filmu. V generačne rozmanitej skladbe pedagógov sa odlišoval náročnosťou, ktorú dobre odráža jeho obľúbený bonmot – študenti sú ako olivy, ktoré dávajú najlepší olej vtedy, keď sú drvené.

— Jeho dominantou bola reflexia svetovej tvorby, ale ku koncu prvej dekády nového storočia dokončil (spoločne s Katarínou Mišíkovou) zásadný rukopisný text o narácii v slovenskom hranom filme od štyridsiatych rokov až do roku 2010 (neskôr publikovaný v časopise *Kino-Ikon*). V tejto, ale aj v iných štúdiách z filmovej oblasti natrafíme na základné znaky Mojžišovho štýlu – v prom rade na asociatívnosť, odkazy, ktoré predpokladajú u čitateľa bezprostrednú skúsenosť s európskym kultúrnym dedičstvom a jeho reflexiou v dielach popredných intelektuálov, vyhranený názor. Príznačné je aj to, že jeho obľúbeným žánrom je esej, útvar, v ktorom sa kladie dôraz na subjektívny štýl rozprávania, na metaforickosť a predpokladá sa znalosť viacerých disciplín.

— Ani s novou, demokratickou érou sa z Mojžišových kritik nevytratila iná jeho charakteristická črta – sarkazmus a irónia, ktorá dokáže v okamihu „pochovať“ autora či dielo. Súvisí to aj s tým, že Mojžiš je dedičom tradície, ktorá sa vzpiera postmodernej hodnotovej relativizácii, stále trvá na stanovisku, že nie je jedno, čo sa hovorí ani kto to hovorí.

— Keď hovorí/píše Juraj Mojžiš, nedá sa to nikdy obísť mlčaním. Môžete s ním nesúhlasiť, protestovať, ale určite vás donúti, aby ste s ním diskutovali. Takých osobností má málo nielen filmová reflexia, ale aj celá slovenská kultúra. ◀

- |             |   |
|-------------|---|
| 1. 4. 1918  | <b>Ján Kadár</b> – režisér, scenárista (zomrel 1. 6. 1979)            |
| 3. 4. 1898  | <b>Mária Holoubková-Urbasiówna</b> – fotografka (zomrela 24. 5. 2004) |
| 9. 4. 1958  | <b>Katarína Lihositová</b> – strihačka (zomrela 17. 1. 2011)          |
| 10. 4. 1938 | <b>Juraj Mojžiš</b> – scenograf, filmový architekt                    |
| 11. 4. 1948 | <b>Blanka Šperková</b> – režisérka, výtvarníčka                       |
| 12. 4. 1903 | <b>František Krištof Veselý</b> – herec, spevák (zomrel 13. 3. 1977)  |
| 16. 4. 1938 | <b>Rudolf Sloboda</b> – spisovateľ, scenárista (zomrel 6. 10. 1995)   |
| 17. 4. 1913 | <b>Rudolf Pavlíček</b> – zvukový majster (zomrel 18. 4. 1963)         |
| 17. 4. 1923 | <b>Irma Bárdyová</b> – herečka (zomrela 9. 7. 1991)                   |
| 17. 4. 1933 | <b>Rudolf Ferko</b> – režisér, dokumentarista                         |
| 17. 4. 1943 | <b>Soňa Ulická</b> – herečka  |
| 20. 4. 1933 | <b>Štefánia Ryšavá</b> – asistentka strihu (zomrela 23. 9. 1996)      |
| 20. 4. 1958 | <b>Rudolf Biermann</b> – producent                                    |
| 22. 4. 1888 | <b>Marie Sýkorová</b> – herečka (zomrela 31. 8. 1967)                 |
| 22. 4. 1928 | <b>Radomír Kirsch</b> – zvukový majster                               |
| 27. 4. 1918 | <b>Gejza Maráky</b> – vedúci výroby (zomrel 19. 11. 1981)             |
| 27. 4. 1938 | <b>Dušan Hanák</b> – režisér, scenárista                              |
| 30. 4. 1938 | <b>Juraj Jakubisko</b> – režisér, scenárista                          |
| 30. 4. 1943 | <b>Viera Hladká</b> – herečka   |

zdroj: Kalendár filmových výročí 2018  
Interná publikácia Slovenského filmového ústavu  
zostavila Renáta Šmatláková

→ Pripravovaný projekt režiséra Petra Kerekesa *Wishing on a Star* bol ocenený na 7. ročníku podujatia East Doc Platform, ktorý sa konal od 3. do 9. 3. v Prahe. Vďaka účasti na celoročnom workshope Ex Oriente Film získal pozvánku na Speed Meetings v rámci medzinárodného festivalu dokumentárnych filmov DocsBarcelona.

→ Film *Baba z ladu* (r. Bohdan Sláma) získal druhú cenu na 36. ročníku Bergamo Film Meeting, ktorý sa konal od 10. do 18. 3. v Taliansku.

→ Rada EURIMAGES – kinematografického fondu Rady Európy schválila na svojom zasadnutí v Jerevane (13. – 16. 3.) podporu pre sedemnást hraných, jeden dokumentárny a dva animované filmové projekty. Medzi nimi sú aj tri tituly, na ktorých sa podieľa Slovensko. Podporu 190 000 eur získal majoritne slovenský film *Posol/The Disciple*, ktorý vzniká v režii Ivana Ostrochovského. Sumu 270 000 eur pridelili minoritnej slovenskej koprodukcii *Milost/Pardon* poľského režiséra Jana Jakuba Kolského. Slovensko sa podieľa aj na projekte celovečerného animovaného filmu *Myši patria do neba/Even Mice Belong in Heaven* od tvorcov Jana Bubeníčka a Denisy Grimmovej, ktorý získal 370 000 eur.

→ Medzinárodný festival horského filmu a dobrodružstva Hory a mesto, ktorý sa konal od 21. do 25. 3. v Bratislave, udelil Grand Prix nepálskemu filmu *Posledný zberač medu* (r. Ben Knight). Uspeli však aj slovenskí tvorcovia. Cenu pre začínajúceho filmára získal Matúš Lašan za film *30 dní hrdinom*. V4 Prix patrí titulu *Žijem Dunajom* (r. Branislav Molnár) a Cenu Literárneho fondu si odniesol Pavol Barabáš za celovečerný dokument *Vábenie výšok*. Zo slovenských tvorcov sa darilo aj Erikovi Balážovi – jeho film *Živá rieka* získal čestné uznanie v kategórii Voda. Čestné uznanie v kategórii Skala zase udelili snímke *Teória šťastia podľa Rybanského* v režii Rastislava Hatiara.

→ Osobnosti kultúrnej obce zverejnili v marci výzvu *Žiadame okamžitý kultúrny reparát!*, v ktorej žiadajú odstúpenie novej ministerky kultúry Ľubice Laššákovej a obsadenie ministerského postu osobnosťou, ktorá sa bude môcť „svojou kvalifikovanosťou uchádzať o dôveru verejnosti“. Pod výzvou sa podpísali stovky umelcov, medzi nimi aj mnohí filmári. V texte výzvy sa okrem iného uvádza: „Dokážte kvalifikovanou nomináciou na post ministra kultúry, že ste pochopili, o čo ide: o kompetentnosť, dôveryhodnosť a morálnu integritu. Tak sa totiž majú spravovať veci verejné... Možno to neviete, ale kultúra je to, čo túto krajinu spája a odlišuje od iných. Kultúrou definujeme svoju integritu. Nie politickými deklaráciami.“





— text: Iva Baslarová /  
filmová publicistka a sociologička —

# Špina rezonuje s problémami českej spoločnosti

Na úspešnom turné po Českej republike je teraz film *Špina* slovenskej režisérky Terezy Nvotovej a v distribúcii je zároveň jej dokument *Mečiar*. Na české pomery vec nevidaná.

Režisérku, ktorá by tak otvorene tematizovala znásilnenie a s ním súvisiace problémy, ako to robí Nvotová v *Špine*, vyzeráme v Českej republike rovnako márne ako povestných blanických rytierov. Nvotová nevyrástla tu, ale za hranicami na východe. Hlavné však je, že sme nečakali márne.

Tvrdiť, že v českej kinematografii nepôsobia ženy, ktoré by tematizovali rodovo podmienené násilie, by však bol nezmysel. Patrí medzi ne napríklad režisérka Karin Babinská so scenáristkou Petrou Ušelovou, čiastočne Olga Sommerová alebo Věra Chytilová. Snímka Terezy Nvotovej je však úplne výnimočná tým, ako s témou znásilnenia pracuje. Režisérka sa vcelku jasne stavia na stranu znásilnenej Leny a ukazuje, aké problematické je už to, aby sa dievča so svojou traumou zverilo niekomu blízkeму. „Ale prečo to nepovedala?“ je otázka, ktorú si budú mnohí klásť aj po pozretí filmu, no predsa len oveľa viac pochopia, čím všetkým si Lena musela prejsť a že bolestný nie je len samotný zážitok, ale predovšetkým život, ktorý po ňom nasleduje. To, že o tom Tereza Nvotová prostredníctvom svojho filmu úplne otvorene rozpráva, z nej robí v „domácich“ česko-slovenských vodách aktivistku i priekopníčku.

Zatiaľ čo v Česku sa ešte stále musíme pozeráť na filmy, v ktorých sa vyžité a stroskotané veterináry ošívajú nad kastráciou kocúra, pretože si do nej poraznecky projektuje sám seba, prípadne na mužov, ktorí

vcelku bez problémov znásilňujú ženy v bezvedomí alebo také, ktoré dávajú pomerne jasne najavo, že sexuálny styk nechcú, zo Slovenska sme sa dočkali filmu, ktorý nevytvára umelé problémy a ktorý hovorí jasne k veci – k problému, ktorý je podľa štatistík v spoločnosti väčší, než si dokážeme priznať. Kým väčšina fikčných filmov českých režisérov je plná lacnej (n)ostalgie alebo nesympatických mužov s otravnou krízou stredného veku, *Špina* z dielne Terezy Nvotovej a Barbory Námerovej je svojim odkazom naliehavá a výpovedná.

Je evidentné, že aby sme Terezu Nvotovú nemuseli slovenskej kinematografii závidieť, budeme sa k nej musieť promptne prihlásiť, pričom odrazu nie je problematický ani „cudzí“ jazyk, ktorému už mladá generácia v Česku veľmi nerozumie. Projekcie *Špiny* sprevádzajú diskusie a prednášky tematizujúce znásilnenie a rodovo podmienené násilie vo všeobecnosti, ktoré majú priniesť osvetu a pomoc tým, čo to potrebujú. Zostáva len dúfať, že v Česku sa situácia časom zlepší a aj u nás začnú točiť režisérky (a pokojne aj režiséri) „o niečom“. Napokon, tém súvisiacich s rodovou nerovnosťou by sme tu našli dosť. ◀



Visegrad  
Film Forum

BRATISLAVA,  
17.-21. APRÍL 2018  
FTF VŠMU



prednášky/projekcie/prípadové štúdie/  
diskusie/párty

PRVÍ HOSTIA POTVRDENÍ!

Mick Audsley

Strihač filmov *Nebezpečné známosti*,  
12 opíc, *Interview s upírom*,  
*Vražda v Orient exprese*

Slawomir Idziak

Kameraman filmov *Čierny jastrab zostrelený*,  
*Kráľ Artur*, *Krátky film o zabíjaní*,  
*Tri farby: Modrá*, *Dvojitý život Veroniky*

Eggert Ketilsson

Zodpovedný za výpravu a lokácie pri filmoch Christophera Nolana  
*Batman začína*, *Interstellar* a *Dunkirk*

[www.visegradfilmforum.com](http://www.visegradfilmforum.com) | [www.facebook.com/VisegradFilmForum](https://www.facebook.com/VisegradFilmForum)

Podujatie finančne podporili:



Organizátor:



Spoluorganizátor:





